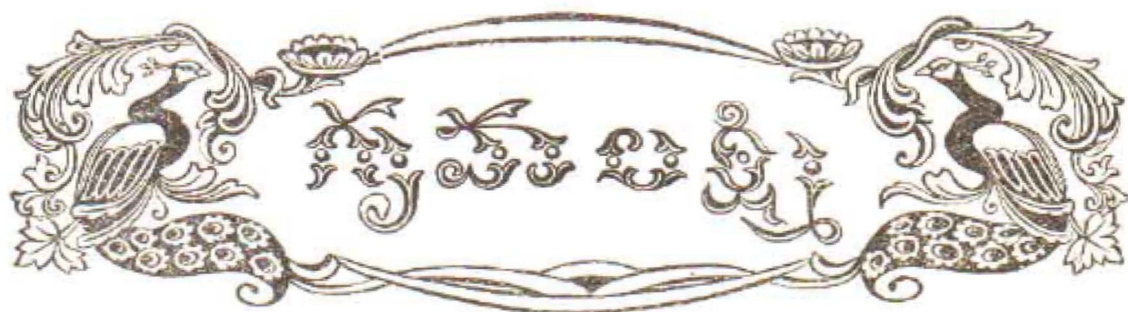
సం॥ చందా రు. 4. విడిసంచిక అ. 6.

"యత్రనార్యస్తు పూజ్యంతే నందంతే తత్ర దేవతాః।
యత్రైతాస్తు నపూజ్యంతే సర్వాస్తత్రాఫలాః క్రియాః॥

సంపుటము 2. డిసెంబరునెల 1929. సంచిక 10.

విషయసూచిక.

త్రివర్ణ చిత్రము—

"సిల్లబిం! దియతో సవ్వమొగంబుతోడ నెదురై తృష్ణాత్రపార్థస్ఫుర
న్నయనాబ్జంబుల జూచు జాయ శకునానందంబులం జేయుతక."

ఛాయాచిత్రములు—

1. పార్వతిపాత్ర. 2. ప్రహ్లాదవేషము. 3. కనకసేనపాత్ర. 4. పెద్దాడకామేశ్వరమ్మగారు. 5. శ్రీమతి తుర్లపాటి రాజరాజేశ్వరమ్మగారు. 6. శ్రీమతి ముత్తులక్ష్మిరెడ్డిగారు; అధునికాంధ్ర రమణీమణులు మఱికొందఱు. 7. సీతాజగుమాల్ నర్సియనుకన్య. 8. ఆర్. రుక్మిణి అమ్మాళ్. 9. మంచూరియాదేశపు విద్యార్థినులు. 10. తల్లి చేయి బట్టుకొని తక్కుచు తాఱుచు నడుచుచున్నాడు. 11. మంచూరియా స్త్రీ శిరోభూషణము. 12. నలినీలక్షాడు కన్య.

Printed and Published by Dr. K. N. Kesari, at Lodhra Press, Egmore, Madras.

గృహలక్ష్మి

అభినందనము

చల్లా సూర్యనారాయణ గారు

గృహలక్ష్మి ఆంధ్రుల గృహలక్ష్ములకు మంజు
సరసభాషణములు సలుపనేర్పు
గృహలక్ష్మి బోధించు సహధర్మిణీధర్మ
మర్మంబు తెలుగులమ్మగువలకును
గృహలక్ష్మి చెలులకు గృహకృత్యనిర్వహ
ణంబును శిశుపోషణంబుఁ గఱపు
గృహలక్ష్మి దేశభక్తి రగిల్చి మనబాలి
కల వీరమాతలుగా నొనర్చు
దేశదేశ వృత్తాంతంబు త్తెలియఁజెప్పు;
తియ్యకథలను జిత్తంబు దేలనుడువు.
అద్యతనవేళ గృహలక్ష్మి యరసిచూడ
స్త్రీలపాలింటి విబుధధాత్రీరుహంబు.

స్త్రీల స్థితి

ఇంతదనుక వివాహవాంఛను విడనాడ గల్గిన యొకస్నేహితురాలిట్లు వ్రాయుచున్నది:—

"నిన్నటిరోజున మలబారీహాలులో స్త్రీలసభ జరిగినది. అందు పలువురు గొప్ప యుపన్యాసముల నిచ్చిరి. పెక్కుతీర్మానములు ఆమోదింపబడినవి. శారదాబిల్లు సమస్యనుగూర్చి ఆసభవారు చర్చించిరి. బాలికలకు పదునెనిమిది సంవత్సరములలోపున వివాహము చేయరాదని తమరు చేయెత్తి చెప్పినందులకు మేమందఱమును అమందానందము నొందితిమి. స్త్రీలకుగూడ వారసత్వపుహక్కుండవలెనను తీర్మానమును ఆసభలో నామోదింపబడెను. స్త్రీల ఆస్తిహక్కునుగూర్చి మీరు 'యంగుఇండియా' 'నవజీవన' పత్రికలలో వ్యాసములను వ్రాసి ప్రకటించుచో చాలమేలు కలుగగలదు. స్త్రీలు తమ జన్మహక్కును తిరిగి బడయుటకు యాచింపనేల? సమరము సలుపనేల? తాను, స్త్రీ గర్భమునుండి జనించియు స్త్రీని 'అబల' యని పేర్కొని జాత్యహంకారమును సూచించుచు న్యాయముగా స్త్రీలకు చెందవలసిన హక్కులను వారికి ప్రసాదింతునని పురుషుడు ప్రగల్భము లాడుచుండుట విషాదాశ్చర్యములను గలుగజేయుచున్నది. పురుషు డిచ్చువాడును స్త్రీ పుచ్చుకొనునదియునా? ఇది అసందర్భప్రలాపము గాదా! పశుబలముచే

స్త్రీల హస్తములనుండి హరించి వారిహక్కులను మరల వారికి కలుగజేయుటలో పురుషుని ఉన్నతాశయము, గంభీరాదర్శము, శూరత్వము ఏమిగలదో తెలియరాదు. ఏ విషయమున పురుషులకంటె స్త్రీలకు ప్రాముఖ్యము తక్కువ? వారసత్వపు హక్కువలన పురుషులకు లభించెడు భాగముకంటె స్త్రీలకు లభించెడు భాగమేల తక్కువగా నుండవలెను? స్త్రీపురుషులకు సమానసత్త్వముండవలదా? ఈవిషయమునుగూర్చియే మేము రెండు రోజులక్రితము కొందరితో కడుతీవ్రముగా చర్చించు చుంటిమి. 'న్యాయచట్టమునందెట్టి మార్పు మాకవసరములేదు. మాకిపు డెట్టి అసంతృప్తియులేదు. కులదీపకుడగు పుత్రుడే పిత్రార్జితమైన ఆస్తిలో హెచ్చువాటాకు హక్కుదారుడై యుండుట న్యాయమే. కుటుంబముయొక్క పేరుప్రతిష్ఠలను నిల్పునది పుత్రుడే' అని ఒకయువతి నుడివెను. అందుకు యువతిమాటయేమి? అని మే మడిగితిమి. అచ్చటనున్న యువకు డొకడు వెంటనే ఇట్లు చెప్పెను. 'దానికి వ్రాసిపెట్టినవాడువచ్చి ఆబాలికయొక్క యోగక్షేమముల నారయును.

వ్రాసిపెట్టిన వానిమాట యేల? దానికి వ్రాసిపెట్టిన వాడు దానికివచ్చునని యెప్పటి కప్పుడు దాటవేయనేల? తప్పక ఆపిల్లకగు వాడు దానికి ఉన్నాడని చెప్పు టెట్లు? ఇంకొకడు వచ్చువరకును ఎటులనో బాలికను గృహమున నుండనిచ్చి వాడు వచ్చినతోడనే తలబరువు తగ్గినదని ఆమెను వానికి వశపఱచుటయా? బాలికలు విక్రయింపబడదగిన ధాన్యపు మూటలని భావించి వీరుమిక్కిలి తేలికగా మాటలాడుచుందురు. మీరే యొకబాలికగా పుట్టియుండినచో నిట్టిమాటలను వినినపుడు మీకు ప్రబలమగు నాగ్రహము కలుగదా?"

పురుషులు స్త్రీలవిషయమున చేసెడు దారుణకృత్యములకు ఆగ్రహమును చెందుటకు నేను బాలికను గా నవసరములేదు. ఈ అక్రమములలో వారసత్వవిషయము మిక్కిలి తక్కువయనియే నేనుతలచెదను. వారసత్వపు చట్టమువలన స్త్రీలకు కలిగిన అక్రమముకంటె శారదాబిల్లువలన చక్కబరుపబడిన అక్రమమే ప్రబలమైనది. కాని స్త్రీల హక్కులనుగూర్చి అసమగ్రములగు సవరణలకు నేనెన్నటికిని సమ్మతింపను. న్యాయశాస్త్రప్రకారము పురుషులకుగల హక్కులన్నియును స్త్రీలకుగూడ పూర్తిగా నుండవలసినవనియే నాఅభిప్రాయము. పుత్రులను, పుత్రికలను సర్వవిషయములందును సమానముగానే చూడవలెను. స్త్రీలకు విద్య బాగుగా వ్యాపించినకొలదియు వారిబలమును వారు గ్రహింపగలుగుదురు. తమకు కలుగజేయబడుచున్న దారుణములగు నక్రమములను వా రపు డెంతమాత్రమును సహింపరు.

న్యాయశాస్త్రసంబంధములగు నక్రమములను తొలగించినంతమాత్రమున పని పూర్తికాదు. ఈ అనర్థకము మిక్కిలి లోతుగానే వేరూనియున్నది. పురుషునకు కర్తృత్వాధికారములపట్ల గల తీవ్రకాంక్షయే దీనికి ముఖ్యకారణము. దీనికంటెను స్త్రీపురుషులకుగల సంభోగలాలసత్వమే ముఖ్యతమమగు కారణము. సొత్తుపైని యాజమాన్యము లభించుట వలననే అధికారము చేకూరును. అధికారముపై నాధారపడిన అక్రమయశమును గూడ పురుషు డపేక్షించును. తండ్రియొక్క కుటుంబసంబంధమగు సొత్తును అతనికి జనించిన వారి కందరికిని సమముగా విభజించినయెడల ఇది లభింపజాలదు. ఒక తండ్రికి పుట్టిన వారందరునుగూడ సమానహక్కుదారులని నిర్ణయింపబడినచో అతని ఆస్తిని వారందరికిని సమముగానే విభజింపబడవలసి వచ్చును. కావుననే కుటుంబఆస్తి సాధారణముగా జ్యేష్ఠపుత్రునకే చెందుచున్నది. స్త్రీలలో చాలమంది పెండ్లిచేసికొందురు. న్యాయశాస్త్రము స్త్రీకి విరుద్ధముగా నున్నను భర్తయొక్క అధికారస్వాతంత్ర్యములలో స్త్రీకి సమానహక్కుకలదు. తాను ధనికుల భార్యకావలెననియే ప్రతిస్త్రీయును కోరుచుండును. కావున స్త్రీలు సభలలో పాండిత్యప్రకర్షకొఱకు సంస్కరణమున కనుకూలముగా ఓట్ల నిచ్చినను, ఆప్రకారము నడుచుకొనవలసి వచ్చినపుడు చాలమంది నిలువబడజాలరు. అటుల నిలువబడినచో వారికి గల సదుపాయములు తొలగిపోవును. వానిని వారు వదలజాలరు.

న్యాయశాస్త్రప్రకారము స్త్రీలకుగల అక్రమములన్నియును తొలగవలెననియే నే నెల్లపుడును వాంఛించుచుందును. వాదించుచుందును. కాని మనదేశమునందలి విజ్ఞానవతులగు స్త్రీ లేదేని ప్రధానకారణమునుగూర్చి పనిచేయవలెనని నేనుకోరెదను.

త్యాగమును కష్టానుభవమును స్త్రీలలో మూర్తీభవించినవి గాన వారు ప్రజాసేవకు గడంగినచో అది పునీతమగుటయేగాక పురుషుని నిర[illegible]శమగు దురాశకును, సొత్తునుకూడబెట్టుటకును గూడ నిరోధ మేర్పడును. మనుష్యులలో కోట్లకొలదిమంది కేవలము నిర్ధనులుగానే యున్నారు. కాన వారు తమబిడ్డల కియ్యదగిన ఆస్తియేమియును వారికి లేదు. కావున అల్పసంఖ్యాకులగు ధనికులకు గూడ పిత్ర్యమగు ఆస్తి చెందకూడదు. తలిదండ్రులు తమ బిడ్డలకు సమముగా చెందచేయదగిన నిజమగు ఆస్తి తమ సద్వర్తనమును విద్యయును మాత్రమే యగును. తమ బిడ్డ లందరును ఆత్మవిశ్వాసమును కలిగి స్వతంత్రముగా కష్టపడి పనిచేసి జీవింపగలుగునట్లు చేయుటయే తలిదండ్రుల ముఖ్యధర్మము. కనిష్ఠులను పెంచవలసిన భారము జ్యేష్ఠులమీదనే యుండును. తమబిడ్డలు స్వతంత్రముగా

జీవించుటకు తగిన విద్యను వారికి నేర్పింపవలెనను ప్రశంసనీయమగు సంకల్పము ధనికులకు కలిగినచో వారిబిడ్డలలో హెచ్చుమంది యిప్పటివలె మందమతులుగా నుండునట్టి దురవస్థ తొలగిపోవును. వారిని కుటుంబఆస్తికి హానిసలనుగా చేయవలెనను నింద్యమగు వాంఛ యిపుడు ధనికుల కుండుటచే వారిబిడ్డలు నిరుత్సాహులును విషయభోగపరాయణులును సోమరులును అగుచున్నారు. చిరకాలమునుండి వేరూనియున్న ఇట్టి అనర్థములను రూపు మాపుట విజ్ఞానవతులగు సతీమణుల ముఖ్యాశయముగా నుండవలెను.

స్త్రీలు తమ అర్హతలను గోలుపోవుటకు స్త్రీపురుషులకు గల పరస్పరసంభోగ వాంఛగూడ చాల ముఖ్యమగు కారణమను విషయముగూడ సర్వజనవిదితమే. స్త్రీలు అప్రయత్నముగనే దుర్భావములేకుండనే చేయుచుండునట్టి పలువిధములగు సూక్ష్మ కార్యములవలన వారు పురుషులను వంచితుల నొనరించుచున్నారు. ఇటుల స్త్రీలు తమ్ములను వశపరుచుకొనకుండ నిరోధించుటకు పురుషులుగూడ దుర్భావము లేకుండనే అప్రయత్నముగానే ప్రయత్నించి విఫలులైరి. దాని ఫలితము కార్యవైఫల్యమేగాన నిది చాల ముఖ్యతమమగు సమస్యయే యగును. భరతమాత పుత్రికలలో విజ్ఞానసంపన్నలగు వారీ సమస్యను పరిష్కరింపవలసియున్నది. ఇందులకు వీరు అన్నివిషయములలోను పాశ్చాత్యులనే అనుసరింపగూడదు. ఏలననగ వారి పద్ధతు లచటిపరిస్థితులకు మాత్రమే పనికి వచ్చును. వీరు భారతదేశవిజ్ఞానమునకును పరిస్థితులకును అనుకూలమగు విధానమునే అవలంబింపవలెను. పురుషులను నియమించుటలోను పునీతులను గావించుటలోను స్థిరచిత్తుల నొనరించుటలోను స్త్రీలు అధికమగు సామర్థ్యమును చూపవలెను. మన ప్రాచీన విజ్ఞానమున శ్రేష్ఠమైనదాని నంతను భద్రపరుపవలెను. నీచమైనదాని నంతను నిస్సంశయముగా తిరస్కరింపవలెను. సీతాదేవి, ద్రౌపదీదేవి, సావిత్రి, దమయంతి మున్నగు పతివ్రతాశిరోమణు లిట్టి ఘనకార్యమును చేయగలుగుదురుగాని గయ్యాళులును నంగనాచులును జేయజాలరు.

(మో. క. గాంధి)

పతనము

శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మ గారు

౧

అపరదేశపు టగ్నిగాడ్పులు
విపులయార్యావర్త మంతట
రెపరెపంచును వీచి సతులకు
రేపె నవభావముల్.

౨

వింతవింతల తలపుదొంతులు
విసరువిసరుకు ఎగిరివచ్చుచు
శాంతమతులౌ భరతమహిళల
స్వాంతముల కలచెన్.

౩

ఊర్జితంబగు ధర్మమునకై
యుసురులే మోడకిచ్చిన వర
త్యాగశీలల గన్నభూమిని
సాగె నవభావముల్.

౪

పరిణయంబుల పట్టు సడలిచి
ప్రణయస్వేచ్ఛకు ప్రభుతనొసగి
పూతచరితలు ప్రోగుచేసిన
ఖ్యాతి మాల్చిరహా!

౫

సంతువలననే గతులుగలవని
చాటిచెప్పిన భరతదేశము
సంతులేకనె సౌఖ్యమందగ
సాధనంబులగాంచెన్.

౬

కళలకొరకై తరుణవతులౌ
నళిననేత్రలు నాట్యవేదిక
నటన సేయుట సతులయశమున
కంటె నీలిమల్.

౭

ఉజ్జ్వలంబగు భర్తృభక్తిని
ప్రజ్జ్వలంబగు నగ్గిరాశిలో
తనువుబాసిన తరుణిసీతలు
తారుమారయ్యెన్.

౮

చల్లబడియెను సాధ్వీధర్మము
నల్లబడియెను సతులకీర్తులు
చెల్లరే! యీయుపరగాడ్పుల
శౌర్య మేమందున్.

౯

అన్యపురుషుల కన్నుగవకు
మాన్యమగు తమగాత్రశోభను
చూపనోపక చిచ్చుజొచ్చిన
శీల మేమయ్యెనో?

౧౦

ప్రాణనాధుని ప్రాణములకై
ప్రౌఢవాక్కుల వాదులాడియు
దండధరుని మెప్పించిన యా
దార్ఢ్య మేమయ్యెనో?

౧౧

సెగలుపొగలును నింగినంటగ
భగభగంచును మండునగ్గిలో
చొచ్చివెడలిన సీతశీలము
విచ్చ నేమొకో?

౧౨

నీతిబద్ధము జాతిబద్ధము
పూతచరితల పుణ్యజన్మలు
చెఱిగిపోవును చిత్తసీమ
చెల్లరే! యికన్.

౧౩

భరతమహిళల మహితతేజం
బరరే! ఎంత దీప్తమంచును
నక్కజంబుగ నన్యదేశజు
లరయజాల రికన్.

పూర్ణిమ కన్య

కొత్తపల్లి లక్ష్మయ్యగారు

తండ్రి నాటకకళోద్ధారకుడగు శ్రీ వనారస గోవిందరావుగారు; తోడబుట్టిన తోడు లైదుగురును నాటకరంగమున చొఱబాఱి ఒక్క స్త్రీవేషమునేగాక పురుషవేషములుకూడ పచరించు ప్రజ్ఞాశాలినులైనవారు. ఏగూటిచిలుక ఆగూటి పలుకే పలుకునను సూత్రము ననుసరించి పూర్ణిమకన్య నాటకరంగములందు ప్రవేశించి అద్భుత కౌశలమును చూపుచున్నది.

పార్వతి పాత్ర

ఇంతకును ఆమె వయస్సెంత? పదిసంవత్సరములు. ముక్కుపచ్చలారని పదిసంవత్సరముల బాలిక—వ్యక్తిని మఱచి రాజుగనో, ప్రధానిగనో, రాణిగనో, చెలికత్తెగనో మఱి యేపాత్రగనో అభినయించుట—ఆ అభినయించుటయు పరిమితజనముల యెదుటకాదు—అద్భుతావహములగు విషయములుగదా!

మొదటి అయిదుగురు పుత్రికలవలెనే తన షష్ఠమపుత్రికయగు పూర్ణకుగూడ గోవిందరావు గారు చిన్నతనముననే విద్యాసముపార్జనమునకు చక్కని వీల్లుకల్గించిరి. తన పితృదేవుని స్వగ్రామమగు పౌలసానపల్లి (ఏలూరు తాలూకా) లోని పాఠశాలయం దీబాలిక ప్రాథమికవిద్య బడసెను. ఆంధ్రమున చక్కని అర్థజ్ఞాన మలవడిన తోడనే ఈమె సంగీతము నేర్చుకొన ప్రారంభించెను. అచిరకాలముననే పూర్ణ ఆ విద్యయందు ప్రశంసనీయమగు ప్రవేశము సంపాదించెను. అనంతరము ఈమె తన తండ్రిగారిచే నిర్వహింపబడుచున్న సురభినాట్యమండలిలో ప్రవేశించి అందలి వారితో బాటు నటనయే వృత్తిగా నవలంబించినది.

పురుషుడు స్త్రీపాత్రల నభినయించుటలో చిరప్రయత్నన మొనర్చియు స్థిరప్రజ్ఞను కాజాలకిపోయెనను కారణమున స్త్రీపాత్రలు స్త్రీలే ధరింపవలయునను ప్రచారము ప్రబలి ఆచరణలోనికి వచ్చుచున్న ఇక్కాలమున కొందఱు స్త్రీలు స్త్రీపాత్రములనే గాక పురుషపాత్రములను గూడ ప్రశస్తతరముగా నభినయించుట గమనించినచో అమందానందము కల్గక మానదు. నాటకరంగమున ప్రవేశించి ప్రేక్షకమహాశయులకు తన పురుషపాత్రధారణముచే

అమందానందము కలిగించుచున్న ఆంధ్రస్త్రీలలో పూర్ణిమ మిక్కిలి చిన్నది. అగుట ఆమె అభినయము మఱింత మురువు గూర్చు జాలినదిగా నున్నది. నాట్యకళాప్రపూర్ణ బిరుదాంచితులగు శ్రీయుత తాడిపత్రి రాఘవాచార్యులవారియొద్ద పూర్ణ ప్రహ్లాదపాత్రధారణమున సుశిక్షనొందినది. ఆమె ధరించిన స్త్రీపాత్ర చిత్రమొకటియు పురుషపాత్ర చిత్రములు రెండును నిచ్చో ప్రచురితములైనవి. శ్రీకృష్ణుడు, కనకసేనుడు, ప్రహ్లాదుడుమున్నగు పురుషపాత్రల ప్రశస్తతరముగా పచరించి పూర్ణిమకన్య ఆయా ప్రదేశములందు నాట్యకళాభిమానులచే బహుమానములను పతకములను బడసినది. ఈమె అభినయ కౌశలమును గాంచి యొక మహాశయు డిట్లు పల్కియున్నాడు.

ప్రహ్లాద వేషము

"కుమారుని పాత్రము నభినయించిన పదియేండ్ల బాలికయగు పూర్ణిమ ప్రేక్షకుల కంటికి నిజముగ పూర్ణిమయే. ముద్దులొలుకు పూప ప్రాయము, కన్నుల పండువగు మధురరూపము, శ్రవణపర్వమగు తీయనివాణి, హృదయమున కెక్కు లలితాభినయనము గల్గి నిజముగ రంగ కౌముదియై పొడకట్టినది. ఆమె కుమార వేషమున తారకుని యెదుట నిలిచినప్పుడు 'నీవా? ఈ మహాపర్వతమును ఛేదింతు' వని నాలో నేను నవ్వుకొంటిని."

కనక సేన పాత్ర

పదియేండ్ల బాలప్రాయముననే నటీలోకమునందు గొప్పపేరు సంపాదించిన ఈ పూర్ణ భావికాలమున ఆంధ్రనటీజనచూడామణియై ప్రకాశించుననుట తథ్యము. ఈమెకు భగవంతుడు దీర్ఘాయువు, దివ్యారోగ్యము నిచ్చి రక్షించుగాక యని ప్రార్థించుచున్నాను.

స్వయంకృషి — స్వతంత్రజీవనము

శ్రీమతి కొత్తపల్లి కౌసల్యాదేవిగారు

మానరక్షణమునకును ప్రాణరక్షణమునకును వలయు సామగ్రిని సేకరించుకొనుటకై మానవులకు తమ యవయవములే సాధనములుగాని యంత్రసాహాయ్యముతో నిమిత్తము లేదని క్రిందియంశముల సారాంశము. సృష్టిలోని ప్రతిజంతువును స్వశక్తిచేతనే యాహారాదులను గడించుకొని బ్రతుకుచున్నట్లు స్పష్టము. తిండివెదకికొని తినుటకును, ఆపదలనుండి తప్పించుకొని దాగి ప్రాణరక్షణము చేసికొనుటకును వాని వాని కనుకూలములగు నవయవముల భగవంతుడు నిర్మించియున్నాడు. యంత్రనిర్మాతలగు మానవులుదక్క స్వీయావయవములను నిరర్థకము జేసికొను జంతువొక్కటియు గాన్పింపదు. ఎవరి స్వప్రయత్నమున వారు సుఖముండుట భగవదుద్దేశమయినట్లు ఈజీవలోకమే సాక్షి. మానవులుదక్క యేయితరజంతువైనను పసితనమందుగాక అన్యసమయములందు పరాపేక్షలేక జీవించును. దానికి స్వశక్తియే యాధారము. తమ జీవనమునకై పరులపై నాధారపడి యుండువారు జంతువులకంటె హీనులనుట యతిశయోక్తి గాదు. ఉన్నశక్తిని స్వప్రయోజనమునకైనను వినియోగించుకొనక చదికిలబడి కూర్చుండి నిరర్థకులైయుండుట జీవితమునకు వంచన. మానవుడు సంఘజీవియనుట కర్థము తినియూరక కూర్చుండుటగాదు. అనగా నొకనియొక్క జీవన ప్రయాసములోని హెచ్చుభాగమును సంఘము భరించును. అతనికి వచ్చు సుఖములోని హెచ్చుభాగమును సంఘమునుండియే కలుగును. అనగా మొత్తముమీద మనుష్యుడు సంఘమువలన సుఖజీవియనదగును గాని కేవలము దానివలననే జీవించుననుట పాడిగాదు. దీనినిబట్టి జీవనమునకు పనులు వినిమయము చేసికొనవలసినట్లు కనబడుచున్నదిగాని యూరకకూర్చుండరాదని స్పష్టమగుచున్నది. మఱియు బరోపకారము పుణ్యము పరహింస పాపము ననుధర్మమునుబట్టి తానితరులబీడించి బ్రతుకుటకంటె తానితరులకొఱకు స్వతంత్రజీవన మవలంబించుట యుక్తము. మహాత్ముని

యుద్యమరహస్యము మానవజీవితమును సార్థకపఱచుటయే. పనిలేక కూరుచుండు వారి పాప చింతనలను దొలగించుటకును ఆరోగ్యమును బుద్ధిని చెఱచు సోమరితనమనెడు వ్యాధిని నివారించుటకును ఆధివ్యాధులను హరించుటకును రాట్నమేగదా సిద్ధౌషధము? సర్వజనసులభమగు నిట్టిసాధనమును గనిపెట్టిన మహాత్ముని ప్రతిభావిశేషము అనిర్వాచ్యము.

నూలు వడికి ఖద్దరు ధరింపుడు! రయితుయొక్క పొలమునకు నాగలియెంత యావశ్యకమో గృహమునకు రాట్నమంతకంటె ఆవశ్యకము. అత్యధికఫలప్రదము. భగవంతుడు మనకొఱకు సాక్షాత్పరమేశ్వరాంశమున మహాత్ముని యవతరింపజేసినాడు. స్వాతంత్ర్యజీవనముకోరువారు తప్పక ఖద్దరుధరింపవలెను. మనము ప్రాణమానరక్షణములను కావలసిన యన్నవస్త్రములను స్వహస్తములతోడనే నిర్మించుకొని జీవితమును సార్థకపఱచుకొందుముగాక! స్వప్రయత్నముగలవానికి దైవముతోడ్పడు ననుట యదార్థము. మనము త్రవ్వి నీళ్లుపోసి పెంచి కాయించిన కూరలు మొదలగునవి మనకెంతో రుచికరములై యుండును. బజారులోనివి మనకంటికి నదరుగానున్న నుండవచ్చును గాని యవియంతగా రుచింపవు. అవి స్వయముగా పండించుకొనుటచేతనే మన జిహ్వ కింపు బుట్టించుచున్నవి. కావున నదరుగల మిల్లుబట్టలకంటె స్వహస్తనిర్మితమగు ఖద్దరే మనకింపు. స్వయంకృషియే సౌఖ్యదాయకము. మనకు రాట్నము శ్రేయముగూర్చును. ఆత్మశాంతిని గలుగజేయును. దేశమును వృద్ధికి దెచ్చును. స్వశక్తిచే జీవించుజంతువుల గనియు శ్రేయోదాయకుడగు మహాత్ముని యుపదేశము వినియు స్వయంకృషి నొనర్పుడు. స్వాతంత్ర్య జీవనమునకై స్వయంకృషి నవలంబింపుడు.

స్త్రీ విద్య

కంచుకూరి రామభద్రరావుగారు

కోమలివిద్య నేర్చునెడఁ గూరిమి భర్తకుఁదోడు నీడయై
కామితసౌఖ్య సంపదలఁ గల్పక్షితిజము భంగిఁగూర్చుఁ దా
బాములు కల్గకుండ తన ప్రాణము రక్షయొసంగి, గేహమే
భూమిని స్వర్గలోకముగఁ బ్రోది యొనర్పడయెల్లవేళలన్

గర్భవతి — వైద్యసాహాయ్యము

శ్రీమతి వావిలికొలను పద్మాసనమ్మ గారు బి. ఏ.

గర్భిణీ స్త్రీకి దేహము రక్తహీనమై తెల్లబారి యుండిన యెడల వైద్యునికి చూపి తగు చికిత్స చేయించు కొనవలెను. విశేషముగా వాంతులు, నాలుగు నెలలు జరిగిన వెనుక కూడా ఓకిరింతలు, వైకలు నిలువకుండా యుండినను అన్నహితవు లేకుండినను శరీరము కూని కరగి బలహీనమయినప్పుడును వైద్యుని రప్పించి చూపవలెను. మొగమున్ను పాదములున్ను ఒకప్పుడు వాపుచూపును. సాధారణముగా దీనినంతగా గమనింపవలసిన కారణముండదు. అయితే ఒకప్పుడు కడుపులో మూత్రము చేరెడు ఉలవకాయ రూపముగల (Kidney) ఒక పిండము కలదు. అది చెడటమువల్ల వాపుకలిగి యుండినయెడల అపాయకరము. కనుక వెంటనే వైద్యునికి చూపి తగుచికిత్స చేయించు కొనవలెను.

మూత్రము కొంచెముగా గాని యెక్కువగా గాని అగుచుండినయెడల వైద్యునికి తెలియచేయవలెను. నెలకొకపర్యాయమైనను మూత్రమును వైద్యునికి పంపి పరీక్ష చేయించుచుండుట మంచిది. పిత్తవికారము, తలనొప్పి, లేక తల త్రిప్పుట, చూపు మందమగుట, లేక ఒక వస్తువు రెండుగా కనుపడుట ఇట్టియవస్థలు కలిగిన యెడల వైద్యునికి తెలియ చేయవలెను. మలబద్ధము అందువలన అసౌఖ్యము కలిగినప్పుడు మలముతో పాటు రక్తము పోవుచుండినప్పుడు వైద్యునికి తెలుపవలెను.

దంతములకు బాధకలిగి పిప్పి పట్టుచుండినయెడలనున్ను, తిన్న ఆహారము జీర్ణము కాకుండా పులితేపులు కలిగియున్నయెడలనున్ను, ఊపిరిపుచ్చుకొనడము ఆయాసముగా తోచినప్పుడున్ను, గర్భస్రావ మగునని సందేహము తోచినయెడలనున్ను, కాలమునకు పూర్వమే గర్భవేదన కలిగిన యెడలనున్ను, ఈ గుణములన్నియు గర్భస్త్రీలకు సాధారణముగా కలుగ కూడనివి గనుక — వైద్యునికి తెలియ పరచి తగుచికిత్స వెంటనే చేయించు కొనవలెను.

గర్భముధరించి యుండు కాలములో అప్పుడప్పుడు తెలివిగల నేర్పరియైన వైద్యునికి తన దేహతత్వమును తెలియపర్చు చుండడము ఆవశ్యకమనిన్ని అందువలన సాధారణముగా గర్భకాలమందుండవలసిన ఆరోగ్య గుణములకు విపరీతముగా ఏవైనా చిహ్నములు కనుపించినయెడల వానిని వెంటనే తగుచికిత్స చేయించుకొని తొలగించు కొనుటకు ప్రయత్నపడవలయునని ప్రతియొక గర్భిణీ స్త్రీయు తెలిసికొని యుండవలెను. అట్లు చేయకమువల్ల వెనుక అపాయకరమైన కష్టములు కలుగకుండ తప్పించు కొనుటకు సాధ్యమగును. ప్రసవకాలమందు ఏమి తెలియని మంత్రసానిని పిలుపించుకొని దానిచేత ప్రసవము చేయింపరాదు. తెలిసిన మంత్రసానిచే కాన్పు చేయించుకొనవలెను. ఇట్లు చేసినయెడల సుఖప్రసవమై పిమ్మట ఏమియు తొందర కలుగక సలక్షణముగా బాలింత దినములు జరుపుటకు వీలుకలుగును.

ధర్మపత్నీసాహచర్యము

శ్రీమతి రాజేశ్వరిగారు

* అక్కల్లారా! చెల్లెల్లారా!
అద్భుతమగు నొక కథవిన్నారా?
కల్పితకథయని అనుకోకండీ,
నిజమగునట్టి చరిత్రే.

వీరబొబ్బిలికి దగ్గరనున్నది
భీమవరమనే కుగ్రామం – ఆ
రామద్రావిడులందుండే వా
రఖిలశాస్త్రపారీణుల్.

ఇంటిపేరు వేదులవారందురు,
రామశాస్త్రి గృహమేధి.
అతండు జ్యోతిశ్శాస్త్రవిషయమున
నాచార్యుడని ప్రతీతి.
ఉత్కళరాజుల సన్మానంబులు,
బొబ్బిలిప్రభువుల బహుమతులు,
విజయనగరరాజాహ్వానంబులు,
రామశాస్త్రి కనునిత్యంబున్.

---

* ఇది యొక స్థానికచరిత్రము. నాకీయితివృత్తముఁ దెల్పినవారి కైదుపురుషాంతరముల వెనుకటి వారే యిందలి నాయికానాయకులు. ఆనాటికి సహగమననిషేధక శాసనము లమలులో నున్నను, స్థానికరాజులు ప్రభుత్వము వారినుండి ప్రత్యేకానుజ్ఞ సంపాదించి, ఐచ్ఛికసహగమనమున కవకాశమిచ్చెడి వారట. చితిపై జానకమ్మ మానమును గాపాడిన యగ్నిదగ్ధమగు పట్టుచీరపేలిక నానపూర్వికుఁ దద్వంశజులు దైవప్రసాదమట్లు దాఁచియున్నారని వాడుక. భారతమహిళాశీలముఁ జాటునిట్టి యమృతకీర్తుల పవిత్రచరిత్రము లెన్ని కాలగర్భమున మాటువడియున్నవో యెవరికెఱుక? పాటరీతిన వ్రాయు కుతూహలముచే నిందు గల్గిన వ్యాకరణాతిక్రమణములను క్షంతవ్యను.

— వ్యాసకర్త్రి.

విద్యకుతోడగు నైశ్వర్యంబును
ధనసమృద్ధితో వినయసంపదయు
గలుగగ, ఫలభారంబున వంగిన
రసాలమట్లత డెసగెన్.

ఆతని భార్యకు జానకమ్మయని
పేరుంచిన జననీ జనకుల్
భవిష్యదర్థం బెఱుగుదురని యే
జనులు నేటికిని దెల్పెదరు.

భర్తకు ముప్పది రెండవ యేటను
పదునాల్గేడుల పడతుక జానకి
కాపురంబునకు వచ్చెను భర్తృగృ
హప్రదీపకళతో.

తలలో వత్తిలు నాలుకవిధమున,
మనసున మసలెడు మాటయటుల్,
చాయపసిడి, పతిచాయ నెవత్తిలు
జానకి, జనులెల్లరు పొగడన్.

హరిద్రాంచితముఖ మండలమున
కుంకుమబొట్టొక సొంపెసగన్,
సాయంవేళారవిబింబాంకిత
చరమదిశా సతివలె వెలయున్.

ఆమెకనులలో ముగ్ధప్రేమకు
నాలంబనమన, నచిరమునన్,
సకలబంధుజన మోదావహముగ
గర్భోదయ మామెకు గలిగెన్.

శ్రావణమాసపు జలధరమట్టులు
మందగించె గమనంబు,
సాగరస్థముక్తాపేటికవలె
నిమీలనముగ నెకనుగల్వల్.

నవమాసావధి గడచినంతటను
శుభలగ్నంబున శుభతారన్,
ప్రాకృతి గాంచిన రవితో బాటుగ
జానకి పుత్రుని గాంచెన్.

ప్రేమభాగ్యబంధమ్ము గాంచుటనె
దాంపత్యము ననుధన్యతయా,
పుత్రుని బోలిన సువర్ణశృంఖల
గల్గునె భార్యాభర్తలకు?

* * *

అక్కల్లారా! చెల్లెల్లారా!
ఆనందంబగు విషయంబైనది;
ఎండ వెనుక నేవాన జల్లువలె
నింక విషాదపువృత్తంబే.

శిశువుదయించిన నాటి నుండియును
రామశాస్త్రి ముఖమది యేమో
జలధర సంఛాదితమగు జాబిలి
కరణి నొకించుక కళ తరిగెన్.

ఒకనాడంతట జానకి శయ్యా
సీనుండగు పతి జేరి,
తడుములాడుకొను తనలేఁ బ్రాణము
నాతని తొడపై జేర్చి—

"బిడ్డా! అరుగో మీ బాబయగా"
"ఎత్తుకొనండీ! ఒకమాటు"
అనుచును, మున్నా మేనక ఋషికడ
బల్కినట్లు బల్కె—

"దీర్ఘచింత మీ మదిలో నేదో
యేచుచున్నగతి దోచు,
అపకృతి యేదే నుండిన నెడ నీ
యనుంగు దాసినె శిక్షార్హ"

అని, యింకేమో పల్కుటక త్రులు
గొంతుక చెఱబట్టన్,
మూగకనులపై రెప్పలు, వాయుచ
లన్నళినీదళముల వలె తొణకన్
నిలిచిన జానకిఁ గాంచి భర్త యిటు
పలికెను, ఉరుమని పిడుగు బలెన్:—
"ఈశ్వరాజ్ఞ నాకైనది రేపే
దివ్యపదంబును జేరన్:"
జగతీ మృత్పిండము పులకింపగ
తిరుగబడిన వృక్షము వోలెన్,
ఎండ తాకుచే వాడిన లత వలె,
జానకి వివశత వ్రాలెన్.

* * *

పతిసేవా పరతంత్ర జీవయగు
జానకి, నామెనిసుంగున్,
సంసృతిపథమున పీడిత దాశా
జ్యోతి యంతరించెన్!
జంఝామారుత మొక్కసారి ని
శ్చలముగ నిలిచిన కరణిన్
జానకి కన్నుల తడి యారిచికొని
మరదిఁ బిలచి యిటు బల్కెన్:—
"ఇదిగో. యీ నా ప్రాణనాయక వ
ర ప్రసాదమును చేకొనుడు;
కలవైచిన దీకదళీ భూజము.
జీవితాశ దీరెన్!
ఒంటిగ జను మీయన్నగారినిక
నగము దారి నే కలియవలెన్,
ఖగోళమున తారలనై నిరీక్ష
ణాశీస్సు ననుతు ముద్దుగొనన్!"

తొడిమనుండి విడదీసిన మొగ్గవి
ధంబున పసికూనఁగొని,
మారువల్కుటకు దోచక భోరున
నేడ్చివైచె జానకి మరది.

* * * *

పట్టుపుట్టమును హేమభూషలను
అక్షరమాంగళ్యము దెల్ప
సాప్తపదీనత నాటి కింకిణీ
రవమున జానకి చితిచుట్టు
ప్రదక్షిణంబుల నొనరిచి హోమా
గ్నులలో నాజ్యము వోసెన్,
కరాంగుళుల వ్రేలాడెడు వత్తుల
వహ్నికీలలెగ బ్రాకన్!
అగ్నిపరీక్షా వేళను జానకి
తల్లియొడిని జేరెను నాఁడు,
సాహచర్యమున నేడీ జానకి
భర్తృశయ్య జేరెన్!
కఠినదారువులె సుమతల్పంబై,
చిచ్చునాలుకలె వీవనలై,
కీర్తిశ్రాంత నభోంతరాళమే
వారలశోభన గృహమయ్యెన్!

చివరికింతే

ఆలమూరు రాజగోపాలరావుగారు బి. యె.

(వినోదపాఠము)

నిన్న సాయంకాలం ఓ శెట్టాడుకొని బీచ్ నో పిల్లషికారు కొట్టి రూముకు చేరాను. ఇంతట్లోకే పోస్ట్రలు బెల్ కొట్టారు. సాయంత్రం "నిరాహారోమల్లో" పూరాగా నిండించే ఉంచాను కనక ఉదరంలో అట్టే వేడి కలగలేదు. ఐనా యిచ్చేదబ్బేలాగా యిస్తున్నాం గదాని నలుగురితో టిబాటు నాలుగు మెతుకులు నోటికిముట్టించి చక్కావచ్చాను. ఇంకేముంది. సరే. రెండు గుప్పులు గుప్పి, సిగరెట్టు తేన దగ్గరయిపోవుటం చేత చల్లగా నాప్రక్కకిచేరిన మా వెంకన్న కిచ్చాను. 'వద్దోయి' అంటూనే రెండుపీల్పుల్లో దానంతు కనుక్కున్నాడతను. ఇక్కడి కిదయింది. ఒక్కకిల్లీ ముక్క నోటి కందించి గడియారం కేసి చూచేటప్పటికి రాణి మించిపోవయింది. నాన్నేంను, యిదేం పనని శరీరాన్ని కాంపుకాట్టు మీదికి చేర్చాను. అప్పై నాపక్కనున్న పేపరోటి విప్పి కళ్ల కెదురుగుండా పడేశాను. కాస్సేపటి కెదంతైపున కిటికీ గబుక్కున చప్పుడయింది. ఉలిక్కిపడి గబుక్కున చూశాను. ఎవరూ లేనిగా చేస్తే. మా వెంకన్నే! నైమెంతన్నాడు. అయిందనిమిదిన్నరా అన్నాను. అబ్బా అలాగయితే అరగంటెక్కువ మేలున్నా నన్నమాట. ఇంకెందుకు ? పోయి పడకేస్తా నన్నాడు. నాకీ అదే ప్రయత్నం అన్నాను. ఓహో! అంటూ కా పుస్తకం విప్పావని యేదో రెండు కబుర్లు విప్పి ఆయనతన్న ఆయన జారాడు. ఆ పైన నా చేతులో పుస్తకం జారింది. ఇది పనికాదని రొండంకాలితో. కిటికీతలుపు నో తాపుకన్ని పడిచేత్తో దీపాన్ని నొక్కనెక్కి చలి వేయకపోయినా దుప్పటీ దిగతన్ని చప్పుళ్లేపందని మా రూమ్మేటుతో చెప్పి బ్రహ్మకైనా తెలియకుండా కళ్లుమూశాను. పక్కరి శాలల్లా కుర్రాళ్లు బాపుర బాపురుమంటూనే ఉన్నారు. అయితేనేం? రాబిన్సన్ క్రూసోకే మల్లే అల్లాగే నిద్దరట్టి పోయింది.

నేనూ మా వెంకన్నాట. ఇద్దరం వేడుతున్నావట. వెళ్లగా వెళ్లగా ఓ పెద్దసముద్రం. సముద్రంనిండా తెప్పలు కనబడతాయి. ఆ తెప్పల్లో యెక్కి ప్రయాణం సాగిస్తున్నాం. వెళ్లగా వెళ్లగా ఏమిటో పెద్దపెద్ద కాలేజీలు, హైస్కూళ్లు, లెక్చరర్లు, హెడ్మాష్టర్లు కనబడతారు. ఏ వంయితే అయిందని యింకా కాస్త దూరం వెళ్లేటప్పటికి ఓ ఊరుదరికి చేరాం. పోనీ సాయంకాలమైంది ఫూర్లో కల్లి టీ అన్నా పుచ్చుకుందాం అని బయల్దేరాం. ఆ పూరంతా మాకు తమాషాగా కనబడింది. అక్కడ యిళ్లన్నీ సాగానుతో నేసున్నారు. వాసాలన్నీ మంచి లంకాకు చుట్టలు. కిటికీ పూవలన్నీ మేలైన సిగరెట్లు, బీడీలు. వాళ్లకి గుమ్మం ముందు ముగ్గెట్టు కోవడం అలవాటుందిగాని మన ముగ్గులా తెల్లగా లేదు. మా వెంకన్న యిదేమిట్రా పీర్ల ముగ్గుల్లా ఉందని వేల్తో తీసి కాస్తంత వాసన చూశాడు. అయ్యా! యింకేమంటి చెప్పను నా దవస్త; ఒక దేంతుమ్ములు

దాని సంగతి ఇదివరకు కొంచెం తెలిసిన వాణ్ణి కనక ఒక్క పట్టే డయితే ముక్కులో కెక్కించి, అప్పుడప్పుడు తెలుగు క్లాసులోకయినా పనికొస్తుందని కాస్తంత దబ్బీలోకి జాగ్రత్త పెట్టాను. ఇంకా రెండడుగులే శేటప్పటికి, జనులు దేశదేశాల వాళ్ళున్నా. ఓహో! కోలాహలం యేమని చెప్పను! మిన్నుముట్టి పోతూంది. ఆ సుడా రమంతా ఆ పూల్లో యిళ్లలాగ కట్టబడుంది. పులింజాపి నక్క వాతెట్టుకుందని వీళ్ల కిదేమిట్రో అనుకుంటూ గేటుదగ్గర కళ్లేటప్పటికి ఆర్చిమీద 'అఖిలదేశధూమపానీయ మహాజనసభాగతులకు స్వాగతము, అధ్యక్షులకు స్వాగతము' అని యీలా యేదో ఉన్నాయి. ఇదేదో చిత్రంగా ఉందని మేము లోపలికెళ్లాం. వెళ్లేటప్పటికి మా మహానుభావు డెవడోకాని కళ్లక్కట్టా పకతాడు. ఆయన మాప విద్యార్థుల్లాగ బహు మర్యాద చేసి షేక్‌హ్యాండిచ్చి సిగరెట్టుకూడా యిచ్చాడు. పుచ్చుకోకపోతే యేమన్నా అనుకుంటాడని కాదుగాని మా అవసరం కొద్దీ ఓ చిరునవ్వు నవ్వి పుచ్చుకున్నాం. అప్పటికప్పుడే ఊపేస్తున్నాడు ఉపన్యాస మీ ప్రకారం ఎవరో.

"అధునికభరతఖండంబు దరిద్రావస్థలం జిక్కింది. తురుష్కరాజ్య మానికంబునుం బోలిన హైదరాబాదు నగరవీధులం ప్లేగు పేల్చి వేస్తోంది. ప్రాజ్యాగౌతమీతీరరాజమహేంద్రవరప్రాసాదమ్ముల మహామశూచికపిశాచంబు తాండవించుతోంది. జనసమువాయంబులు సిగరెట్ల రాజములం గాని బీడీ శ్రేష్ఠంబులం గాని కొన చేతం లేదో గద్వైనా. తత్కారణంబునను జనుల ప్రాపుంగోరిన ధీమంతులంనైన కారణంబునను, మా సుఖంబే వారల సుఖంబని యెంచిన త్యాగమూర్తులమైన హేతువుం బట్టీ, మేము ఒకకానీకి, అనగా అణాలో నాల్గవవంతునకు, పేడలో రెండవవంతునకు, మాకు నష్టము వాటిల్లినను వాటిల్లగా కని యేడు బీడీల మాని యెనిమిదిబీడీల నిచ్చునట్లుగా హెచ్చించినాం. మే మెందు వెతలు పాములులకేటి యోటుంక, వినుడు! పాతికరూప్యంబుల సరకుంగొను వారలకొక స్వహస్తసవీనయంత్రంబును బహుమానంబుగా నీయదలచాం. సౌఖ్యంబునకా బీడియే, చల్లదనమునకా బీడియే. వేయేల? యెండవానల కాగునది వేతొకటి కలదా.? లేదు లేదు. అధ్యక్షులంవారు కాలమయినదని అప్పుడే రెండుసార్లు శలవిచ్చారు. వక్కాణింపవలసిన హంశంబులు పెక్కులుం గలవు. అయినను మా వద్ద 'కరీము' తురుష్కమార్క మొదలగు బీడీలు చవకధరలో సరసంబుగ నీయకలవారం." అని ఆయన వెళ్లిపోయాడు. ఆయన్ని చూస్తే మాకొవినంగా వెత్తింపు ఆనందంకూడా కలిగింది. అతని నెత్తిమీద టోపీ తమాషాగా బీడీల్తో తయారు చేయబడుంది. ధరించిన టోపీనిండా "బీడీని త్రాగుడు! ధన్యులుకండు!" అని వ్రాయబడిఉంది. అన్నట్లు చెప్పటం మరచిపోయాను. వెళ్లేటప్పుడు మా అందరిమీద పుష్పవర్షంలాగ బీడీల వర్షం కురిపించి పోయాడు. ఆ పైన అధ్యక్షు డెవరిదో పేరు చదివాడుగాని సభికులంతా బీడీలేరుకోవటంలో మునిగిపోయిన కారణంచేత వినపడలేదు. ఇంతలో వారి నందరినీ సమాధాయించి కూర్చుండ పెట్టారు. తరువాత ఉపన్యాసకుడు విజృంభించా డీప్రకారంగా:—

"ధూమపానీయదురంధరులారా! మా అమ్మలక్కలారా! అభిమానులారా! నే చెప్పబోవు విషయంబు కడుం బెద్దదయినను అవకాశములేమి శీఘ్రముగ విరమింప వచ్చుచున్న యదియ. సిగరెట్టు శ్రేష్ఠమా అథవా బీడియా అను హంశము మనము యోజింపవలసినది కాదని నాకుందోచుచున్నయది. తద్విషయం బాభూతభవిష్యద్వర్తమానంబుల నెఱింగిన యా చిద్విలాసునకు, ఆ త్రిజగన్మోహనునకు ఆ శ్రీమన్నారాయణునకు ఎఱుకగాని మన యీ చర్మభస్త్రి కెఱుకయే? కలిపురాణంబున ధూమప్రకరణంబున కొండొక

గాథకలదు. దానిని సావధానచిత్తులరై వినుండు. తొల్లి నొకానొక సమయంబున దేవేంద్రుండు భూవలయంబునం గల మునిగణేంద్రంబులను సకలశాస్త్రంబుల నేర్చిన పరమునులను వేయేల కవులు గాయకులు పామరులు అందరు పరివేష్టించియుండ నభూతవైభవంబున నిండుకొలువుండె. అట్టిసమయంబున విప్రశిష్టాగరిష్ఠుండగు వశిష్ఠుండులేచి, 'దేవేంద్రా! నీయభిప్రాయ మేమి? సిగరెట్టు కేవలము బలవృద్ధియు, శరీరపుష్టియు కల్గించు కల్పవల్లి యనియే కద మొన్న జరిగిన యైరోపామహాసంగ్రామమునందు సైనికు లుపయోగించు నిమిత్తము ప్రత్యేకం పనికివచ్చునని కొన్నికోట్ల సిగరెట్లను తెప్పించి వారికి నొసంగితివి?' అనెను. అంత విశ్వామిత్రుండు కోపోద్దీపితుడై కన్నుగ్రుడ్లు గవ్వలవలె ముందుకురా నిట్లనిబల్కె. 'ఎంతజెప్పినను, వశిష్ఠా! నీవు నీ పట్టువిడువవుగా? నేను నీ చేతనే, యీ దేవేంద్రుని యెదుటనే మునిగణస్తోత్రా! విశ్వామిత్రా! నీ వనునటుల బీడీయే శ్రేష్ఠమని యొప్పింపక పోతినేని, గడ్డములబెంచి, బురకానుధరించి యడవులంబట్టి తిరుగుదు'న. శపథము బట్టెను. అంత నారదుడు లేచి, 'మాచెడవేమి? వశిష్ఠా నీకమండలమున నాటి శిరోమండలము ప్రక్కలు చేయరాదే?' యని అపహసించెను. వశిష్ఠుండు కోపోద్దీపితుండై పాంకోడు పటుక్కన విరుగ భూమిపై నొక్క త్రొక్కుత్రొక్కి రోషానలంబున దీకొన నిట్లనిబల్కె. 'విశ్వామిత్రా! నేనంతే నసదననుకొంటివో! యీ యెల్లరయెదుట నీ సభలో—ముందు జెప్పుట లెందులకు?—నీ చేత నా పాదముల బట్టించుకొనుటయే గాక, వసిష్ఠా! క్షమింపుము, క్షమింపు మపరాధ మొనర్చితినని అనిపించుటయేకాక అర్ధరూపాయి స్టాంపుపై వ్రాతమూలమున యీ నారదుని చేతనే సాక్షివ్రాలు చేయించి శ్రీవసిష్ఠాను వారికైదువందలైనను లంచమిచ్చి పుచ్చుకోక పోతినేని, మెకల్పు పీడి, చర్మ్యాకోటుమాని ఊరూరతిరిగి జీవింతు'నని తొడగొట్టెను. తదుపరి ఆ బ్రహ్మమానసపుత్రుండు లేచి, 'విశ్వామిత్ర వశిష్ఠులారా! ఏల మీకీ వృథా వాగ్వ్యయము. స్వామి నెఱింగిన ఈ దేవేంద్రుండు లేడే? మీరిద్దరును ఆతనికి బీడీనొకరును సిగరెట్టు నొకరును యిచ్చి యాతని యభిప్రాయానుసారము వర్తించుట కర్జంబు. మీ రుభయులు పాలు నీరువలె కలిసి మెలగుట మనసు పాడి కాదే'యని వాక్రుచ్చెను. వసిష్ఠుండు తత్క్షణము వల్లెయని తన కమండలమునుండి శిజారు పేకెట్టునొకదబెజికి ఒకసిగరెట్టులాగి దానిం బెట్రోలులైటున వెలిగించి రెండుగుప్పులుగుప్పి దేవేంద్రున కిచ్చెను. 'మేలు వశిష్ఠా! మే'లని యా దేవేంద్రుడు విశ్వామిత్రుని వైపు తిరిగెను. విశ్వామిత్రుండు తన శిఖయందున్న బీడీకట్టునుండి నొకబీడీ నూడబెజికి, అంటించువైపు నోటనుంచి నొక్క నూదుయూది, తిప్పి యా సిగరెట్టువలె దానికగ్ని సంస్కారము చేసి దేవేంద్రునకిచ్చె. అది సిగరెట్టువలెనే యుండునని దేవేంద్రుండు రెండు గుప్పులుగుప్పె. పాపమాతనికి మొగము నిండ ముచ్చెమటలుపోసె. కాళ్లువణకసాగె. మూర్ఛవచ్చె. ప్రాణముల్ తావుల్ దప్పె అప్పుడు వశిష్ఠుండు కోరచూపుల రెండింటిని విశ్వామిత్రునిపై విసరెను. విశ్వామిత్రునకు నోరాడలేదు, బట్టతడిసెను చెమటచేత. సభికులు పాదరక్షల చేతబూనిరి. ఆహా! భగవన్మాయ! తత్క్షణమా దయామయులగు హరిహరాదులు ప్రత్యక్షమైరి. శ్రీవల్లభుడు శంఖచక్రములు లేకయే వామహస్తంబున లైము జూస్ బాటిల్‌ను దక్షిణహస్తంబున ఓపెనరును గ్రహించి యొకాయొకని కాలినడకను విచ్చేసెను. గౌరీనాథుడు ద్రాక్షచేత నిమ్మపండ్లను వేరొకహస్తంబున జిన్‌జా పిల్సును ధరించి పులిచర్మ మూడిపోవుచున్నను లక్ష్యపెట్టక ఆటులనే యేతెంచెను. కంజాక్షుండు దేవేంద్రునినోట లైముజూసును గుమ్మరించెను. ముక్కంటి మూడు జిన్‌జా పిల్సును రెండు తూలకులను ఒక ఔన్సు నిమ్మరసమును యిచ్చెను. ఇట్లు దేవేంద్రునకు సకలవిధోపచారంబులను చేసి, వశిష్ఠునకనేకవరములిచ్చి నూరు యోజనంబుల వైశాల్యంబుగల పొగాకులంకను రెండు సిగరెట్ల యంత్రశాలలను యిచ్చి విశ్వామిత్రునకు నీతిగలపి వశిష్ఠునివద్ద యేజంటుగ

నుండుము, నీకుఅగ్గగునని పలికి అదృశ్యమైరి. కనుక నో సోదరులారా! నా విన్నపమాలకించి నన్ను కృతార్థునింజేసి నా సిగరెట్ల యేజంటు పదవి వలన వచ్చుచున్న నాలుగురాళ్లు వెలికి ముట్టునట్లుచేయ ప్రార్థితుడను. లేని యెడల పనికిరాని గ్రాడ్యుయేట్టునై పోదును. బిడ్డలు గల వాడను." అని చెప్పెను.

ఇహ అధ్యక్షుడు నెమ్మదిగా లేచి నోటిలోని కారా కిళ్లీ ఆ పక్కనే ఉమ్మేసి, ఒక్క చిటికెడు నస్యం ఘ్రాణించి, సెకండుహ్యాండు స్పెన్సరు సిగర్ జేబులోంచి తీసి దానికి పునరగ్నిసంస్కారము గావించి, కళ్లజోడు పైనుంచోసారి చూసి, దాన్నితీసి, తుడిచి, తిరిగి మళ్లీ తగిలించి, మళ్లా అల్లాగే చూస్తూ తానా పదవికి తగనన్నీ అయినా తిన్న రొట్టెన్నుకొన్న పెద్దలకి వందనాలని ఉపోద్ఘాతం మొదలెట్టి అసలుగ్రంథంలోకి దిగాడు. ఏమనంటే, బీడీ సిగరెట్టూకూడా మంచివే అనిన్నీ, సిగరెట్టు దొరికినప్పుడు సిగరెట్టు, బీడీ దొరికినప్పుడు బీడీన్ని, కాతా కొత్తగా మొదలెట్టినప్పుడు సిగరెట్టూన్ను కాతా పెరిగి పోతూన్నప్పుడు బీడీన్ని, మనవిచేసేటప్పుడు బీడీన్ని పుచ్చుకొనేటప్పుడు సిగరెట్టును, భోజనాత్పూర్వం సిగరెట్టు భోజనాత్పరం బీడీన్ని ఏదో విధంబుగా మనసిన్నిబట్టి ఆచారాన్నిబట్టి ఉపయోగించొచ్చునని అభిప్రాయమిచ్చాడు. అసలే పళ్ళుగ్గయిపోతోంది ధోరణి చూసేటప్పటికి, ఇంకా యేంచేశాడను కొన్నారు. మనకి రాని భాషల్లోంచి ఓయాళై చదివి చివరకి స్త్రీలకి విద్య మన దేశంలో ముఖ్యముగా లేదని అందుకని స్త్రీలకు—ముఖ్యముగా తల్లులు కాగల బాలికలకు, కొంచం కారా మసాళా, సిగరెట్టునూ, బీడీన్ని లేకపోతే లంకాకు చుట్టో అథవా కాస్తంత నస్యమో అలవాటు పరచే బాలికా పాఠశాలల నేర్పరచ వలసిందనీ ఇట్టివృద్ధికై అధమము దినవారపత్రిక లవసరమని కాబట్టి సభికులగ్గరనించి చందాలు వసూలు చేయవలసిందని లేకపోతే ఓనాటకమన్నా వేసి డబ్బు సంపాదించవలసిందనీ మరీమరీ దీనవదనుడై చెప్పాడు. మా వెంకన్నతో అబ్బాయి, ఇహ వీళ్ళ సంగ తేలేస్తానన్నా. అబ్బే, అది మనం చెయ్యకూడదు యే బెంగాలీ బాబన్నా యేవోరెండు ముక్కలన్నాడంటే వాడి ఫోటో పేపర్లో వేస్తారు. దేశభక్తుల్లో ఒకడంటారు, అని వాడింకా యేదో చెప్పబోతూంటే గణగణా అలారంగంట వాగింది. రొండిగే వేళరా, నాయనా అని మా ముసలమ్మ చెపుతూండేది. పోనీ కాస్సేపైనా రొండగటమే అనుకుని తుళ్లా పడుకున్నాను. గణ—గణ—ఘణా వాగింది కాఫీ గంట. ఇహాళఅవ్వా.

మిథున ప్రశంస

ఆకుండి వెంకటశాస్త్రిగారు

జీవయాత్రను సుఖముగఁ జేయుకొనఁగ
దన్వి యొకదాని: ప్రీతిను స్వామియై; త్రి
వర్గములఁ బొంది దివ్యమౌ స్వర్గలోక
వాంఛ నొందును మనుజుఁ డీవసుధయందు.

కాన నన్యోన్యభావానుగామితమతి
సకలక్రియలందు నిద్దఱు సంచరింప
కలుగును సతిపతులకు సుఖంబు దాని
కంటె వేఱొక సౌఖ్యంబు కలదె భువిని.

వింటిబిడ్డ; నారి విధముగా నెప్పుడు
సతివ ప్రాణనాథు నాశ్రయించి
యూర్మి సతనివంచు నొనరఁగ నాతని
వెంట నంటిపోవు వేడ్కమీఱ.

పూరుషుఁడు మందిరమునకుఁ బోవఁగానె
బిడ్డలును సతియును నెంతొ ప్రీతితోడ
నవ్వుమోముల నెదురేఁగి నయముమీఱఁ
బల్కరింప శ్రమంబెల్ల బాయునతఁడు.

స్త్రీల హక్కులు—తత్సంస్కరణములు

శ్రీమతి ఆలపాటి సీతమ్మగారు

కాల చక్రము గిఱ్ఱునఁదిరుగుచున్నది. చక్రాంతర్భాగములు దృగ్గోచరములగుటలేదు. కాని సంపూర్ణస్వరూపము ఏకత్వమును బొందిన దేమో అను వితర్క జిజ్ఞాసలు చూపఱుల ఆనందసాగరమున నోలలాడించుచున్నవి. పాఠకుల మనః ఫలకములయందుఁ జిత్రింపఁబడనున్న విషయము ఏతత్కాలపరిణామావస్థయందలి యొకానొక యంశముమాత్రమె.

ఈ విశాలరమణీయపృథ్వియందుఁ బ్రతిప్రాణియు స్వాతంత్ర్యాభిలాష గలిగి యుండునను విషయము నిర్వివాదము. శుకశారికాదిపక్షిజాతులును సింహశార్దూలాద్యరణ్యమృగసంతానములును మానవులచే బంధింపఁబడుచున్నవి. వానిని మానవుఁడు స్వార్థాయత్తచిత్తుఁడై మిగుల ప్రేమతో మచ్చికతో పెంచుచున్నాడు. అయిననేమాయె? వీలు చిక్కినతోడ్తో అవి విశృంఖలములై స్వాతంత్ర్యమును బొందఁ గోరుచుంటయుఁ బొందుచుంటయు మనకు నిత్యపరిచితవిషయములు.

విషయ మిట్లున్నది. ఇఁక యుక్తాయుక్త విచక్షణమునందేమి మేధాసంపత్తి ప్రకటమునందేమి లోకోత్తరకార్యనిర్వహణచాతుర్యమునందేమి అవకాశము ఒదవినపుడెల్ల పురుషునితో దీటగు శక్తిని జూపిన స్త్రీ జాతి పురుషునివలె స్వాతంత్ర్యాభిలాషిణియై యుండుననుటకు వేఱు తార్కాణ వలయునా! మానవవాచ్యార్హ్యయయ్యుఁ గేవలస్త్రీయై పుట్టిన హేతువుచేఁ బురుష[illegible]కనుసన్నల మెలఁగి తన జన్మముయొక్క హక్కగు స్వాతంత్ర్యవాంఛాలతను మొ[illegible]త్రుంచి వేయవలయునా? అట్లెప్పటికిని గాదు. అందును సర్వవిషయములందును పురుషుని కన్నను స్త్రీకి ఎక్కువ గౌరవమును హక్కులను నిచ్చిన మహర్షి నాగరకతాపరివ్యాప్తమగు మన భరతవర్షము నందట్లెప్పటికిని గాదు. చూడుఁడు:—లక్ష్మీదేవి విష్ణుమూర్తి వక్షస్థలము నధిరోహించినది. సరస్వతి బ్రహ్మవదనము నలంకరించినది. గంగాదేవి శివుని శుభ్రజటాజూటములయందు నొయ్యా

రముగా నుయ్యాల లూగినది. పార్వతీదేవి శివుని అర్ధశరీరమును ఆక్రమించినది. అహో! ఏమి నాగరకత. మహర్షుల ఆశీస్సులు స్త్రీల గౌరవమును ఎంతస్థిరముగ ఎంతటి ఉన్నత స్థానమును అధిష్ఠింపఁ జేసినవి. అట్టి మహత్తరనాగరకతాపరమావధికి నమస్కారములు. అది అట్లుండె.

మధ్యకాలమునందలి స్త్రీలు అట్టి యున్నతస్థానమునుండి క్రమశః భ్రష్టలుగాఁ జొచ్చిరి. స్త్రీల యజ్ఞానాదరణములు కొంతకు కొంత దానికి హేతువులు. మఱి పురుషుల నిరంకుశత్వమును దానికిఁ దోడ్పడినది. ఇంకఁ జెప్పవలసినది ఏమి? రాజకీయ వాతావరణమందలి హెచ్చు తగ్గులం జేసి కానిండు; విద్యావిహీనతం జేసి కానిండు స్త్రీల హక్కులన్నియు సంపూర్ణముగ రూపుమాసి పోయినవని చెప్పుట అతిశయోక్తి కానేరదు. అట్లయ్యును—అనఁగా—ప్రబల ప్రతిబంధక ప్రతికూల పరిస్థితులయందు నలిగిపోవుచున్నను—అచ్చటచ్చట అప్పుడప్పుడు—ఒక్కొక్క స్త్రీరత్నము తన స్వాతంత్ర్యాభిలాషను పురుషలోకము ఆశ్చర్యచకితమగునట్లుగా ప్రకటించుచునే యుండెను. శ్రీఛత్రపతి శివాజీమహారాజును అట్టి వీరునిగఁ అట్టి స్వదేశస్వమతాభిమానపూరితునిగఁ అట్టి స్వమతరక్షణ స్వప్రాణత్యాగ సంసిద్ధునిగఁ అట్టి సామ్రాట్టుగ దిద్దగలిగినది నారీలోకవతంస మగు శ్రీ జిజియాబాయి స్త్రీరత్నము యొక్క పవిత్రస్వాతంత్ర్యోద్బోధనలే గదా! వేయేల? మొన్న మొన్నటి శ్రీఝాన్సీలక్ష్మీబాయి చరిత్రను స్మృతిపథమున నిల్పుఁడు. ఆశ్చర్యసంతోషపారవశ్యమునం జేసి మన శరీరములు పులకితములగుట లేదా! అట్టి స్త్రీరత్నముల లోకమున కర్పింపఁ జాలిన స్త్రీ జాతికి వందనములు.

ఇదియంతయు యథార్థమే కాని సమిష్టిగా తీసికొనినచో మధ్యయుగము నుండి స్త్రీజాతి పతనోన్ముఖమైనదని చెప్పవచ్చును. అచ్చటచ్చట వ్యక్తిగతముగా ఒక దివ్య తేజము వెలిగిన నేమాయె! అయినను ఒక మహాశక్తిని ఎంత నిరంకుశహస్తమైనను సార్వకాలికముగా మూలమట్టముగా నణఁచివేయఁ జాలదుగదా? ప్రస్తుతము గతశతాబ్దము నుండి స్త్రీజాతి తన దీర్ఘనిద్రనుండి మేల్కాంచినది. తన దీనస్థితిని తి[illegible]నది. నిగూఢముగ అంతర్గర్భితమైయున్న తన శక్తిని స్మరించినది. ఇంక తత్ఫలితము [illegible]గార యుఁడు. 19_వ శతాబ్దములో స్త్రీల హక్కులు పునర్వికసితములుగాఁ జొచ్చినవి. మహామహులగు శ్రీరామమోహన, ఈశ్వరచంద్రవిద్యాసాగర, కందుకూరి వీరేశలింగము పంతులు ఆదిగాఁగల సంస్కర్తలు బద్ధకంకణులై ఒక్కుమ్మడిగా దేశమంతయు ఎదుర్కొనినను న్యాయమాత్రసాహాయ్యులై స్త్రీల యెడ వరప్రసాదులైరి.

ప్రస్తుత శతాబ్దమున హరిశంకరగౌరు గారు హరవిలాసశారదాగారు ఎంతయు వంద్యులు. వారికాలమున స్త్రీల పాలిటి హరిహరులు. వారు తెచ్చిన వారసత్వపుబిల్లు వివాహవయోనిర్ణయచట్టము స్త్రీలోకమున కలిలోకముగ మహోపకారమొనర్చిన వనుటలో సందేహములేదు. మఱియును హిందూ అవిభాజ్యపుకుటుంబములో భర్తమరణించిన భార్యకు భరణమిచ్చు ఆచారమును రూపుమాపి భర్తభాగమును భార్యయు తత్సంతానమును అనుభవించు నటుల చట్టమును ప్రవేశపెట్టనున్న శ్రీజయకరుగారెంతయు మాతృమల్లికాకష్టపరంపరానివారణచణులు. ఇటులనే ఇంకను మఱెన్నియో స్త్రీల కనుగుణ్యములగు చట్టములు కావలసియున్నవి. వాని నన్నిటిని మనతండ్రులు—మన సోదరులు—మన తనయులు—సామ్రాజ్యశాసనసభ యందుంబెట్టి తీర్మానించి లోకమును ధన్యము చేయుదురు గావుతమని ప్రార్థన.

వనితలు విద్యచే నమరకున్న

అతిరాత్రవాజపేయాద్యధ్వర క్రియాకరణంబునకు ముఖ్యకారణంబు
నతిథిగురు బ్రాహ్మణార్చనావిధి మహాపుణ్య పణ్యాప్తిక గణ్యధనము
గార్హస్థ్యధర్మాఖిలకరణ చిత్తోపశాంతికి విమలౌషధీవికసనంబు
శృంగార చేష్టావిజృంభణాం చదనంగ జన్యజన్యాహ్లాదజననసీమ

యిష్టసౌఖ్యోప భోగసంతుష్టిహేతు
గృహిణియగు గాదె పరికింప గృహపతులకు
నట్టివనితలు విద్యచే నమరకున్న
గొట్టువడుగాదె నఖిలంబు కుతలమునను.

— బాలికావిజ్ఞానదీపికనుండి.

మహారాణి ఫిలిప్పా

కూచిమంచి సుబ్బారావుగారు

పరమేశ్వరుఁడు ప్రపంచసృష్టిలో సాధారణముగాఁ బురుషులకంటె స్త్రీలయందు నధికమార్దవము, సౌకుమార్యము, సౌందర్యము, సహనము, పరోపకారబుద్ధి, దయాదాక్షిణ్యములు, మొదలగు సుగుణము లనేకము లిమిడ్చియున్నాడు. ఎక్కడో సకృత్తుగానందుకు విరుద్ధముగా గొందరు దుష్టురాండ్రుండవచ్చును; కాని, సమూహమువిూఁద కాంచుచో నాగరికజాతులందుగాని యనాగరికజాతులందుఁ గాని వారివారి స్వభావములఁబట్టి పురుషులకంటె స్త్రీలు ప్రతివిషయమునను నెక్కువ జాలిగుండె గలవారని యనేక దృష్టాంతములు గలవు. వానిలో నొకటి ఈ క్రింద జూపుచున్నాను.

ఇంగ్లాండుదేశమున రాజ్యమేలినవారిలో మూడవ యెడ్వర్డు రాజుయొక్క యర్ధాంగి మహారాణీఫిలిప్పా. పూర్వమొకమారు యెడ్వర్డు ఫ్రాంసుదేశమున సముద్రతీరమునయున్న కలే (Calais) యనుకోట నొక సంవత్సరమువఱకు ముట్టడించెను. ఆ ముట్టడిలో ఫ్రెంచివారు తమకోట ఇంగ్లీషు వారికి స్వాధీనము గాకుండ బహు చాకచక్యముగా బనిచేసిరి. కోటబయట మైదానమున నున్న యింగ్లీషు సేనలు విస్తారముగా నాశనమగుటయు, ద్రవ్యము గడతేరుటయు, సంభవించినందున యెడ్వర్డు విసికి క్రోధపూరితుడై నిప్పులు గ్రక్కుచుండెను. కాని, యేమైననుసరే తనపట్టుదలమాత్రము విడువలేదు. అయితే, తుదకు కలేకోటలోనివారికి దినబండ్వారములు చెల్లవై పోవుటఁబట్టి ఫ్రెంచివారు సంఘమరణమొందుటలో ప్రయోజనము లేదని గ్రహించి తాము లొంగిపోయి, కోటనప్పగించెదమని యెడ్వర్డుచెంతకు రాయబారమంపిరి. అదివిని రాజు "వారెల్లరుం దమప్రాణములు సంపత్తి తనపాదముల కర్పించి యేమిచేసిననుసరే యని సమ్మతించిననే కాని వారికోర్కె నామోదింప" నని తెల్పెను. అప్పుడు వారు "పురప్రజలకెల్లరకు నాపత్తువచ్చునని యే లొంగిపోయెదమని వార్తనంపగా నందరును ప్రాణములర్పింప సిద్ధమై రావలయునని తెల్పుట యేటిన్యాయము; అట్లగుచో వారు కోటలోనే పడి పోరిపోరి ప్రాణములువదలుచో నాత్మగౌరవమైనం దక్కును. ఇట్టిదిక్కుమాలిన యవమానమరణమొందనేల? వారెల్లరు తెగించిపోరి మరణించుటకై దమకింకను ధనము ప్రాణము నష్టమై తీరనిచిక్కు రాగలదు. వారు మనఃపూర్వకముగ కోట సమర్పించి ప్రాణములుకూడ గోల్పోవుట యన్యాయము" అని యా రాయబారియు రాజమంత్రులుగూడ దెల్పినను సమ్మతింపక తుదకు నాక్రింది నిబంధనల కంగీకరించుచో దయచూపెద నని వాగ్దానమొనర్చి ప్రమాణము చేసెను. అదేమనగా, ఆపురములోని గొప్పప్రతిష్ఠగల పురుషులార్గురు బోడితలలతో వట్టికాళ్లతో మొండిచొక్కాలతో మెడలో నురుపతడియములతో ఖైదీవేషధారులై తన సమూహమునకు రావలయును. కలే నగరముయొక్కయు కోటయొక్కయు తాళములు తెచ్చి యప్పించవలెను. ఆ యార్గురు రాజశాసనమునకు బద్ధులై యెట్టిఘోరబంధనమైన ననుభవించుటకు సంసిద్ధులై యుండ

వలెను. అప్పుడు కడమవారెల్లరు రక్షింపఁబడెదరు. ఇదియే వారికి గనీసమగు నుపాయము." అని తెల్పెను. వచ్చినదూత యీ నిబంధనలను కంటనీరు గార్చుచు దన పురమునకేగి నాయకులకుదెల్పఁగా వారు సమావేశము గావించి వానిని పౌరులెల్లరకును జదివి వినిపించిరి. అదివినగానే కొందఱు సంతసించిరి; కాని యెవరికి వారే మొగములు తెలతెలబోవ నిదియెట్లుసాధ్యమగును? ఎల్లరు సమానముగా జీవితాశ కలవారే. ఇందులో నెవరీఘోరశిక్ష ననుభవించుటకు సిద్ధపడుదురు? కానిచో నింక నెవరికిని జీవితాశ యుండదు. సంఘమరణముతప్పదు అని కలవరపడి గోలున విలపింపఁ బూనిరి.

అపు డా సభామధ్యమునుండి యూస్టేస్ డీ సెయింటు పెయిరీ అను మఠాధిపతి లేచి "ఓ పౌరులారా! విలపింపకుడు. ఈ దీనుని దేహప్రాణములు పరమాత్మునకు ప్రియములై పౌరుల ప్రాణరక్షణమునకు సాధనభూతములగునేని ఇవినేను కలేపౌరుల విమోచనమునకై మొట్టమొదట కానుకగా నాశిర మింగ్లాండు రాజున కర్పించుచున్నాను." అని యెలుఁగెత్తి యార్చెను. సభలో హాహాకారము చెలరేగెను. ఎల్లరు నాతని సాహసమున కాశ్చర్యపడి కృతజ్ఞతాసూచకములగు ప్రశంసావాక్యములతో నశ్రుధారలు గార్చుచు, "భళీ" ఈ మహానుభావుని సాహసము మానవకోటిలో నసాధారణమైనది." యని పల్కిరి.

ఆతని సాహసధైర్యములు చూచియు ప్రజలప్రశంసావాక్యములు వినియు నావేశపూరితులై యొకరిపిదప నింకొకరుగా గడమనైదుగురు యువకులు లేచి ప్రాణములర్పించుచున్నామని ప్రతిజ్ఞగావించిరి. దానితో సభాసదులెల్లరు చకితులై ఆబాలవృద్ధులతోఁ గూడిన సమస్తపౌరులయొక్కయు సర్వనాశనము వారించుటకై ప్రాణములు తృణప్రాయములుగా నెంచి మహోపకార మొనర్చిన యా వీరపురుషులకు బ్రణమిల్లిరి. పాపము! ఆ వీరులు తమదుస్తులు తీసివైచి ఎడ్వర్డు కోరినప్రకారము బానిసవేషములందాల్చి తమమోటు బట్టలు మహారాజులు మన్ననతో నొసగు గౌరవవస్త్రములకంటె ఘనమైనవిగా పావనములుగా దేశరక్షణ చిహ్నములుగా భావించి సంశయింపక, తిన్నగా నెడ్వర్డు సమ్ముఖమునకేగి "ఇవిగో తాళములు. మమ్ము తమ యిచ్చానుసార మొనర్చి, మా పౌరులనెల్లర రక్షింపుడు" అని తెంపుతో బల్కిరి.

ఎడ్వర్డు వారిని బహుతిరస్కారదృష్టులతోఁ గాంచి, నాటిదనుక తనకు వారుకల్గించిన నష్టకష్టములకై దూషించి, దయాదాక్షిణ్యశూన్యుఁడై వెంటనే వారికి శిరచ్ఛేదము గావింప వలెనని యాజ్ఞాపించెను. క్రొంచి వీరు లార్గురును మంచినడివయస్సున నుండిరి. గోవగానెదిగి; మంచికండపుష్టిగల్గి యాజానుబాహులై స్ఫురద్రూపులై, నవనవలాడుదేహకాంతులతో నొప్పుచుండిరి. ఒకరికొకరు లూకునీయక, యేకాకారమున గన్పడు యార్గురువీరులును రాజుచెంతకు రా వేగమే వారింగని నిర్విణ్ణులై యాశ్చర్యపడుచున్న సభికులు తమ ప్రభుని ఘోరమగు నాజ్ఞ వినుటతోడనే వికలస్వాంతులై పోయిరి. ఎవరేమి చేయఁగలరు? ఏమిచెప్పఁగలరు? అందరి హృదయములు నీరగుచుండెను; కాని, యా వీరులు తొణకలేదు. అపుడు మంత్రులలో సర్ వాల్టరు మాని మొదలగుకొందరు మనస్సునిలుపక తెగించి కలుగఁజేసికొని, "దేవా! క్షమింపుడు. ఈ వీరులకిట్టి ఘోరశిక్షతగదు. మన్నించి చెఱలో బెట్టింపుడు. మన చేఁ బట్టుకొనంబడిన వారుకారు. దేశోపకారమునకై స్వయముగా తెగించివచ్చిన ధీరవీరులు. వీరిని రక్షింపుడు" అని వేడుకొనిరి. రాజు మండిపడి "వీరివిషయమున నోరెత్తఁబోకుఁడు" అని కసరెను. పిదప యువరాజు యూరకుండఁజాలక తండ్రిదరికేగి "నాయనా! నామాట విని వారిని క్షమింపుము. పాపము! వారుమంచియువకులు, రూపవంతులు దేశరక్షణమునకై తెగించివచ్చిన వీరులు.

మనము వారి సాహసమునకు దేశాభిమానమునకు నిర్భీతికి సంతసింపవలెను. చంపవలదు. అంతమాత్రమున మన నష్టము కూడిరాదు?" అని విన్నవించెను. ఆగ్రహపరవశుఁడైయున్న రాజు అతనిమాటయు వినలేదు. "నీకనుభవము చాలదు. వీరు మనకు గొప్ప ఘాతచేసినారు. ఈ శిక్ష వీరలెల్లరకుం గావలసినదే. దయదలంచియే కడమవారినెల్లర మన్నింప బ్రతినగావించినాడను. వీరికిశిక్షతప్పదు" అని ఖచితముగా బల్కెను.

పాప మా వీరులు పైకె ధైర్యమువీడక బింకముగానున్నను మరణమన్న మానవునికి మహాభయంకరగ మగుట వలన వివర్ణవదనులై, నిశ్చేష్టితులై, నిల్చియుండిరి. అప్పటికప్పుడే యమకింకరులవంటి రాతిగుండె గల తలారులు వారినిరమ్మని లాగుచుండిరి. ఎల్లరు వెలవెలపోవుచుండిరి. రాజును బ్రార్థించుటకు అప్పటి కింకొక వంతుమాత్రము మిగిలియుండెను. వారెవరు? మహారాణిఫిలిప్పా. అక్కడి వ్యవహారములు తననాథున కనుకూలముగా నున్నవని సంతసించి, ఆయనం గలిసి ముచ్చటింపదలంచి, ఆమె యానాడె సేనాశిబిరమునకు వచ్చియుండెను. ఆమె బహు సుగుణవతి, విద్యాఢ్య, సౌందర్యశాలిని, కనికరహృదయ. అవియటులుండ మహాభాగ్యశాలిని. ఆమె యింటకాలుపెట్టినదాదిగా రాజునకు జయపరంపరలు చేకూరుచుండెను. ఈమె యదృష్టమువలనే నీవెల్ల్రాను అనుచోటు రాజునకు మహావిజయము గల్గెను. ఈమెభాగ్యమువలనే స్కాట్లాండు రాజగు రెండవదావీదు రాజుచేతులలో నిర్బంధితుడాయెను. ఇది యంతయు రాజెఱుంగును. ఇప్పుడామె నిండుచూలాలైయుండెను. కావున రాజున కీమెయందు ప్రేమాభిమానములు, గౌరవాదరములు హెచ్చి ఆమెయాజ్ఞ కడుగుదాటక వర్తింపఁజేయుచుండెను. కొంచెము లోనంగూర్చున్న యామె మంత్రుల ప్రార్థనలు కుమారుని విజ్ఞాపనము రాజునిరాకరణము గాంచి, యింకగార్యము లేదని తలంచి, యా వీరుల వెంగములగని యూరకుండఁజాలక, చట్టునం దన యాసనమునుండి లేచివచ్చి, భర్తపాదములపై వ్రాలి, నశ్రుజలములచే నాతనిపాదములం దడుపుచు చేతులుజోడించి నమస్కరింపుచు, "ప్రాణేశ్వరా! తమ్మువిడనాడి యుండజాలక కష్టమైనను సరకుసేయక సముద్రముమీద పయనించి, వచ్చి, మీయందుఁజేసిన ప్రేయసి, అర్ధాంగి మిమ్మొకవరమడుగ నర్హురాలుకాదా? తెల్పుడు. తాము నాకింత చనువొసంగఁ దగదా? నాయందుఁ దమకు వాస్తవముగా హృదయపూర్వకమగు ప్రేమానురాగము లున్నయెడల నా ముద్దుదీర్చి, నా ప్రార్థన మన్నించి, సర్వభూతదయాపరుఁడగు నీశ్వరునిందలంచి, వారిమోము గాంచి, క్రోధమువానుడు. ఆ యార్గురు వీరులపై కనికరముపహింపుడు. క్షమించి విడువుడు. మనకందువలన శ్రేయమెంతగూడగలదు." అని జాలి గొల్పునటుల వినయవిధేయతలతో, చాతుర్యము మెరయ బ్రతిమాలుకొనెను.

ఎడ్వర్డు యేమిచేయుటకుంగానక ఎదురాడఁజాలక, నిరాకరింపనేరక, యూరక కొంతసేపు మౌనము దాల్చి, క్రోధమెల్ల నడంచికొని, తుదకు సీత్కారము గావించి, "ప్రేయసీ! నీవు నేడిక్కడికేల వచ్చితివి? మంచిసమయమున కిక్కడ నుంటివే, యెంతపని వచ్చెను? ఏమనవలయును? నీవు కోరనికోరవు. కోరినకోరిక యొక్కటియు నెట్లుకాదందును? నిండుచూలాలవు. నీవిట్టి ఘోరప్రదర్శనములు గాంచరాదు. వినరాదు. ఇక నీకొండమంచీ బెంగయే నాటుకొనును. ఏమిచేతును? ఈ ద్రోహులను నీస్వాధీనము చేయుచున్నాను. నీ యిష్టమువచ్చినట్లు చేయుము." అని విధిలేకపలికెను. సభవారెల్లరు నాశ్చర్యసంభ్రమములతో "భళీ! దేవీ!" యనిమెచ్చి యానందాశ్రులు రాల్చిరి.

దయాస్వరూపిణియగు ఫిలిప్పారాణి తనకు సన్నిధి దొరికినటుల నుపొంగి, వారిం దన వైపునకుం దెప్పించి, "వీరుహంతకులా? దారిదోపుడీగాండ్రా? వారి దేశమును గాపాడుకొనుటకు నిల్చిపోరినశూరులు; దేశరక్షణమునకై ప్రాణము లర్పింపవచ్చిన వీరులు; వీరికి గౌరవముజూపి, సన్మానించి పంపవలెను." అని అవమానసూచకముగా వికారముగా గన్పట్టు వారి వేషములు తీసివేయించి క్రొత్తవస్త్రంబు ధరింపంజేసి, బహుమానమొసంగి వారి దేశాభిమానమును సాహసధైర్యములను మిక్కిలికొనియాడి వారి కేయుపాయమును రాకుండ వారినగరమున దిగవిడిచిరమ్మని యోధులకాజ్ఞయిచ్చి, పంపివైచెను. ఆ వీరులు రాణి దయార్ద్రచిత్తమునకు సంతసించి, తమకు ప్రాణరక్షణ మొనర్చిన యమ్మహిళామణి పాదములకు నమస్కరించి వెడలిపోయిరి. స్వపుర రక్షణమునకై ప్రాణములర్పింపఁబూనిన ఆ త్యాగమూర్తులయొక్కయు, వారి శిరఃఖండనము దప్పించి ప్రాణ రక్షణమొనర్చిన ఫిలిప్పారాణియొక్కయు సచ్చరిత్రము గ్రంథస్థమై, ఆయాదేశచరిత్రములందు వెలయుచున్నది.

అగును. సహధర్మచారిణియై మగని యదార్థప్రేమకు నాస్పదయైన లలనామణి హృదయపూర్వకముగా యత్నించి చాతుర్యముతో, జాలిగొల్పునటుల ప్రార్థించినచో సందర్భముగా సహజకోమలవాక్కులు పల్కుచో, రాజాధిరాజగుంగాక క్రూరాతిక్రూరుడగుంగాక ఆమె యనునయములకు లోగానివాడు లోకమునయుండబోడు.

సాధ్వి

మద్దూరి గణేశ్వర శాస్త్రిగారు

వేదములు నాల్గు నేర్చిన విప్రుడొకడు
తనదుసాధ్వినిగూడి సంతసముతోడ
స్నానసంధ్యాదినిష్ఠల జన్నములను
గౌరవంబుగఁ గాలంబు గడపుచుండె.
ఒక్కడగు ముద్దుబాలకు నొక్కరేయి
మార్గశిరమాస మగుటచే మంచుకురియ
చలికి నోర్వఁగలేడని సాఁ సాక్షి
మంచమదిగువ కుంపటి నుంచి పిదప
అలసియున్నట్టి పతికి దా నాదరమున
పాదముల నొత్తుచుండగ బావకుండు

భర్తృసౌఖ్యము జూచి తా బట్టలేని
యీర్ష్యచేనన కాంతిని నినుమడించె.
ఆగ్రహము జెందియుండిన యగ్గివేల్పు
కన్నులోయన కుంపటి నున్ననిప్పు
లెత్తిబారెను శయ్యయు నెత్తిబారె.
జ్వాలలెగసెను బాలుంకు వసటఁబొందె
అంకమున శీర్షముంచిన యాత్మనాథు
మేలునిద్ర నెఱిఁగి సాధ్వి మిన్నకుండె—
శాపభీతిని యాసాధ్వి శక్తినెరిగి
చందనము భంగి వహ్నియు చల్లబడియె

సుశీల

ముద్దా విశ్వనాథము గారు

అనగ ననగ నొక దేశమున గొప్ప విద్వాంసుఁడగు రాజప్పుడే రాజ్యలక్ష్మిని చేకొనెను. కాలము గడచుచుండెను. కాని యాతఁడు వివాహ మాడడయ్యె. ఇతని తదనంతరము యువరా జవసరమగుటచే ప్రజలతని పరిణయమును గురించి యాతురత పడుచుండిరి. కడ కతనిని బలవంత పెట్టఁజొచ్చిరి. రాణిని యెన్నుకొను విషయమతని యిష్టమునకు వదలినచో 'నటులనే' యనెను. రాజు యభీష్టమునకు వల్లెయననిచో ఆ జన్మాంతము బ్రహ్మచారిగనే యుండునను భీతిచే ప్రజలు వెంటనే తమ సమ్మతిఁ జెప్పిరి. అంత తన పరిచారకులను, ఉద్యోగీయులను పిలువనంపి, అతివైభవముగ వివాహ మహోత్సవ సంరంభమునకు వలయు ఏర్పాట్లు చేయుమని రాజుత్తరువు చేసెను.

ఉచితరీతిని సన్నాహములు గావింపఁబడియె. నిర్ణయింపఁబడిన ముహూర్తదినమున పటాలములు తయారుగ నుండెను. ఎల్లరును మిక్కిలి యానందమగు దుస్తులలంకరించుకొనిరి. భటులు సగముమంది ముందు, మిగతవారు వెనుక బారులుతీరి నడచుచుండ, రాజు వారలనడుమ నత్యంతవైభవముగ నంబారిలో నూరేగుచుండెను. క్రమముగ దట్టమైన యగాధమగు నరణ్యముల నుత్సవము దాటుచుండె. సరియైన దారికాక, రాజాజ్ఞాపించినటులెల్ల ప్రజలు నడచుచుండిరి. రాజుచేష్టకు ప్రజ లమితముగ విస్మయమంది, యిట్లనుకొనసాగిరి, "ఏమిది? రాజేమిచేయనున్నాడు? రాలురప్పలను వివాహమాడునా? సరస్సులను పరిణయ మాడునా?" ఇట్లు వెళ్లి వెళ్లి తుదకొక కుటీరము దరికి చేరిరి. ఇచట నిర్మలమగు సరోవరమున్నది. గట్టున పెద్ద వృక్షములుగలవు. చెట్టు కొమ్మల నొక యూయెల యమర్పఁబడి, అందొక వృద్ధుఁడు విశ్రమించియుండె. అంత ప్రేక్షకులు "రాజీముసలివానిని పెండ్లిచేసికొనునా?" యని వితర్కింపఁజొచ్చిరి. ఉత్తరువు చొప్పున సేన యక్కడ విడిదిచేసెను. తక్షణమే యొక రూపలావణ్యవతి యగు నారీమణి తన తండ్రి (వృద్ధుఁడు) పండుకొనియున్న ఊయెల నూపుచుండుట ప్రజలుఁగనిరి.

రాజ్యభారము వహింపక పూర్వము మన రా జనేకపర్యాయము లీయడవికి వచ్చియుండెను. ఆ బాలిక సద్ధర్మానుచరణము పలుసారులు విలోకించెను. ఆమె తన తండ్రి కతిశ్రద్ధాభక్తులతో నుదకము తెచ్చి, స్నానముచేయించి, ఫలాహారము లొనగూర్చుచుండెను. అతనికి సమస్తోపచారములు చేయుచుండెను. తెఱపిలేకుండ నింతపని చక్కబెట్టుచున్నను, విసుగన్నమాట యెఱుగక, సదా మిక్కిలి సంతోషదాయకము గను, కోకిలవలె నుత్సాహపూరితముగను ఉండును. ఆమెయొక్క యీ సుగుణపుంజమే రాజు మనము నాకర్షించినది. వివాహసమస్యయే ఆచరణకు వచ్చునెడ నీ కన్నెను తప్ప మరెవ్వరిని వరింపనని రాజు శపథము చేసికొనెను. తమ గుమ్మముప్రక్క నిదివరలో తఱుచు సంభారము గావించుచువచ్చిన యాతఁడే రాజే యని గుర్తెఱుఁగక, ఆమెకీ యట్టహాసమంతయు వింతగఁదోప, "ఇది యంతయు నేమ"ని తండ్రి నడిగెను. "ఈతఁడు వివాహమాడుటకై దూరదేశము పోవుచున్న వరుఁడ"ని వృద్ధుఁ డుత్తరమిచ్చె.

అంత నా రాజు గజముపైనుండి డిగ్గి, వృద్ధునికి సాష్టాంగపడగ నతఁడు "ఏమి వలయును నీకు నాయనా?" యని ప్రశ్నించెను రాజు ముఖము వికాసము చెందెను. "నన్ను మీ యల్లునిగ చేసికొన గోరెద"ననెను. ఈ మాట వినినంతనే వృద్ధుని సంతోషము నకు మేరలేదు. "నీవు పొరఁబడు చుంటివి, రాజా! మాబోటి బీదలతో నెట్లు వియ్య మందెదవు? మేము నిరుపేదలము." అని వాక్రుచ్చె. అంత రా జాతనికుమార్తెనే వరించి యుంటిననెను. "అటులైనచో నా పుత్రిక నీ సొమ్మే" యని వృద్ధుఁడు సమ్మతించె. ఈ వృద్ధుఁడు వేదాంతియగు సన్యాసి. కూతునకు చిన్నతనముననే చక్కగ జ్ఞానబోధఁ జేసియుండె. అల్లున కాశీర్వచనము తప్ప కట్నములేవియు నివ్వలేనని యతి పల్కెను. అప్పుడు రా జమూల్యములగు వస్త్రలాకన్యక కివ్వగా నామె ధరించెను. కాని యామె రాజువద్దకు రిక్తహస్తములతో వెళ్లలేదు. కట్నము తెచ్చెను. ఏమా కట్నము? తన నగలు దాచుకొనుటకై రాజిచ్చిన పెట్టెల నొకదానిలో తన పూర్వపు చింపిబట్టలు భద్రపఱిచెను. వృద్ధసన్యాసి సంరక్షణకొఱకై యొక పరిచారకుఁడు రాజానుమతిని నియమింపఁబడెను. అంత రాణితో బయలుదేఱి రా జాయరణ్యములు వీడి తన భవనము జేరెను.

కొంతకాలము వఱకు నీహీనజాతి కన్యను రాణిగా గైకొనుట, రాజా ... ద్యోగులెవ్వరికిని సమ్మతి లేకుండెను. వారలు తమతమ కూతుళ్లను, ... న కిచ్చి వివాహము చేతమను యూహతోనుండిరి. కావున రాణిపై

మిక్కిలి యీర్ష్య వెలిగ్రక్కుచుండిరి. గొప్పయుద్యోగస్థు లీపేదబాలిక నేలాహ్వానించుట? కాని, రాణి తన మృదుస్వభావముచేతను, మర్యాదపూర్వకమగు కృత్యములచేతను, సత్ప్రవర్తన చేతను యందఱ మెప్పుఁబడయుచుండె. రానురాను యెల్లరు నామెను మిక్కిలి ప్రేమించుచువచ్చిరి. ఆమె యెల్లప్పుడు శాంతయుతమగు చల్లని మనస్సుతో నుండును. ఎవ్విషయమునను, ఎట్టి పరిస్థితియందును కోపము తెచ్చుకొని కొరకొరలాడి యెఱుఁగదు.

ఇటుల నొకసంవత్సరము కడచినతరి యామె కొకస్త్రీశిశువు కలిగెను. మిక్కిలి చక్కని బిడ్డ! ఆ సమయమున రాణి, రాజుల యుత్సాహము చెప్పుట కేరికిసాధ్యము?

బిడ్డకు నాలుగైదు వత్సరములు గడచిన పిమ్మట ఒకనాడు రాణితో "మన రాజ్యమున ఒకవిప్లవము బయలుదేఱ నున్నద"ని భర్తచెప్పెను. "ఇట్టియవస్థ కలుగుటకు గతంబే?"మని రాణి పృచ్ఛించెను. అందుల కాతఁ డిట్లు ప్రత్యుత్తర మొసఁగె. "నిన్ను నేనుపరిణయమగుట నాయాస్థానోద్యోగీయుల కసూయకు కారణంబయ్యె. తల్లివైపు హీనజాతియగుటచే మనపుత్రి రాజ్యార్హురాలగుట వారల కసహ్యముగనున్నది. వారలలో నెవరి పిల్లనైన దత్తత చేసికొనవలెనని వారినిర్బంధము. ఈ విషయమై కుమార్తె పెరిగి పెద్దదైనపుడు చాలచిక్కులు వచ్చును. కాన తరిచితరిచి ఆలోచించిన కొలదిని పరిస్థితులఁబట్టి పిల్లను చంపించుట యుత్తమముగ కన్పట్టుచున్నది." అంత మన రాణి—సుశీల—తన భర్తపైఉండు నిశ్చితమగు ప్రేమయు, విధికర్తవ్యమును యుట్టిపడ నట్టి యీ క్రింది జవాబుచెప్పెను. "రాజా! నాకు మొదటినుండియు రాజ్యాభిలాషగాని, స్వలాభాపేక్షగాని యణుమాత్రమును లేదను యంశము నీకు విశదమే కదా? నా శరీరమును, మనస్సును నీ యాత్మలో నంతర్భూతమైనవి. నీ కెంతవఱకు నే నుపయోగకరముగ నుందునో యంతవఱకే నన్ను వినియోగింపుము. తమకెవ్విధమునను నే నడ్డురాను. కూతురను తొలఁగించుటే మీయభీష్టమగుచో నటులనే గానిండు. 'ఆమె నా కూతురని నేనెప్పుడును దలఁచియుండలేదు." సరే! యర్ధరాత్రమున తలారులువచ్చి రాజుగారి పుత్రికను ఖండించుటకై తీసికొనిపోయిరి. ఈ వార్త రాజు భార్యకెఱిఁగించెను. రాణియు మిక్కిలి కుతూహలముతో, నిశ్చలమనముతో, నేమియు జరుగనట్లే యుండెను. ఇదియే వేదాంతము. ఎటువంటి ఐహికబాధలు వచ్చినను మనస్సు చలింపఁ గూడదు.

అంతరాజు "యికమీఁద నెల్లరును సంతోషించెద"రనెను. మరొక వత్సర కడచిన వెనుక రాణికి పుత్రజననమాయెను. బాలున కైదారు వత్సరముల ప్రాయము

రాగానే తిరిగి దేశములో సంక్షోభము కలిగెను. ఈ పరిస్థితులు రాణితో చెప్పి, యీ పిల్ల వానినికూడ మారణము చేయింపవలసిన అవశ్యకత రాజు తెలియపఱచెను. సుశీల తన సహజమగు చిఱునవ్వుతో నిట్టులనియె, "నా యాత్మయే రాజ్యము. 'నాది' యను నదేదియు లేదు. భానుడెట్లు కిరణముల ప్రతిఫలాపేక్ష లేక వెదచల్లునో, యటులనే మనమొకరి కెల్లపుడిచ్చుచుండవలెను. అన్యులనుండి మన మెద్దియు కోర నుద్దేశము కూడదు. నా కేభోగములపైన నపేక్ష లేనపుడు సౌఖ్యమునకు కొఱతయేమి? సూర్యుం డెల్లపుడు వెలుతురు వెదచల్లు చున్నను, యతనికాంతి యణుమాత్రము తగ్గలేదు. అటులనే మన కుఱ్ఱవాఁడు కూడ భానుని కిరణమువలె వెళ్లిపోవుచున్నాడు."

ఇటులుండ మఱి కొంతకాలమునకు రాజుకు ద్వితీయపుత్రుఁడుకలిగెను. ఆ పిల్ల వానికి నాలుగైదు వత్సరములు వచ్చినతోడనే పాపము, పూర్వమువలెనే అతఁడుకూడ ప్రజాభీష్టమున కాహుతియయ్యెను.

ఇట్టి దుర్భరకష్టముల మన సుశీల యెట్లు భరింపఁగల్గుచున్నది? కాపురమునకు వచ్చినదాదిగ, అనుదినము తన బొమ్మరింటికిపోయి, వలువలన్నియు తీసివైచి, యక్కడ దాచియుంచిన తన చింపిగుడ్డలు ధరించి, పూర్వపు స్థితి తలచి, యాత్మానుసంధానము కావించుచుండెను. దైవాంశము తన యంతరాత్మలోఁ గనుచుండును. ఆంగ్లమహాకవి యగు షేక్స్పియరు "కిరీటము ధరించిన తల మిక్కిలి బరువుగ నుండు"నని చెప్పినాడు. అసగా రాజునకు బహువిధ క్లేశములని భావము. కాని, మన సుశీలయో, తాను కొలదికాలము క్రితము సరోవరము యొద్దున చింపిగుడ్డలువేసికొని, యాడుచు పాడుకొనుచుండిన సుశీలనే యనుసంగతి యెప్పుడను మరచిపోదు. రాణి పదవియందుండియు, నైహిక విషయములలో నిమగ్న కాకపోవుటయే నామెనిరంతర సౌఖ్యానందములకు కారణము. ఆమె కెవ్విషయమునను ప్రత్యేకాభిమానము లేదు. ఈ పదవికెవించిన యాత్మాను సంధానమే యామె నిత్యకృషి. దీనివలననే సుశీల పరిశుద్ధ మనస్కురాలయ్యె. కోరిక యెపుఁడుండదో, జీవియప్పుడే సౌఖ్యమొందును. ఇవ్విధముననే రాణి యెల్లపుడును మనోనిశ్చలత్వము నిలబెట్టుకొనసాగెను.

అంత రాజొకరాత్రి యివ్విధమున భార్యతో ప్రసంగించెను. "ప్రేయసీ! ఇట్లు పిల్లలనందఱను చేతులార చంపించుట నాకు మనస్కరింపకున్నది. పరులపిల్లలను దత్తత చేసి కొనుటయెంతమాత్రము నిష్టములేదు. యోచింపగా, పునర్వివాహముచే దేశములో శాంతి ప్రబలునేమో యని తట్టుచున్న"దనెను. అందులకు సుశీల యణుమాత్రము జంకులేక,

"సరే" యని మనఃపూర్వకముగ సమ్మతించెను. ఆమెకు భర్త, తండ్రి, పిల్లలు—వీరుగాని మరితరులెవ్వరుగాని సౌఖ్యమొసఁగూర్చుటలేదు. తన యాత్మవలననే యామె యానందము నిత్యమును కనుచుండెను. నిష్కల్మషమగు సుశీల ప్రత్యుత్తరమునకు రాజపరిమితముగ సంతసించి, "నీవేమి చేయఁదలచితి"వని ప్రశ్నించెను. అందులకామె "మీ యిష్టమే నాయిష్ట"మనెను. "నీ విచ్చట నుండినయెడల దేశశాంతికి భంగము వాటిల్లును. కనుక ఇటనుండి వెళ్లిపోయిన బాగుండు"నని రాజభిప్రాయము తెల్పెను. తత్క్షణమే సుశీల యమూల్యాభరణదుకూలములన్నియు విడిచి, తన ప్రాత చింపులఁ గట్టుకొని, యత్యుత్సాహముతో రాజభవనమువీడి, యడవులలో సరస్సుయొద్దనున్న తనజనకునియొద్దకుఁ బోయెను. వృద్ధుఁడగు తండ్రియు నెంతమాత్రము కినియక నిత్యసంతోషముతో నుండెను. ఇతని వద్ద నియమితుఁడైన రాజభటుఁడు సుశీల వచ్చినవెంటనే తిరిగి తన నౌఖరిలోనికి పోయెను.

ఇట్లుండ నొక దినమున సుశీల నోదార్చుటకుగాను రాజు సన్యాసికుటీరమునకు వెళ్లెను. ఆమె ముఖమున నిసుమంతయు విచార మగపడకపోవుటచే నట్టియవసరము లేకపోయె. "క్రొత్తరాణి నాహ్వానించుటకు వచ్చెదవా?" యని రాజడిగెను. అందులకు సుశీల "తప్పక వచ్చెద"నని చెప్పి యతనితో బయలుదేరి వెళ్లెను. వివాహమునకు వచ్చిన ప్రేక్షకులందరు గగుర్పడునట్టి యద్భుతమగు నేర్పాటులఁగావించెను. అతివైభవముగ వచ్చిన క్రొత్తరాణిని సుశీల అత్యంతప్రేమతో తల్లికంటె నెక్కుడుగ కౌగలించుకుని, ముద్దిడి, సత్కరించెను. సభ్యులు క్రొత్తరాణీగారి సౌందర్యాతిశయములు కొనియాడుచుండిరి. అంతకంటె నెక్కువగ మన సుశీలయొక్క నీతిసౌలభ్యము వేనోళ్ల మెచ్చుకొనుచుండిరి.

క్రొత్తరాణి తనతో నిద్దఱు సహోదరులఁదీసికొని వచ్చెను. సుశీల పెత్తనముఁగావింప గొప్పవిందు లాసందర్భమున నేర్పాటుచేయబడియె. సుశీలయొక్క యద్భుతౌదార్యాది సుగుణములు కనుచున్న కొలదిని విందుకువచ్చిన సభ్యుల మనములు కఱఁగి బాష్పములు ప్రవాలెను. ఈయుత్సవమంతయు నైనపిదప తిరిగి యామె తనతండ్రివద్దకు అడవులకు పోవలయుఁగదా! సరే, యీవిందుల సందడిని ప్రేక్షకులు తాత్కాలికముగ కలిగిన విచారము మరచి వారల భక్షణకార్యముచూచుకొనుచుండిరి. ఇదియంతయు ముగిసిన పిమ్మట సుశీల, "రాజా! సెలవుదీసికొనెదను. నీకెప్పుడు నా సేవ కావలసినను నెంతమాత్రము సంశయింపక కబురు పంపు"మని రాజనుజ్ఞ కోరెను. ఈసందర్భమున సభ్యులెల్లరుఁ దమదుష్టప్రవర్తన నెమరుకు తెచ్చుకొని పశ్చాత్తప్తులై హృదయములు

తరుగుకొనిపోవఁ గొల్లున నేడువసాగిరి. "తల్లీ! నీవు వృద్ధసన్యాసి కుమార్తెవుకావు. దేవాంశసంభూతురాలవు." అని యేకగ్రీవముగ ప్రజలామె నభినందించిరి. అంతధనాంధతచే క్రొవ్వి మత్తెక్కియున్న రాజోద్యోగులు సుశీల తన పుత్రికాపుత్రుల చంపించుట కేటుల నిచ్చగించి దేశశాంతి నెలకొల్పినదియు మొదలగు అంశములు తలపోసిరి. ఈప్రకార వార్తలన్నియు విన్న క్రొత్తరాణి యేడువనారంభించెను. "నాకుమార్తెయు, కుమారులును వధింపఁబడిరా? ఇటువంటి రక్తపాతముగు క్రూరదేశమునకా నేను రాణిగానుండబోవు చున్నా?"నని యనేకవిధముల రాజునునిందించి "నేనిట్టి రాజ్యము నొల్ల"నని క్రొత్తరాణి తిరిగి పోబోవుచుండెను. అంతరాజు లేచి యిటులనుడివెను. "ఓరాజకీయోద్యోగప్రముఖులారా! నారీమణులారా! ఇచ్చట సుశీలతప్ప మీరందఱును బొబ్బలువెట్టి యేడ్చు చున్నారలు. నేనును సంతోషముతోను, కొంత విచారముతోను మిశ్రితములైన బాష్ప ధారలు విడుచుచున్నాను. మిమ్ములనే నిందించుటలేదు. మీరు నాపిల్లలవంటివారు. నానేత్రములు బాష్పధారలచే నిండియున్నవి. విచారముచేకాదు. అమితమగు నుత్సాహముచే గల్గిన బాష్పములు. మీరుకూడ నట్లె యానందబాష్పములు విడువుఁడు."

పిమ్మట రాజు సుశీలవైపు తిరిగి "నీవు యెప్పటివలెనే నిత్యసంతోషవైయుండుము. ఈరాజ్యమంతటిలో సుఖ మెవరన నిన్నుతప్ప వేరొక్కనుట కితరులెవ్వరును లే"రనియెను.

మన క్రొత్తరాణి సాటిదేశపు రాజుగారి పెంపుడు కుమారితె. ఆమె సోదరు లిరు వురనట్లే యారాజు పెంచెను. ఈదిక్కుమాలిన శిశువులు ముగ్గురి రూపురేఖలుచూచి, ఈ రాజు వారినిఁ బట్టుటచే వారిని తన స్వంత బిడ్డలవలెనే పెంచెను. చదువరులారా! వీరలు మువ్వురు నిశ్చయముగ నెవరో మీమానసముల గోచరమైనదా? క్రొత్తరాణి మన సుశీల కుమారితయే. రాజపుత్రు లిరువురు సుశీల ప్రియపుత్రులే. చిన్నిబిడ్డలను చంపుటకు చేతులాడక తలారు లీముగ్గురను జీవముతోనే యడవులలో వదలిపెట్టిరి. ఈ పరిస్థితులన్నియు ప్రజలకు బోధింపఁ బడెను. రాజు ప్రజాభీష్టము నెఱవేర్చుటకు తన కుమారితెనే తాఁబెండ్లియాడునా? కాన మన సుశీలయే తిరిగి రాణిగ నుండె. ఆమె పిల్లలే రాజ్యార్హులై పట్టముగట్టుకొనిరి. ఈవింతచూడ ప్రజ లానందనిమగ్నులైరి. చూచి తిరా! భగవంతుఁడెంత కృతజ్ఞుఁడో! ఆయీశ్వరుఁడు తన యప్పులను వడ్డితోసహా తీర్చు కొనును.

స్త్రీరత్నములారా! మీ ప్రేమతత్త్వమిట్టి నిజరూపము దాల్చుటకు యత్నింపుడు. పతివ్రతలన నిట్టివారే. ఇదేరీతిగ తన భార్యయందు దివ్యత్వము కనుంగొనిన పురుషుండే పత్నీవ్రతుండనందగు. స్త్రీ తనభౌతికశరీరము, సూక్ష్మదేహమనంబడు నాత్మయు భర్త కర్పింప కలిగినపుడే యామెనిజమైనభార్య. భార్యాభర్త లిరువురలోను స్వలాభాపేక్ష గర్హ్యముకాదు. అగ్నిహోత్రసాక్షిగ పరిణయ మాడుటలో ఒకరిహస్తము లొకరు పట్టుకొని యుభయులును తమలో నిమిడియున్న దివ్యత్వముంగనుంగొనుటయే ముఖ్యాంశము. సుశీలయెట్లు ఐహికభోగములందగుల్కొనక తన కర్తవ్యము నిర్వహించుకొనెనో పాఠకులు గమనింపదగును.

భార్యాభర్త లిరువురు నొకరిలోని దివ్యత్వము నొకరు కనుగొనుటకు పూనిన యెడల సంసారము సుఖభాజనముగాక తప్పదు. ఇదియే నిజమగు ప్రేమతత్త్వము. సంసారజీవితమున సుఖమొనంగూర్చున దిదియే. (శ్రీస్వామిరామతీర్థ)

సౌందర్యప్రతిమ

పెమ్మరాజు రాజగోపాలము గారు బి. ఏ. సారస్వత సమాజము

మిలమిలకాంతులన్ జిలుకు మేని సువర్ణమరీచికావళీ
చలనము మార్గ మందోలయ స్వర్ణమయూఖిని యీమె యెవ్వరో
సలలితగీతికాగమనసంపద వచ్చుచునున్న దీకెలం
కుల నిదె డాయు నాహృదయకూలము దూయుగ భావవాహినుల్.

శారదకౌముదీరజని చల్లగవచ్చి గ్రమించు స్వాప్నికా
కారమువోలె చిత్రముగ కన్నులపండువజేసి యింతలో
దారిని సాగినావె వనితా! మెలమెల్ల ప్రశాంతవాహినీ
నీరము బాఱుతీరుగను నీదు మనోహరరూపమేగెనుగా.

స్వర్ణకాంతిని క్షణమాగు సంజరీతి
లలితగతి వీచి చను పరిమళమువోలె
ఒక్కసారిగ మనసును నోలలార్చి
సంతసంబున నేగె నీకాంతయెవరో?

ఆమె వచ్చుట యేగుట లరయ నాకు
మధురమధురమౌ గతము నెమ్మదికిదట్టి
నటులదోచును; డెందాన నామె ఛాయ
అస్ఫుటంబుగ సంచార మాచరించు.

వరశుల్కము

శ్రీమతి కోంగర అన్నపూర్ణమ్మ గారు

మిగుల క్రూరమైన సాంఘికదురాచారములలో వరశుల్కమను నదొకటి. ఇయ్యది కొలదివర్షముల క్రిందట యేకొలదిజాతులయందు మాత్రమో యుండుచు కాలక్రమాగతిని ప్రస్తుతము సర్వవర్ణములయందు పాద మూనినది. అనేకకష్టములకోర్చియు తగిన ఫలసాయమును బొందలేక సగటున రాబడికన్న మించి ఋణముల పాలయిన ఆంధ్రదేశపు రైతుసోదరులలో ముఖ్యముగా కొన్నికులములను పిప్పిచేయుచున్న ఈ వరశుల్కమును గురించి విచారపడని వారుండరు.

పూర్వకాలమునం దీ వరశుల్కమనునదే లేదు. వరశుల్కమను పల్కునుగూడ నెవరును వినికని యుండరు. పురాణాదులయందుగాని చరిత్రలయందుగాని వరశుల్కమునిచ్చి వివాహము లొనరించినట్లు వ్రాయబడియుండలేదు. వివాహసమయమునందు తమ కన్యలకు బుద్ధిపూర్వకముగ కన్యాదానముతో సహా గోభూహిరణ్య దానముల నిచ్చుచుండిరేగాని కన్యాదానమున అల్లుని కొనుటయని యర్థముగానుండలేదు. ఆడబిడ్డలు గల్గిరని వినగానే ఇరువంశములు తరింపజేయ జన్మించినదని తలంచి తగిన విద్యాబుద్ధులుగలపి

కం॥ శ్రీయును కులమును రూపును
ప్రాయము శుభలక్షణంబు బాంధవ విద్యా
శ్రేయము గలవరుని క
న్యాయుతుగా జేయవలయు నధికప్రీతిన్

అను వార్యుల వచనము ననుసరించి దీర్ఘముగా నాలోచించి అట్టి తగిన వరునకిచ్చి యుద్వాహ మొనరించుచుండిరి. కన్యాన్వేషణవిషయములో గూడ పైసూక్తి ననుసరించుచుండిరి. ఇప్పుడన్ననో అట్టినియమము లేవియు అవసరములేదు. వివాహము ధర్మార్థకామమోక్ష చతుర్విధఫలసిద్ధికని శ్రుతిస్మృతులు పల్కుచుండ ప్రస్తుతవివాహము కేవలము ద్రవ్యప్రధానమై యున్నది.

మామగారు అల్లున కెంత కట్న మివ్వగలరు అనునదియే మొదటిప్రశ్న. పిల్లవాని విద్యాబుద్ధులతో పనిలేదు. తలిదండ్రులకు పిల్లవాడు స్కూలుఫైనల్ ప్యాసుచేసిన తోడనే కన్యాన్వేషణము చేయ మొదలిడుదురు. ఎవరెంత కట్నమివ్వగలరో యని విచారించుట జరుగుచున్నది. యఫ్. ఏ. కు 5000-0-0 లు; బి. ఏ. కు 10000-0-0 లు. సంతలో పశువుల బేరమాడునట్లు తామ గన్నకుమారులను కడునీచమైన కట్నమను ముప శుల్కమున కమ్ముచు నుద్వాహము గావించుచున్నారు. ఇందులో బేరములు, పైపాటలతో దలారులు న్వేషణకై బయలుదేరుదురు.

కడుపేదలకు తనయగల్గిన కష్టములేకనే వివాహము జరుగుచున్నది. ధనవంతులకు కుమార్తె గల్గిన వేనకు వేలు వరశుల్కమిచ్చి అల్లునిగొని వివాహము చేయుచున్నారు. సామాన్యగృహస్థున కొక కొమరిత యుదయించినదన్నతోడనే సంతసించుటకు మారుగ ప్రాణాపాయము సంభవించినట్లుగనో ఘాతుకమృగము చెంత నున్నట్లుగనో భావించి నిరంతరము శోకవహ్నిచే క్రాగుచుండుట వరశుల్కమూలముననే.

ప్రస్తుతము విద్య జ్ఞానము కొఱకుగాదు. వివాహముకొఱకు. కట్నములకొఱకు. కాన వివాహముకొఱకు తనయులకు చదువుచెప్పించుటలతోనే పిత్రార్జిత ధనమంతయు ఋణములపాలగుచున్నది. వరశుల్కమున కెచటనుండి ధనము లభించును? వరాన్వేషణకే కొంత ధనవ్యయ మగును. మీకన్యకు సంస్కృతాంధ్రాంగ్ల సంగీతములయందు చక్కని పాండిత్యముగలదా? యనివరుని ప్రశ్నలు. పుట్టినదాదియు తంటాలుపడియు వర శుల్కమునకే ధనము సేకరింపలేని తలిదండ్రులు విద్యగూడ జెప్పింతురా? స్త్రీ విద్య కిదియొక యాటంకము.

బిడ్డకు పెండ్లి వయసు రాగనే తండ్రి చదువుకొన్న వరుడెక్కడ దొరకును, శుల్కము నెట్లు సేకరింతును, యీ పిల్లకెప్పుడు వివాహమొనరించి అత్తవారింటికి బంపుదు నను విచారార్ణవమున శల్యావశిష్టుడై బడికొట్టుకొనుచుండును. వరుని వెదకుటకొక మధ్యవర్తి నేర్పరచును. వరు నెట్లో వెదకి, కట్నమొప్పుకొని తిరిగి యింటికి వచ్చిన పిమ్మట వరశుల్కముకొరకు ధనము గూర్చు టెట్లని విచారమొందుచు, భార్యమెడలోని వస్తువుల నమ్మియో లేక ఋణములకుపోగా మిగిలినభూమిని తనఖాపెట్టియో ధనము సమకూర్చ వివాహము గాక ముందే అ మధ్యవర్తి తనడబ్బు తనకిచ్చినగాని పెండ్లికుమారుడు వివాహమునకు రాడని భయపెట్టి ధనము లాగుకొనును. ఇక మిగిలినడబ్బు శుల్కమునకు చాలదు. వరుడు వివాహవేదిక నెక్కి, శుల్కమంతయు సంపూర్తిగ నిచ్చినగాని భార్యమెడలో మంగళసూత్రమును ముడివైచనని గూర్చుండును. అప్పుడు వధువు తండ్రి పడునట్టి విచారము వర్ణనాతీతము. పెండ్లిపెద్దలు, మామగారు చెప్పు సానునయవాక్యములచే కొంతదప్పరిల్లి వరుడు వధువు మెడలో పుస్తె ముడిపెట్టును. పెండ్లి తంతు ముగియగానే కట్నమంతయు సంపూర్తిగ నిచ్చినగాని పిల్లను మాయింటికి పంపవద్దు శుల్కమివ్వలేనిచో మేము వేరొక పిల్లను వివాహము జేయ సమకట్టితిమని మాటలను శూలపుపోటులతో నొవ్వనాడుచు మరల వివాహము గావింతురు. సూత్రమును మాత్రము మెడయందు దాల్చిన యారమణి యావజ్జీవము కష్టపరంపరలకు గురియై తన నవశిరీషకుసుమగాత్రము వ్యర్థ మొందించుననీ వరశుల్కము మూలముననే గదా?

విద్యాభూషితలగు యువతులు జనకుని కష్టములకాకరమైన దుర్భరజీవితమును చూచి భరింపజాలక తమకురానున్న కష్టములదలంచి నల్గురిలో నొకరము పోయినను జనకునికష్టము కొంత తగ్గునని, వివాహమునకు ముందుగనే మరణించుటయు గలదు. జీవించి సంసారవృక్షమును పెంపజాలిన యా కుసుమకోమలగాత్రలు ఆత్మహత్య మహాపాతకమని తెలిసియు బలవన్మరణమునకు గురియగుచున్నారు. ఇక నల్గురుకుమారితలు గలవారి కష్టములను వ్రాయుట కలవిగాదు.

వధువు తలిదండ్రులు విద్యాధికులకే శుల్కమొసంగుటయు వరుని తలిదండ్రులు తనయుడు విద్యాధికుండైనచో శుల్కమెక్కువ వచ్చునని విద్య చెప్పించుటయు ప్రస్తుతము జరుగుచున్న ముచ్చట. విద్యాధిక పురుషులుగూడ తాము కట్నము పుచ్చుకొనుటయు యిచ్చుటయుగూడ గౌరవముగ భావించుచున్నారు.

ఆంధ్రమహిళాసభ. బెజవాడ

౧

ఆహ్వానసంఘాధ్యక్షురాలగు శ్రీమతి తుర్లపాటి రాజరాజేశ్వరమ్మగారి ఉపన్యాసము నుండి క్రింది భాగములు ముద్రితములు:—

ఆహ్వానసంఘాధ్యక్షురాలు

తుర్లపాటి రాజరాజేశ్వరమ్మగారు

"దేశము స్వతంత్రమును పొంద యత్నించుచున్న ఈ సమయములో స్త్రీలకు కొంత స్వేచ్ఛాస్వాతంత్ర్యమును కలుగచేసి స్త్రీలను శరీర బలహీనతనుండియు బాల్యవైధవ్యమునుండియు కాపాడగల శారదాబిల్లు మంజూరై చట్టమగుట మిగుల శుభావహము. బాల్యవివాహములవలన గలుగుచున్న అనర్థకములు అందరికి తెలిసినవే. ఈ శాసనము పూర్వాచార పరాయణులగు బ్రాహ్మణులకును, వైశ్యులకును మనస్సుకు కొంత కొంతకష్టము యిచ్చుచుండుట వాస్తవమేగాని కొలదికాలములో దేశము ఈ శాసనమున కలవడగలదు. బాల్యవివాహములు కూడ రూపుమాసి పోగలవని విశ్వసించుచున్నాము. శ్రీశారదా గారికి స్త్రీలోకము కృతజ్ఞత జూపుచున్నది.

మనదేశములో స్త్రీవిద్య మిగుల అధోగతియందున్నదని యీమధ్య సంచారముచేసి రిపోర్టువ్రాసిన హార్టాగ్ కమిటీవారును అంగీకరించి యున్నారు. స్త్రీలలోవిద్య యింకను పెక్కురెట్లు వృద్ధిచెందినగాని దేశమునకు మోక్షములేదు. ఆంధ్రదేశము స్త్రీవిద్యలో తోడిరాష్ట్రములగు మహారాష్ట్రము బంగాళములకన్నను దక్షిణచెన్నరాష్ట్రముకన్నను చాల వెనుకబడియున్నది. మహారాష్ట్రదేశీయులలో ప్రొఫెసరు కార్వేగారు ఇరువైఅయిదులక్షలు సంపాదించి (Indian Women's University) హైందవ స్త్రీల విశ్వవిద్యాలయమును స్థాపించి యున్నారు. అనేకమైన ఉన్నతపాఠశాలలను కూడ పెట్టించి యున్నారు. అవివాహితలగు యువతులు హైస్కూళ్లలో చదువుకొనుచుండుట మహారాష్ట్రదేశములో ఆచారమైపోయినది. మద్రాసులో (Queen Mary's College) క్వీను మేరీసు స్త్రీల కళాశాలను పెట్టియు, దానికి జతగా ఒక హాస్టలు పెట్టియు, విద్యార్థినులకు వసతిగృహమును పెట్టియు, మద్రాసు గవర్నమెంటువారు కొంత మేలు

చేసియున్నారు. కొద్ది కొద్దిగా అచ్చటచ్చట బాలికలకు ఉన్నతవిద్య నియ్యగల పాఠశాలలనుకూడ ప్రభుత్వము వారు పెట్టుచున్నారు. కాని యవి ఇంకను చాల తక్కువగా నున్నవి. మరియు వివాహితలగు స్త్రీలకును, ఇతరులకును కూడ విశ్రాంతిసమయములలో విద్య నొసంగగల విద్యాసంస్థలకొరకు మనము కృషిసలుప వలసియున్నది. కాని స్త్రీ విద్యావిధానమును గూర్చి ఇచ్చట ఒక్క మాట చెప్పవలసియున్నది. స్త్రీలకు ప్రభుత్వపుబడులలోను, హైస్కూల్సులోను, కళాశాలలలోను గలుపు విద్య లాభకారిగా లేదు. పురుషులకు కావలసిన విద్యాపద్ధతు లన్నియు స్త్రీల కక్కరలేదు. పురుషులు విద్యను పొట్టకూటికిని, ఉద్యోగముల కొరకును నేర్చుకొనుచున్నారు. స్త్రీలు జ్ఞానార్జనముకొరకు మాత్రమే నేర్చుకొనెదరు. ఉద్యోగములు సాధారణముగా స్త్రీల కక్కరలేదు. నీతిని, దైవభక్తిని, దేశభక్తిని వృద్ధిచేసి మంచి తల్లులుగను, గృహిణులుగను, వీరమాతలుగను విలసిల్లుటకు కావలసిన విద్య ముఖ్యముగ స్త్రీలకు కావలసి యున్నది. దీనినిబట్టి పురుషులతోపాటు స్త్రీలకును శాస్త్రవిద్యలు కొందలగునవి అక్కరలేదని నా అభిప్రాయము గాదు.

స్త్రీలకు కావలసిన అవసరములలో వారియొక్క ఆర్థికస్థితి చక్కపరచుట చాల ముఖ్యము. ప్రస్తుతము హిందూ ధర్మశాస్త్రప్రకారము స్త్రీలస్థితి మిగుల హీనముగ నున్నది. జాయంటుకుటుంబములో భర్త చనిపోగానే ఆ ఆస్తియంతయు భర్తయొక్క అన్నదమ్ములకు చెంది వితంతువు భరణమునకు మాత్రమే అర్హురాలగుచున్నది. భరణము పొందుటలో స్త్రీలుపడు కష్టములు వర్ణనాతీతములు. భర్తయొక్క యావత్తు భాగమును జాయంటుకుటుంబములోకూడ భార్యకుచెందుట న్యాయము ధర్మము అయియున్నది. మరియు తండ్రియొక్క ఆస్తిలో కుమారులతోపాటు కూతుళ్ళకుకూడ భాగములు పంచియిచ్చుట అవసరమైయున్నది. కుమాళ్లు మనుమలు ఉన్నప్పటికిని భార్యకుకూడ కొంతభాగము భర్త ఆస్తిలో ఇచ్చుటకూడ అవసరము. వివాహకాలమందు భర్తయొక్క ఆస్తిలో కొంతభాగము భార్యకు సంక్రమింపచేయుటయు అవసరము. ఇట్టి యేర్పాట్లు మహమ్మదీయులలో కలవని తెలియుచున్నది. స్త్రీలకు ఆర్థికస్థితిని యిచ్చు ఇట్టి హిందూలా సవరణలు శాసనసభలలో తెచ్చుటకై మనము మిగుల కృషిసలుపవలసియున్నది.

మున్సిపాలిటీలు, లోకలుబోర్డుల చట్టములు మారబోవుచున్నవి. నామినేషనులు రద్దుచేయబోవుచున్నారు. మంచిదే! వాటిలో స్త్రీలకు కొన్నిస్థానములు యెన్నికలలో ప్రత్యేకించవలెనని మనము కోరవలసియున్నది. అటులనే రాబోవు రాజకీయసంస్కరణములలో శాసనసభలలోకూడ ఎన్నికలలో స్త్రీలకు కొన్ని స్థానములు ప్రత్యేకించవలెనని మనము కోరవలసి యున్నది.

ఆచారమువలన పతితులుగా చేయబడిన దేవదాసీకులమును మరల పవిత్రపరిచి ఉద్ధరించుటకుగాను మనఅగ్రత్యాళ్ళురాలు చాల ప్రయత్నముచేయుచుండుట మీకు తెలిసినవిషయమే. దేవదాసీలచట్టమును మద్రాసు శాసనసభలోగావించి దేవాలయములనుంచి పతితులగు వ్యభిచారిణులు దూరముగనుండునట్లు వీరు చేసియున్నారు. దేవాలయములకు దేవదాసీనవుకరీ యీనాములు ఉండుటవలన ఆకులములోని బాలికలచేత నిర్బంధముగా భోగపుమేళపునౌకరీ చేయించవలసివచ్చుచున్నది. అందువలన ఆ బాలికలు నిర్బంధముగా వ్యభిచారిణులుగ చేయబడుచున్నారు. ఇప్పుడీచట్టమువలన ఈనాములకు క్విటురెంటుకట్టి యివ్వబడినవి. నౌకరీచేయవలసిన అవసరములేదు. క్విటురెంటు దేవాలయమునకు చెందును. ఇందువలన నిర్బంధముగ భోగముమేళపు నౌకరీ చేయవలసిన బాధ్యతపోయినది. ఆ కులస్థులుకూడావ్యభిచారవృత్తివదలి చక్కగా వివాహములాడి ఆత్మగౌర

వముగల పౌరులయి యితరకులములతోపాటు అభివృద్ధి చెందెదరుగాక యని పరమేశ్వరుని ప్రార్థించుచున్నాను. ఈ పతితోద్ధారణకొరకు శ్రీమతి యామినీపూర్ణతిలకమ్మగారు చేయుచున్న కృషి ప్రశంసాపాత్రముగా నున్నది.

పేదవారి దౌర్భాగ్యులనునగు చిన్నబాలికలను పడుపు వృత్తిలో దింపుటకు కొన్ని సంఘములు, కొన్ని గృహములు యేర్పడి గొప్ప పట్టణములలో సంఘమర్యాదను తారుమారు చేయుచున్నవి. వాటిని నిర్మూలముగావించి చిన్న బాలికలను దుష్టమగు వ్యభిచారవృత్తినుండి సంరక్షించుటకు (Brothel's Bill) పడుపుగృహముల చట్టము మద్రాసుశాసనసభయెదుట నున్నది. దానికొరకు మన అధ్యక్షురాలు మిగులశ్రమ పడుచున్నారు. ఆ చట్టమును వెంటనే మంజూరు చేయించుటలో మనము మన అధ్యక్షురాలికి తోడ్పడవలసి యున్నది. ఈ సమస్య రూపుమాపుటకు మనమును ప్రత్యేకసంఘములను నిర్మాణముచేయవలయును."

౨

సభాధ్యక్షురాలగు శ్రీమతి డాక్టరు ముత్తులక్ష్మిరెడ్డి, యం. బి. సి. యం. (మద్రాసు లెజిస్లేటివు కవున్సిల్ డిప్యూటీ ప్రెసిడెంటు) గారి ఉపన్యాసమునుండి క్రింది భాగములు ముద్రితములు :—

"ఇతర దేశములలోవలెగాక, మన దేశమందలి పురుషులు స్త్రీ స్వాతంత్ర్యముకొఱకు, అభివృద్ధికొఱకు ఎల్లప్పుడు సానుభూతి జూపుచున్నందులకు మన మదృష్టవంతులము. భారతదేశమునందలి స్త్రీలయభివృద్ధికిని, స్వాతంత్ర్యమునకును భారతమాతసంతానమునం దుత్తమోత్తములగు మహాపురుషులు నిరంతరము కృషిచేసిరి. చేయుచున్నారు. హిందూదేశమున పురుషులే స్త్రీల హక్కులకొరకై పోరాడి జయప్రదముగ విద్యావిషయమునను రాజకీయమగు హక్కుల సంపాదనమునను ముందంజవేయుటజూడ ఈ విషయమున హిందూదేశము యితర దేశములకు మార్గదర్శియై యున్నది.

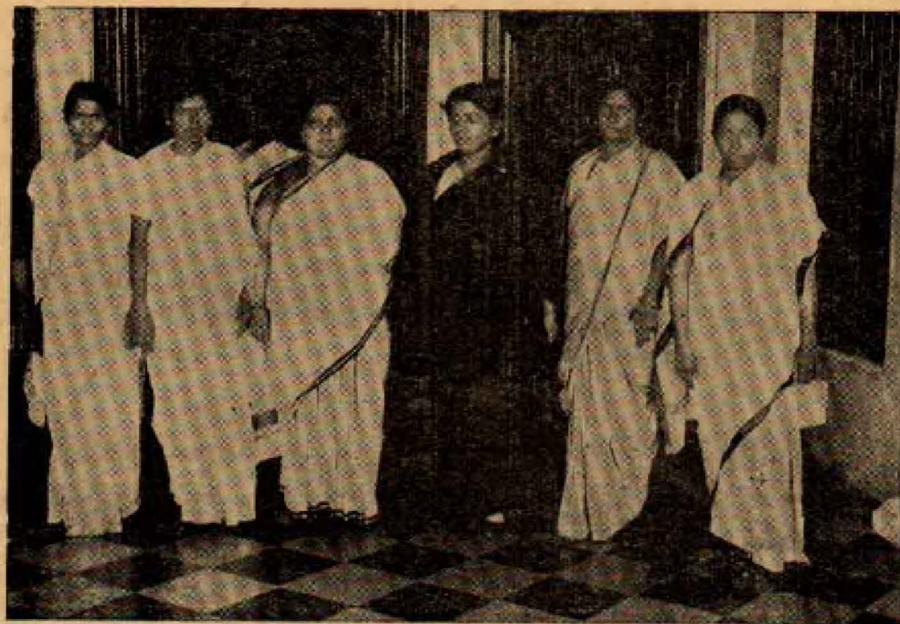
ప్రప్రథమమున మనకత్యంత ప్రేమాస్పదుడగు రాజా రామమోహనరాయలు నిస్సహాయుడై సహగమన దురాచారమును రూపుమాపుటకు శాసనమును చేయించెను. తరువాత పండితవిద్యాసాగరపాండ్యాగారు బాలవితంతువుల కన్నీటిధారలచే నార్ద్రీకృతమనస్కుడయి వితంతూద్వాహచట్టమును చేయించెను. మరియు హిందూదేవాలయములలో దేవదాసీలను కొందఱను పడుపువృత్తికై నియమించు దురాచారమును రద్దుచేయుటకై యాందోళనము 1869 సంవత్సరమునుండియు సాగుచున్నది. అనర్థదాయకము, క్రూరమునగు నీయాచారమును రూపుమాపుటకు మనము తగిన శాసనమును చేయించజాలకపోయితిమి. మన దురవస్థ యిట్లుండగా 1900 సంవత్సరముననే మైసూరు ప్రభుత్వమువారు క్రూరమైన యాచారమును రద్దుపరచి పురుషులలోగాని, స్త్రీలలోగాని అవినీతిని హిందూసంఘము ప్రోత్సాహపరచదని ప్రపంచమునకు చాటినారు.

భారతనారీమణుల యభివృద్ధికై మనసోదరులు చేయుచున్న కృషి యత్యంతము శ్లాఘింపదగియున్నది. మనయుద్యమమునందు శ్రద్ధవహించి యింతమంది యుండుట మనభాగ్యమునియే చెప్పవలెను. కళావంతుల సంస్కరణకై సర్ వెంకటరత్నంనాయుడుగారు చాలకృషి గావించియున్నారు. లాలాగంగారామ్, వీరేశలింగము, స్వామిశ్రద్ధానంద మొదలగువారలు వితంతువులకై శ్లాఘనీయమగు కృషిని గావించినారు. కార్వే, ధేవదారు

ప్రభృతులు దేశమునంద నేపలు నెడలి స్త్రీల యుద్యమమునం దత్యంతశ్రద్ధ వహించియున్నారు. లాలాలజపతి రాయలు మనకు నచ్చిన బాంధవుడు. సర్ హరిసింగు గౌరు, రాయబహద్దూర్ హరివిలాస్ శారదా మనకై శాసనములను చేయించి మనకృతజ్ఞతకు పాత్రులయినారు.

బాల్యవివాహనిషేధకశాసననిర్మాతయగు శ్రీయుత హరిబిలాస్ శారదాగారు తరతరములచేతను సంస్తుతింపబడుట నిశ్చయము. ఏలననగా ఈ శాసనము బాలికలను సంరక్షించు చట్టము. మరియు పేర బాలికలకు 8, 10, 12, 13, సంవత్సరముల వయస్సున వివాహము చేయుట అనర్థదాయకము. ఇతర నాగరిక దేశములలో శిశువుల దేహారోగ్యమునకు భంగము కలుగజేయు తల్లిదండ్రులకు శిక్షలు విధింపబడును. కావున యితర దేశమునందలి విద్యాధికులు మాత్రమే గాక, ప్రపంచమంతయు, శారదా బాల్యవివాహ చట్టమును

స భా ధ్య క్షు రా లు

శ్రీమతి ముత్తులక్ష్మి రెడ్డిగారు
(నల్లదుస్తులు ధరించినవారు)

సమర్థించుచున్నదనియు, ఈ శాసనమునకు ప్రతికూలముగా నూటిలో నొక్క పూర్వాచారపరాయణుడు మాత్రమే యున్నాడనియు, అందులో చాలామంది చాల వెనుకబడియున్న దక్షిణదేశమునుండియే యున్నారనియు మనము ప్రభుత్వమువారికి దెల్పుదము గాక! హిందువులలోను, మహమ్మదీయులలోను విజ్ఞానవంతులగు స్త్రీలు మౌనముదాల్చియున్నను ఈశాసనము నామోదించుచు నేయున్నారు. ఈ బాల్యవివాహదురాచారములను మార్చుటకు ప్రజలలో తగినంత ప్రచారము జరుగలేదని చదువుకొనినవారిలోగూడ కొందరు భ్రాంతిదృష్టి కలవారు నుడువుచున్నారు. కాని యితర దేశములలో ప్రజాభిప్రాయము వ్యక్తముకాక ముందే నైతిక ఆరోగ్యవిషయిక సంస్కరణలు అమలు పరుపబడెనని వారు మరచుచున్నారు. ఆంగ్లదేశములో చేయబడిన శాసన

ముల పట్టికను గాంచినచో 19 వ శతాబ్దిలోనే బాలబాలికల యెడల క్రూరత్వమును మాన్పుటకు శాసనములు చేయబడెనని తెలియగలదు. మైనరు బాలికలను సంరక్షించుటకు శాసనము లేలయని మనము ప్రశ్నింపవచ్చును. పశువుల యెడల క్రూరత్వమును మాన్పుటకు మనదేశములలో నెన్నియేని సంఘములున్నవిగదా? కాని ఆంగ్లదేశమునందువలె, జర్మనీయందువలె, అమెరికాయందువలె బాలబాలికలను రక్షించుటకు చట్టములు లేకపోవుట శోచనీయము.

మైనరులను రక్షించుటకు సరియగు చట్టమును ప్రభుత్వము వారింతవరకును చేయలేదు. దేవదాసీలవిషయమై నేను ప్రవేశపెట్టిన చట్టముగూడ మైనరులనురక్షించుట కేర్పడియున్నది. మైనరు బాలికలు పడుపువృత్తి నవలంబింపకుండ చేయుటకది యుద్దేశింపబడినది. నా శాసన మామోదింపబడినందులకు శాసనసభవారిని, ప్రభుత్వము వారిని అభినందింపవలసియున్నది. కాని చట్టము అమలుపరుచుటలో ఆలస్యమగుటవలన స్వార్థపరాయణులగు దేవాలయాధికారులు నిరంకుశముగాను, పక్షపాతముగాను ప్రవర్తించుటకు వీలయినది. తత్క్షణమే యీ చట్టమును అమలుపరచి, వేలకొలది బాలికలను పడుపువృత్తినవలంబించు హీనకార్యములనుండి రక్షింతురుగాక యని కోరుచున్నాను. ఈ దురాచారముల వలని మహోపద్రవములను గమనించిన విద్యాధికులును, విజ్ఞానవంతులును ఈ యనాచారములకు వ్యతిరేకముగా ప్రచారము గావించుటయేగాక మన శారీరకమానసిక దౌర్బల్యమునకు కారణభూతములగు నీ దురాచారములను మాన్పుటకు శాసనములు చేయవలెనని కోరవలెను. మనకు న్యాయము సమకూరువరకు తల్లులకు, బాలికలకు, నోరులేని మైనరుపిల్లలకు తగిన న్యాయము ప్రసాదింపబడువరకు మనము నిద్రపోరాదు. మన జాతి బలవీర్యసంపన్నమై యుండవలెననినచో నిట్టిదురాచారము లన్నియు రూపుమాయుట యవసరము. ఇంతమంది తల్లులును పిల్లలును మరణించుచుండగా, రోగమువలన అనేకులు ఆజన్మాంతము కష్టపడుచుండగా, స్త్రీలలోను, పురుషులలోను లక్షోపలక్షలు అంటుజాడ్యములవలన నశించుచుండగా, కుంటివాళ్లు, గ్రుడ్డివాళ్లు, వికలాంగులు లక్షలకొలది రక్షణకై పరితపించుచుండగా, సుందరములగు నగరములలో అనాథలగు వారు భిక్షమెత్తుచుండగా, పడుపుటిండ్లలో బాలికలు హీనమైనట్టియు, అవమానకరములైన జీవితములను నెరపుచుండగా మనమూరకొనుటకు వీలులేదు. నైతికప్రచారమును గావించుటకు మన దేశమున లక్షలకొలది స్త్రీ సేవకులు దీక్షతో పనిచేయువారు కావలెను. కాని యింతమంది విద్యాధికులును, యిన్ని స్త్రీ కళాశాలలును గలరాజధానిలో స్త్రీ సేవకులు అపరూపమగుట చాల దుఃఖకరము.

పూర్వపు హిందూధర్మశాస్త్రకర్తలు స్త్రీ పురుషులు సమానులని గ్రహించి స్వాతంత్ర్యవిషయమునను జ్ఞానసంపాదన విషయమునను ఆధ్యాత్మికవిషయమునను సమానహక్కులనిచ్చియున్నారు. కాబట్టి హిందూ స్త్రీలయొక్క హక్కు స్వత్వములు నష్టపరచి స్త్రీసంఘములకు తక్కువ స్థానమునిచ్చినది ఇటీవలి శాస్త్రకారులనియే చెప్పవలసియున్నది. హిందువులు సత్యమతధర్మములను హేతుజ్ఞానమును విడచి ఆచార్యములకు దాసులయినందుకు విచారపడవలసి యున్నది.

ప్రస్తుతధర్మశాస్త్రమునుబట్టి హిందూవితంతువులకెట్టి హక్కులును లేవు. ఈ రోజున భర్త జీవించియుండగా గృహములో సర్వాధికారిణిగ నున్న స్త్రీ భర్తపోయిన నిముసమునుండియు కోడలియొక్కయో లేక జ్ఞాతులయొక్కయో నిగ్రహానుగ్రహములకు పాత్రురాలు కావలసిన దుస్థితిపట్టుచున్నది. తండ్రి చనిపోయినతోడనే కుమార్తెలు సోదరులకును వారి భార్యలకును దాస్యము వహించవలసియున్నారు. మన వివాహధర్మముల పరికించినయెడల అవి స్త్రీ తన భర్త యెంతదుర్మార్గుడును పాపియు నయినను అతని చేతులలోని ఒక

నిర్జీవపదార్థములుగను పశువులుగను చేసివేయుచున్నవి. ఆధునిక భావముల బట్టి ఈపరిస్థితులన్నియు మారవలసి యున్నవని అంగీకరించక తప్పదు. దత్తస్వీకారవిషయమునను మైనరుపిల్లల పాలనాధికారవిషయమునను భర్తతోపాటు భార్యకుకూడ సమానహక్కులున్నవని అంగీకరించవలసి యున్నది.

వోటింగు అధికారమును విస్తరింపజేయుట భారతనారీమణుల కిష్టమేనా? అవును. పురుషులవలెనే స్త్రీలును స్వపరిపాలనమందును, హెచ్చుగా పాల్గొన నిచ్ఛగించుచున్నారు. దేశభక్తులగు మహాపురుషులు రాజారామమోహనుని కాలమునుండి మహాత్ముని కాలమువరకు ధైర్యముతో స్త్రీలహక్కులను సమర్థించి, వారికొరకయి సర్వప్రయత్నములను చేయుచున్నారు. తమ స్త్రీజనముయొక్క స్థితులను బాగుపరచుటకు వారి హక్కులను రక్షించుటకు మాంటాగ్యూ ఛెల్మ్స్‌ఫర్డు ప్రణాళిక ననుసరించి యేర్పరుపబడిన శాసనసభలలో పురుషులు చాలప్రయత్నములను గావించినారు.

వివిధప్రభుత్వవిధానములకును సాంఘికపరిస్థితులకును పరస్పర సంబంధమున్నదనుట ప్రసిద్ధము. అనేక సంవత్సరములకు పూర్వమే మైసూరుసంస్థానము, బరోడాసంస్థానము సాంఘికశాసనముల నమలు పరచినవి. కాని యిట్టిమతాచారసంబంధమగు విషయములలో జోక్యము పుచ్చుకొనుట తగదని బ్రిటిషుప్రభుత్వమువారు తాటస్థ్యము వహించియున్నారు. సంస్కరణకు పూర్వము అమలులోనుండిన శాసనసభలకంటె సంస్కరణల తరువాత నేర్పడిన శాసనసభలు ఈ సమస్యలను గూర్చి హెచ్చుగా శ్రద్ధవహించినవి.

జపాను, టర్కీ మొదలగు స్వతంత్రదేశములు రాజకీయాభివృద్ధితోబాటు సాంఘికాభివృద్ధికిని తోడ్పడు శాసనములను జేయుచున్నవి. మన దేశములోనే మైసూరు, బరోడావంటి సంస్థానములుగూడ రాజకీయాభివృద్ధితోబాటు సంఘసంస్కరణమునకు బూనుకొనియున్నవి. ఈ దేశములచరిత్ర నెరింగిన రెవ్వడు తమదేశమునకు బాధ్యతాయుతప్రభుత్వమును, రాజ్యాంగములో హెచ్చుపాలును కోరడు? వ్యక్తుల యొక్కయు, జాతులయొక్కయు సగుణసంపత్తిని, తెలివితేటలను వృద్ధిచేయుటకు స్వాతంత్ర్యమును బాధ్యతయు అవశ్యకములయి యున్నవి.

మాంటేగ్యూ ఛెల్మ్స్‌ఫర్డు సంస్కరణలు ప్రవేశపెట్టబడినప్పటినుండియు, స్త్రీలకు మునిసిపాలిటీలలో సభ్యులుగానుండుటకు అధికారము కలిగినప్పటినుండియు, భారతనారీమణులలో అపూర్వమయిన సంచలనము గలిగినది. ఈ మూలమున సాంఘిక, ఆర్థికరాజకీయ విషయములయందు వారు విస్తారముగా పాల్గొనుచున్నారు.

స్త్రీలుమాత్రమేకాదు, ఈ సంస్కరణములవలన నిమ్నజాతులును, వెనుకబడిన జాతులును హెచ్చుగా లాభమునుపొందినారు. వారందరు తమతమ ధర్మములను, బాధ్యతలను గ్రహించి దేశాభివృద్ధికరమగు ఉద్యమము లన్నిటియందును శ్రద్ధగా పనిచేయుచున్నారు.

సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యము లభించిననే ప్రతివ్యక్తియు, ప్రతిజాతియు అత్యంతము అభివృద్ధి నొందుట సాధ్యమగును. మనలో నిమిడియున్న శక్తులన్నియు సంపూర్ణముగా విజృంభించవలెనన్నచో స్వాతంత్ర్యసిద్ధి యత్యావసరము. సవ్యమగు భారతీయాశయములు ఫలవంతమగుగాకయని మన మాశించుచున్నాము. జయము మనకు నిశ్చయమని మనవిచేయుచు మీకందఱకు వందనసహస్రము లర్పించుచున్నాను.”

3

ఈ పంద్రెండు తీర్మానములు ఆంధ్రమహిళామహాసభలో నంగీకరింపబడినవి:—

౧. భారతశాసనసభలో శారదాచట్టము నుపపాదించిన రాయిసాహెబు హరవిలాస శారదాగారికిని దాని నామోదించిన దొరతనమువారికిని శాసనసభ్యులకును ఈ సభవారు వందనము లర్పించుచున్నారు. (ఈ తీర్మానమును శ్రీమతి తల్లాప్రగడ విశ్వసుందరమ్మగారుపపాదింపగా శ్రీమతులు మంచాల సావిత్రమ్మ, తుర్లపాటి రాజరాజేశ్వరమ్మగార్లనువదించిరి.)

౨. హిందువుల వివాహములు, దత్తత, బిడ్డల సంరక్షకత్వము మున్నగు వానికి సంబంధించిన నిబంధనలలో గల లోపములనన్నిటిని తొలగింపవలెను. కుమార్తెలకు తండ్రిపొత్తులోను భార్యకు భర్తపొత్తులోను వాటాయుండుటకు వీలగునట్లు న్యాయశాసనములను సవరింపవలెను. (ఈ తీర్మానమును శ్రీమతి సత్తిరాజు శ్యామలాంబగారుపపాదింపగా శ్రీమతులు యామినీపూర్ణతిలకమ్మ బత్తుల కామాక్షమ్మగార్లనువదించిరి.)

౩. గర్భాదానవయోనిర్ణయసంఘము వారి సూచనల ప్రకారము శ్రీయుత శారదగారు దీనినిగూర్చి చట్టమును సవరింపవలెనని ఈ సభవారు కోరుచున్నారు. (ఈ తీర్మానమును శ్రీమతి మంచాల సావిత్రమ్మగారుపపాదింపగా శ్రీమతి సత్తిరాజు శ్యామలాంబగారనువదించిరి.)

౪. ప్రజలందరును ఖద్దరుపరిశ్రమకును ఇతర దేశీయపరిశ్రమలకును ప్రోత్సాహము నొసగవలెనని ఈసభవారు కోరుచున్నారు. (ఈ తీర్మానమును శ్రీమతి ఇలింద్రసరోజనీదేవిగారుపపాదింపగా శ్రీమతి కాకరపర్తి జీవనప్రసన్నాంబగారనువదించిరి.)

౫. దేవాలయములలో దేవదాసీలు సేవచేయుపద్ధతి నింకను కొనసాగించుట చాల అక్రమము. కావున డాక్టరు ముత్తులక్ష్మమ్మగారి చట్టమును వెంటనే అమలు జరుపవలెనని దొరతనమువారిని ధర్మాదాయబోర్డువారిని ఈ సభవారు కోరుచున్నారు. (ఈ తీర్మానమును శ్రీమతి పొణకా కనకమ్మగారుపపాదింపగా శ్రీమతి దర్శి అన్నపూర్ణమ్మగారనువదించిరి.)

౬. దేశమునందుగల అన్నిమతములవారును ముఖ్యముగా హిందువులును మహమ్మదీయులును ఏకీభవించి విరోధములను త్యజించి జాతియొక్క యేకీభావమును శాంతిని నెలకొల్పవలెనని ఈ సభవారు కోరుచున్నారు. (ఈ తీర్మానమును శ్రీమతి సత్తిరాజు శ్యామలాంబగారుపపాదింపగా శ్రీమతి పొణకా కనకమ్మగారనువదించిరి.)

౭. స్వపరిపాలనము లభించినగాని యేజాతియు స్వధర్మమును నెరవేర్చజాలదుగాన హిందూదేశమునకు తక్షణమే అధినివేశస్వాతంత్ర్యము నొసగవలెనని పార్లమెంటుసభవారిని ఈ సభవారు కోరుచున్నారు. (ఈ తీర్మానమును శ్రీమతి యామినీపూర్ణతిలకమ్మగారుపపాదింపగా శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారనువదించిరి.)

౮. అస్పృశ్యతను వెంటనే నిర్మూలింపవలెను. పాఠశాలలు, దేవాలయములు మున్నగు బహిరంగ సంస్థలలోనికి అస్పృశ్యులనుగూడ యథేచ్ఛగా రానీయవలెనని ఈ సభవారు హిందూసంఘ నాయకులనందరిని కోరుచున్నారు. (ఈ తీర్మానమును శ్రీమతి పొణకా కనకమ్మగారుపపాదింపగా శ్రీమతి యామినీపూర్ణ తిలకమ్మగారనువదించిరి.)

౯. కనీసము పదేండ్లలోనైన మద్యపానమును పూర్తిగా నడచివేయుటకు ప్రచారమొనరించుటతోపాటు చట్టమునుగూడ చేయవలెనని ఈ సభవారు దొరతనమువారిని కోరుచున్నారు. (ఈ తీర్మానము అధ్యక్షురాలిచే నుపపాదింపబడి యేకగ్రీవముగా నామోదింపబడెను.)

౧౦. శ్రీమతి మాగంటి అన్నపూర్ణాదేవిగారు దివంగతురాలైనందుకు ఈ సభవారు గాఢమగు సంతాపమును వెల్లడించుచున్నారు. ఆమె అకలంకమగు దేశభక్తితోను దీక్షతోను దేశసేవ నొనరించెను. స్త్రీలందరు నామె నాదర్శపురాలిగా గొనదగునని ఈ సభవారు ఆశించుచున్నారు. (ఈ తీర్మానమును శ్రీమతి అత్తూరు వెంకటశేషమ్మగారు రుపపాదింపగా శ్రీమతి పాణకా కనకమ్మగారు రనువదించిరి. స్త్రీలందరును లేచి నిలువబడి దీని నామోదించిరి.)

౧౧. చెన్నపురిలో నేర్పరుపబడిన సేవాసదనము పద్ధతిని ఆంధ్రదేశమునందంతటను గ్రామములలోను పట్టణములలోను స్త్రీలసంఘముల నేర్పరుపవలెననియు ప్రస్తుతమున్న స్త్రీల సంఘములవారు ఆయాప్రదేశములలోని స్త్రీల మేలుకొఱకు వారికి విద్యను పరిశ్రమలను నేర్పుటకు తరగతుల నేర్పరుపవలెననియు ఈ సభవారు కోరుచున్నారు. (ఈ తీర్మానమును శ్రీమతి ఎన్. సుభద్రమ్మగారు రుపపాదింపగా శ్రీమతి జి. దుర్గాబాయమ్మగారు రనువదించిరి.)

౧౨. బాలురకును బాలికలకును గూడ వెంటనే నిర్బంధప్రాథమిక విద్య నేర్పాటు చేయవలెను. ముఖ్యముగా స్త్రీలకును బాలికలకును పాఠశాలల నేర్పరుపవలెనని ప్రత్యేకముగా సూచించినందులకు హార్టాగు కమిటీవారికి ఈ సభవారు వందనములర్పించుచున్నారు. (ఈ తీర్మానము శ్రీమతి జి. దుర్గాబాయమ్మగారు రుపపాదింపగా శ్రీమతి ఎన్. సుభద్రమ్మగారు రనువదించిరి.)

చిత్రప్రశ్న

౨

శ్రీమతి కె. గంగమ్మగారు

ఎనిమిదక్షరముల గననగు నొక నామ మాద్యంతములు శిలలగుచునుండు
మూడునాల్గైదును మోహాంకురాగంబు ఒకటియేడెనిమిది నొప్పు రాజు
రెండు నాల్గెనిమిదియేని ప్రాసాదంబు ఆఱునొక్కటి బాలు జీరుటగును
ఆద్యక్షరద్వయంబమరు తారకమయి పుంలింగసంజ్ఞ చేపొల్పుగాంచు
సర్వమునుజేరి గొప్ప సంస్కారియైన
విబుధు నెఱిఁగించుచుండు నాపేరు భక్తి
నొక్కమారు వచించుఁడీ యక్కలార!
మనకృతజ్ఞతఁ దెలుపంగ మహినివలయు.

☞ ఇట్టివానియందు రుచిగల 'గృహలక్ష్మి' పాఠకులు ఈ ప్రశ్నకు జవాబు ఆలోచించి పూర్వలేఖాముఖమున తెలుపుదురుగాక!

శా ర ద లే ఖ లు

సౌ భా గ్య వ తి క ల్ప ల త కు :—

నచ్చెలీ!

బహుకాలమునకు నీకు మన ఆంధ్రమహిళాసభను కన్నారజూచి తెలుపగలుగు భాగ్యమబ్బినందులకు సంతసమగుచున్నది.

నిజముగా ఈ నవంబరు నెల మొదటివారము మన ఆంధ్రులకు జాతీయపర్వావసరములని చెప్పనొప్పును. అహో! ఎన్నిసభలు! ఎందఱుజనులు! ఏమికోలాహలము! ఎంతయుత్సాహము! వర్ణనాతీతముగదా! కల్పలతా! అమ్మహోత్సవము చూచిన తరువాత నిజముగా నక్కడి కేగుటయు, కనుటయు, వినుటయు మహాభాగ్యమే యను కొంటిని.

మేము బెజవాడలో ౨-౧౧-౨౯ తేదీని రైలుదిగునప్పటికి స్త్రీ లిరువురు మాకెదురుపడి యొక కరపత్రమొసగి తామేర్పాటు చేసిన బసలకు రావలసినదని యాహ్వానించిరి. మా కీయూరబంధువులు గలరు. కాన వారియింటి కేగి సభకు హాజరుకాగలమని వాగ్రుచ్చితిమి. వారు సరేయని విడిచిపుచ్చిరి. తరువాత వారొసంగిన కరపత్రమును చూచితిమి. మఱునాడు ప్రత్యూషముననే మహిళాసభ ప్రారంభమని అందుండెను. ఆహ్వానసంఘము వారు సభలవిషయమై స్థిరమగు తేదీని ప్రచురింపరైరి. ఎట్లు వెళ్లుదునని తహతహలాడి యెప్పుడు జరిగిన నప్పుడే చూడవచ్చునని తేదీ తెలియకనే నేను బెజవాడ వెళ్లితిని. మఱునాడే సభ. నే నేకొంచె మాలస్యము చేసినను మహిళాసభ గాంచెడి భాగ్యము గల్గెడిది కాదు. చాలామంది కట్టి యాశాభంగముకూడ గల్గెను.

ఆరేయి గడచెను. ఉదయమే లేచి ప్రాతఃకృత్యముల నిర్వర్తించుకొని దాదాపు యెనిమిదిన్నర గంటలవేళ మహిళాసభ జరిగెడి దుర్గావిలాసమున కేగితిమి. అక్కడ సభల సందడేమియు కాన్పింపలేదు. ఆ పెద్దహాలులో కొద్దిమంది స్త్రీలు ఒకమూలకుప్పగా కూర్చుండియుండిరి. తొమ్మిదిగంటలు కావచ్చినది. సభానిర్వాహకురాండ్రేరి? ఆహ్వానసంఘాధ్యక్షురాలెక్కడ? అధ్యక్షురాలు వచ్చిరా? యని అక్కడివారి నడిగితిని. "అధ్యక్షురాలిని తోడ్కొనివచ్చుటకు స్టేషనుకు వెళ్లినారు. కూర్చోండి. వస్తారు" అని అక్కడ నున్నవారనిరి. సరేనని నేనును మాబంధుస్త్రీలను కూర్చుంటిమి. తొమ్మి

దయ్యెను. పదియయ్యెను. పదునొకండయ్యెను. జాడ లేదు. సభలకై వచ్చి కృష్ణస్నానమున కేగినవారును, కనకదుర్గను కననేగినవారును, పురుషుల సభలో జరిగెడి పతాకోత్సవమును గననేగినవారును, యుస్సురస్సురనుచు రాసాగిరి. ఇంకను విషయనిర్ణయసభ కొఱకు కూర్చుండుట అనవసరమే గాదు దుర్భరమే యనిపించెను. చల్లగా నింటికి వెళ్లిపోతిమి. దాదాపు పదిరెండు గంటలవేళ ముత్తులక్ష్మిరెడ్డిగా రరుదెంచిరనియు విషయనిర్ణయము విషయమై సమాలోచన జరిగెననియు వింటిని.

మధ్యాహ్న కార్యక్రమము ఒంటిగంటకని ప్రకటనలో నుండుటచే నించుమించుగా మరల ఆవేళకు దుర్గావిలాసమున కరిగితిమి. కాని అప్పుడును సభలసందడి కాన్పింపలేదు. కొద్దిగా పురస్త్రీలు మాత్రము వచ్చుచుండిరి. ఈపూటగూడ సభ యెప్పుడు జరుగునో యనుకొంటిమి. దాదాపు రెండుగంటలవేళ సన్మానసంఘాధ్యక్షురాలును, సభాధ్యక్షురాలును సభ కరుదెంచిరి. అంత స్త్రీల సభకై ప్రత్యేకముగా నిర్మింపబడిన విశాలమగు పందిరిలో చేరితిమి. ఇతర పురములనుండి యరుదెంచిన స్త్రీల సందడియేగాని పురస్త్రీలరాక కొలదిగానుండెను.

విజయవాడపురి నాకు చిరపరిచితమైన పురము. ఆ పురస్త్రీలు సిగనిండ పువ్వులు ముడుచుకొని యొడలినిండ నగలు పెట్టుకొని వన్నెవన్నెల విలువచీరలను ధరించి ప్రతి చిన్న హరికథకును, ప్రతి భజనసమాజమునకును తండోపతండములుగ వచ్చుట నేనెఱుంగుదును. ముఖ్యముగా నేదైన ప్రసిద్ధనాటకఖేలన మనినచో పురుషులుకూర్చుండు ప్రదేశముకంటె స్త్రీలుకూర్చుండెడితావు క్రిక్కిరిసిపోవుట బెజవాడ నెఱిగినవారికి క్రొత్తగాదు. కాని మహిళాసభపై వారేలనో శీతకన్ను వేసిరి. వివిధప్రదేశములనుండి పెక్కుమంది విదుషీమణు లరుదెంచి తమయూర గుమికూడి స్త్రీలకు సంబంధించిన పెక్కు విషయములను గూర్చి చర్చించుచుండగా వానిని చూచుటకైనరాని పురస్త్రీల యుదాసీనత యనుచితమును, నక్కజమును అనిపించెను.

అధ్యక్షురాండ్రు సభ కరుదెంచిన తరువాత సభాప్రారంభమున కాలస్యము జరుగలేదు. శారదానికేతనపు బాలికల సుమధురమైన దైవప్రార్థనతోడను, భరతమాతృస్తవముతోడను, రాట్నగానముతోడను, సభ ప్రారంభమయ్యెను. తదుపరి అధ్యక్షురాలి యెన్నికతంతునడపి శ్రీమతి ముత్తులక్ష్మిరెడ్డిగారిని యగ్రాసన మెక్కించిరి. తరువాత యొకవిదుషీమణి అచ్చొత్తిన స్వాగతపద్యములను మనోహరముగ జదివెను. అప్పుడే కళావంతులు శ్రీముత్తులక్ష్మమ్మగారు తమ సంఘమునకు గావించిన యమూల్యోపకారమునకు కృతజ్ఞతాసూచకముగా స్వాగతపత్రము సమర్పించిరి. అనంతరము ఆహ్వానసంఘాధ్యక్షురాలగు తుర్లపాటి రాజేశ్వరమ్మగారు విషయగర్భితమైన తమ మహోపన్యాసము

జదివిరి. తరువాత అధ్యక్షురాలగు డాక్టరు ముత్తులక్ష్మిరెడ్డిగారి యాంగ్లోపన్యాసమున కాంధ్రానువాదము వేఱొక నారీమణిచే చదువబడెను. మఱియు వారిరువురి యుపన్యాసములును పుస్తకరూపమున ప్రచురితములై సభలో పంచిపెట్టబడెను. మొత్తముమీద రెండుపన్యాసములు స్త్రీలకు సంబంధించిన పెక్కువిషయములతోఁగూడి భావగర్భితములుగా నుండెను.

తదుపరి తీర్మానము లారంభమయ్యెను. మొట్టమొదటిదే శారదాబిల్లు శాసనమైనందులకు మహిళాసభవారు తమ యామోదమును తెల్పెడి తీర్మానము. పూర్వాచారపరులకు హృదయశల్యమును; సంస్కర్తలకును, దేశహితైకాభిలాషులకును, స్త్రీజనాభ్యుదయచింతనాపరులకును నానందకరమునగు నా తీర్మానము నెగ్గినవెనుక ఖద్దరు, హిందీ, స్త్రీపునర్వివాహములు, స్త్రీ వారసత్వములు, గౌరుగారి వయోనిర్ణయశాసనము, సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యము, అస్పృశ్యత యనెడి పెక్కు విషయములనుగూర్చి తీర్మానములు చేయబడెను. అగ్రజాతులను కంపితగాత్రులను గావించెడి అస్పృశ్యతా విషయిక తీర్మానము సభలో చర్చకువచ్చునప్పటికి సాయంత్ర మూఁడుగంటలు దాటెను. “మాల వాండ్ల నే విధముగా దరిజేర్చుకొందు” మనువారి ఆలాపములును, ఇండ్లకు వెడలవలసినవారి సందడియు నేకమై సభలో కలకలము మెండయ్యెను. ఇదే సమయములో సభలో పాల్గొనుట కవకాశము చిక్కనివారి కసంతృప్తిమెండై యొకచోనలిగి కూర్చుండి వియ్యపురాలి సాధింపులు సాగించిరి. ఇట్టిస్థితిలో సభను సాంతముగా సాగించి ముగించుటకు సాధ్యముగాక మఱునాడు సభను మూఁడుగంటలకు వాయిదా వేసి ముగించిరి.

మఱునాడు కొంచెమాలస్యముగా నేను సభకేగియుండుటచే నేను వెళ్లునప్పటికే సభ ప్రారంభమైయుండెను. గతదినపు మహిళాసభ తరువాయియెట్లు సమాప్తము చేయబడెనో నాకు తెలియదు. నేను తీర్మానములు లేక యెవరికి వారు తమ యభిమానవిషయములనుగూర్చి ప్రసంగింప వచ్చునని వాక్రుచ్చిరి. స్త్రీవిద్య, కే. శే. మాగంటి అన్నపూర్ణాదేవి, ప్రస్తుత రాజకీయ పరిస్థితులు, స్త్రీల నాటకరంగప్రవేశ మాదిగాగల పలువిషయములనుగూర్చి పలువురు ప్రసంగించిరి. గతదినము అస్పృశ్యతా తీర్మానమువలె ఆనాడు స్త్రీల నాటకరంగప్రవేశము వివాదకారణమయ్యెను. స్త్రీలలో సమాన స్వాతంత్ర్యమునకు హక్కులకును పోరాడెడి నాగరికస్త్రీలుగూడ నాటకరంగప్రవేశమునకు ప్రతికూలత దెలిపిరి. ఒక్కగానొక్క విదుషీమణియే నాటకరంగప్రవేశము వాంఛనీయ మనెను. స్త్రీల కా వాక్యమువినుటకే దుస్సహ మనిపించెను. సభలో కలకల మారంభమయ్యెను. వారిని సమాధాన పెట్టుటకు కొంతసమయము కావలసివచ్చెను. తరువాత యొకరిద్ద రుపన్యసించిన వెనుక అగ్రాసనాధిపురాలు యంత్యోపన్యాసము నొసగి సభ ముగింపు చేసెను. సభజరిగిన రెండుదినములును అగ్రాసనాధిపురాలగు ముత్తు

లక్ష్మిరెడ్డిగారి సౌమ్యప్రవర్తనము, సహనము ప్రశంసనీయమై యుండెను. ఆంధ్రస్త్రీల కామె క్రొత్తయైనను చిరపరిచితురాలగు మిత్రురాలివలె నందఱితో నుల్లాసముగా మాట్లాడుచు సహనముతో వినుడని స్త్రీలను హెచ్చరింపుచుండెను. వచ్చియు రాని తెలుగు మాటలతో స్త్రీలతో నామె గావించిన సంభాషణ హెచ్చరికలు తన దేశీయులగు స్త్రీలయెడ ఆమెకుగల నత్యంతగౌరవమును తేటపఱచినవి. సభ ముగిసినవెనుక మేము ప్రదర్శనశాల కరిగితిమి. ప్రదర్శనము చాలచిన్నది. ఖద్దరులో పలురకముల రంగువస్త్రములు, సన్ననూలు వస్త్రములు, జరీ, పట్టు, ఉన్నివస్త్రములు, వానితో తయారుచేయబడిన చేతిరుమాళ్లు, శాలువలు, బిడ్డలచొక్కాయలు, పెక్కులందుండెను. గాంధిగారు వడకిననూలు, తదితరులు వడకిన సన్ననూలు, వివిధరకముల రాట్నములు, ప్రదర్శింపబడి యుండెను. శారదానికేతనపు బాలికలయొక్కయు తదితరచిత్రకారుల యొక్కయు చిత్తరువులుగూడ నందు గలవు. ప్రదర్శనద్వారమున కెట్టయెదుట మహాత్మా గాంధిగారి సంపూర్ణతైలవర్ణచిత్రపటము ఆకర్షణీయముగ నుంచబడెను.

ఆప్రదర్శనశాలావరణములోనే ఖద్దరువస్త్రములు, పుస్తకములు, ఔషధములు, పేమువస్తువులు నాదిగాగలవి విక్రయించు నంగడులుంచబడి యుండెను. ఇంచు మించుగా వానినెల్ల తిలకించితిమి. ఖద్దరు వస్త్రములు బేరముచేసితిమి. వస్త్రములలో సీతానగరము సత్యాగ్రహాశ్రమము వారియంగడియందును, సి. వెంకటరంగము శ్రేష్ఠివారి యంగడియందును వెలలు సరసముగా నున్నటుల దోచెను. తునివారి విక్రయశాల యన్ని విక్రయశాలలకంటె పెద్దదై పలురకముల వస్త్రములకు నిలయమై యాకర్షణీయముగా నుండెను. వారి విక్రయశాలలో లేనిగుడ్డలేదు. విదేశవస్త్రధారులను గూడ మోహింపజేసెడి గుడ్డలందుగలవు. భీమవరము వారిఅంగడి తుండుగుడ్డలకు ప్రశస్తమనిపించుకొనెను. మేమందందు రెవికల గుడ్డలు, తుండ్లు, శాలువలు కొంటిమి. ఒక మూల నొక స్త్రీ సన్నని నూలువడుకుట కనువైన యేకులను తయారుచేయుట గాంచితిమి. మఱియొకచో పోరంకి శ్రీరామరాజుగారు నూతనముగా స్థాపించిన పేముపరిశ్రమాలయపు అంగడి పూలపుటికలు, తములపాకుల పళ్లెరములు, బిడ్డల ఉయ్యాలలు, పెట్టెలు మున్నగు వానితో నొప్పి స్త్రీల నధికముగా నాకర్షింపుచుండెను. ఇన్నిటిమధ్య శారదానికేతనము వారిచిన్నయంగడి పెద్దస్వాగతపటమును గట్టుకొని నికేతనపు బాలికల కోమలహస్తములచే తయారు చేయబడిన కుట్టుపనుల తోడను, చిత్తరువులతోడను, పేము వస్తువులతోడను, ముచ్చట గొల్పుచు నెల్లర నాకర్షింపుచు నికేతనపు బాలికల రచనాకౌశలమునకును, ఉన్నవదంపతుల కార్యదీక్షకును నిదర్శనమై తనరారుచుండెను. వీని నన్నిటిని చూచునప్పటికే ప్రొద్దుక్రుంకెను. ఆసాయంత్రమే స్త్రీలక్లబ్బులో శ్రీమతు

లక్ష్మమ్మాళ్ గారికి సన్మానపత్రము సమర్పింపబడుచుండెననియు చాలమంది స్త్రీలక్కడ కరిగిరనియు తెలిసెను. కాని వ్యవధి లేకుండుటచే మే మటకరుగ లేదు.

మూడవనాడు అనగా 5-11-29 తేదీని రామమోహన గ్రంథాలయ భవనములో స్త్రీల బహిరంగసభయని ప్రకటన పత్రికలు పంచిపెట్టబడెను. దాదాపు మూడుగంటల వేళ యామందిరమున కరిగితిమి. పురస్త్రీలు కొందరప్పటికే యట కరుదెంచి కూర్చుండి యుండిరి. కాని ఆసభకు నిర్వాహకురాండ్రెవరో యేర్పాటుచేసిన వారెవరో కనుపింప లేదు. గత రెండుదినముల సభలకు కర్తృత్వము వహించిన వారెవ రాసభకు హాజరు కాలేదు. ఇదియేమి ఆశ్చర్యమని యోచింపుచుండగా ఇదివారికి సంబంధించినది కాద నియు, పట్టణకాంగ్రెసు సంఘమువారి యేర్పాటనియు కొందఱు చెప్పిరి. ఓహో! అనుకొని ఎవరైన నాయకురాండ్రరుదెంచెదరేమో మఱికొంచెముసేపు చూచి పోవు దముగాకయని మేముగూడ కూర్చుంటిమి. పిలుపు తలపులు లేనియాసభామందిరములో కాపరిలేని గొఱ్ఱెలవలె స్త్రీలు నలువైపుల తిరుగుచుండిరి. కొంతసేపటికి ఉన్నవ లక్ష్మి బాయమ్మ గారరుదెంచిరి. తరువాత బత్తుల కామాక్షమ్మ, వేదాంతము కమలాదేవి, గుమ్మిడదల దుర్గాబాయమ్మ, యామినీపూర్ణతిలకమ్మ గార్లరుదెంచిరి. పేరంటమునకు బోయినచోట యింటి యజమానురాలు లేకపోయినచో తానే పసుపు కుంకుమ లుంచు కొని తాంబూలము తెచ్చుకొనిన చందమున లక్ష్మిబాయమ్మగారు పెద్దఱికము వహించి యెవరో ఒక బొమ్మను అగ్రాసనాధిపురాలుగా నెన్నుకొని సభను ప్రారంభించిరి. అధ్యక్షురాలు స్త్రీలు స్వదేశీవస్తువులు అను విషయమునుగూర్చి చెప్పెను. తరువాత లక్ష్మిబాయమ్మగారు ప్రస్తుత రాజకీయ పరిస్థితులనుగూర్చి మాట్లాడుచు శారదా చట్ట మునుగూర్చి యించుక కదలించి విడిచెను. తదుపరి రాష్ట్రభాషనుగూర్చి ప్రసంగించిన గుమ్మిడదల దుర్గాబాయమ్మగారును, కాంగ్రెసు విషయమై మాట్లాడిన కమలాదేవి గారును స్వాతంత్ర్యము విషయమై యుపన్యసించిన యామినీపూర్ణతిలకమ్మగారును మత విషయమై యుపన్యాస మొసంగిన బత్తులకామాక్షమ్మగారును శారదాచట్టమును విషు వక తమ యామోదమును వెల్లడించిరి. ఉపన్యాసకర్త్రి లొకరివెంట నొకరు శారదా చట్టమునుగూర్చి ప్రస్తావించుటచే ప్రబలమగు నీ సంస్కరణమునకు మిన్ను విఱిగి మీాద బడ్డట్లుగా మునుపే కలవరచిత్తులైయున్న పూర్వాచారపరాయణులగు వృద్ధస్త్రీలు సహ నము గోల్పోయిరి. సభలో గల గల మాటలాడ దొడంగిరి. అందఱొకమారుగ నేల మాట్లాడెదరు మీారుగూడ శారదాశాసనముపై మీాఅభిప్రాయము తెలుపుడనిన వినిపించుకొనరు. తాము అఱచుటమానరు. ఒకటేగోడ. ఆనాడు మన స్త్రీల అశిక్షిత వ్యవహారము బాగుగా విశదమయ్యెను. వైద్యుని ఔషధమున కొప్పికొన్న తరువాత ఆకు

డొసగిన చేదుమందుగాని వెగటుమందుగాని ఘాటుమందుగాని విసుగుకొనక వర్జింపక యెట్లు పుచ్చుకొందుమో అటులనే సభలకేగెడు వారుగూడ హితాహితములగు విషయములను వినుటకు తగుసహనము ఓపికను కలిగియుండుటవిధి. పలు విషయములను చర్చించెడు సభలకేగి మాచెవికింపైన మాటలనే చెప్పుడు లేకున్న నల్లరిచేయుదుమనుట యసభ్యలక్షణము. కాని పురుషుల సభలలోనే యిట్టి సభానీతి భగ్నమగుచుండుట మనము నిత్యము వినుచున్నమాటయే. ఇఁక ప్రపంచజ్ఞానములేని మనసంగతి చెప్పవలసినదేమి? శారదాచట్టమునుగూర్చి యూరక యుబుసుపోక వాదోపవాదనములు చేసికొనుటయేగాని దాన ప్రయోజనమేమి? అది రాజశాసనము. అనుకూలురకును ప్రతికూలురకును తప్పదు. ఇది యుపన్యాసకురాండ్రు తెచ్చిపెట్టినదికాదు. వృద్ధాంగనలు దులుపుకొనినపోదు. కాని సభాప్రేక్షకురాండ్రావిషయమై యోచింపరైరి. అది ఆ యుపన్యాసకురాండ్రే తెచ్చినటుల భ్రమపడి కంగారుపడిరి. ఇచ్చవచ్చినటుల సభలో కేకలు పెట్టిరి. అంతతోఁ బోక వీధి పొడుగునను నోటికితాళముతీసి బారలుసాచిరి.

సోదరీ! నా కీకల్లోలము చూచుటకు చాలకష్ట మనిపించెను. మన స్త్రీలలో విద్య యెప్పుడు పెంపొందును? ప్రపంచజ్ఞాన మెప్పు డలవడును? సహన మెప్పుడొదవును? తమ దేశసౌభాగ్యమునుగూర్చి జాతిసౌభాగ్యమునుగూర్చి ఎప్పుడు తెలిసికొందురు? అను మహావిచారముతో మందిరమువీడి వెలుపలికి వచ్చుచుంటిని. ఇంతలో ద్వారముకడ నొక బాలుఁడు నిలువబడి మన 'గృహలక్ష్మి' పత్రికను చేతికందించెను. ఆపత్రికను చూచినతోడనే "నే నింటింట ప్రవేశించుట చేతనే మీ మాంద్యము తొలగగలదు" అని యూనంచిక మౌనముతో జబాబిచ్చుచున్న దాయనుకొంటిని.

ఇంతియేగాదు. కల్పలతా! వీధిలో నేగోడపై చూచినను గృహలక్ష్మి ప్రకటన పత్రములే. త్రోవలో నెవ రెవరి చేతిలో చూచినను గృహలక్ష్మి కరపత్రములే. తెనాలిస్టేషను చేరినది మొదలు మనగృహలక్ష్మి పెక్కుమంది స్త్రీపురుషుల హస్తభూషణమై యలరారుటగన నాకెంత సమ్మోదంబు గొల్పెను. నిరంతర పత్రికాపఠనమే మనకు జ్ఞాన ప్రదాయిని కావలెను. మఱియు సభలు నిర్ణీత సమయముల వేళతప్పక జరుపుకొనుటయు సహనము వీడక సభలోని యుపన్యాసముల నాలించుటయు మనస్త్రీలు నేర్చుకొనవలసిన ముఖ్యాంశములుగా నాకాసభలు గనుటవలన తోచెను.

మిత్రురాలు, శారద.

నవ్వుతాలు

శాంత కృష్ణమూర్తిగారు బి. ఏ; యల్. టి.

ధర్మసందేహము

"అమ్మా! అమ్మా! నిన్నొకటి అడగా లనుకొంటున్నాను. కోప్పడవు కద?"

"అయ్యో! వెర్రితండ్రి! కోపగిస్తానా? అవశ్యం అడుగు;—ఏమిటి?"

"ఏమీ లేదు... నేను పుట్టకముందు, నన్నెప్పుడైనా చూశావా?"

చిరునవ్వుతో, తల్లి, "లేదు. ఏమి?"

"అయితే, మరి......పుట్టగానే, నేనే అని యెట్లా పోల్చుకున్నావు?"

పెంకెపిల్ల

నా మనవరాలు రుక్మిణి, పెన్సిలొకటి చేతులో పట్టుకొని, పరిగెడుతూ నాదగ్గిరికొచ్చి, "తాతా! తాతా! ఈ పెనసలు చూశావా? అన్ని రంగులూ రాస్తుంది. నీయిష్టం వొచ్చిన రంగు అడుగు." అన్నది, నవ్వుతూ.

"ఏదీ ఆకుపచ్చరంగు రాసి, చూపించు." అన్నాను.

"ఇదిగో, చూడు." అంటూ, ఒక కాగితంముక్కమీద "ఆ...కు...ప...చ్చ." అని, వంకర టింకరగా అక్షరాలు రాసి చూపించింది.

నోటిలెక్కలు

రాత్రిస్కూలు మాస్టరు—అసిరిగా! మీ అయ్య వందమామిడిపళ్లు ముగ్గవేశాడనుకో. అందులో ఏడో వొంతు పళ్లు కుళ్లిపోయాయనుకో. ఎన్ని పళ్లు నష్టం అన్నమాట?

అసిరయ్య—నష్టం ఉండదండి. కుళ్లు పళ్లన్నీయేరి, మా అమ్మ, బెల్లం పసుపు కలిపి, తాండ్రపోసి, అమ్మేస్తుంది.

పుల్లయ్య

మూడోయేట ఆ అబ్బాయి యిరుగు పొరుగు పిల్లలతోకూడి యెప్పుడూ గొడ్డుబుగ్గి, బురద, మన్ను—వీటితోటే ఆట. పాపం, ఆ తల్లి తరుచుగా చారెడు నీళ్లు తెచ్చి, ఐదారుగురు పిల్లల్నయినా బలవంతంగా పట్టుకొని, వాళ్ల మొహాలు శుభ్రంగా కడిగి, చూసుకుంటేనేకాని, వాళ్లలో తన కొడుకెవరో పోల్చుకోలేక పోయేదట.

పదిపక్షులు

5 వ తరగతిలో ఉపాధ్యాయుడొకనాడు "పలకలు తీసుకొని, మీరు చూచినవి యేవైనా పది పక్షుల పేర్లను వ్రాయుడు." అని చెప్పెను.

ఒక బాలు డిట్లువ్రాసి చూపించెను:—

"5 కాకులు, 3 పిచికలు, 2 కోళ్లు — మొత్తం 10."

సత్యకాలము.

ముసలమ్మ — (కోడలితో) అమ్మా! గౌరూ! పాపం. అముష్టివాడి చెప్పేదూ పొమ్మనకు. అలాటి వాడికి పిడికెడు బియ్యం వేస్తేనే పుణ్యం, చిన్నప్పటినుంచి, వాడికి మూగి, బ్రహ్మచెముడు నట.

కోడలు — అత్తా! వాడికి మూగి, చెవుడు అన్న సంగతి మీకెట్లా తెలుసు?

ముసలమ్మ — వాడే చెప్పాడే. దీనంగా చేతులు జోడించి, నాతో, అమ్మా! మూగివాడికి బిచ్చం పెట్టం డమ్మా! అన్నాడే. ఇంట్లో బియ్యం లేవని యెంత చెప్పినా వాడికి వినిపించదు కదా? చెవుడు కాక మరేమిటి?

నూతనదాంపత్యము.

సరస్వతి కొత్తగా కాపురానికి వచ్చిన పిల్ల. అత్తగారికి సుస్తీగా ఉన్నందున, రాత్రి తానే వండవలసి వచ్చింది. భర్తకు వడ్డించుకూ, ఆ అమ్మాయి కళ్లునుదుచుకొని, "అరటికాయలు కరకరలాడితే మీకు యిష్టం కదా అని, వేపుడు కూరచేసి, విస్తట్లో వేస్తే, అదకత్తెరయినా గుబ్బపాత్రం అయినా తెమ్మంటారు కదా, యేం న్యాయం చెప్పండి?" అని దీనంగా అడిగింది.

"అరటికాయ ముక్కలా యివి? అయితే, నాది పొరపాటే సుమా. జీడిపిక్కలు కాల్చి, వేసేవను కొని, వాటిని చితకగొట్టడాడనికి యేదైనా తెమ్మన్నాను. ఇవి కూరముక్కలే అని చెప్పినావు గనుక, అవశ్యం పిడచపెట్టుకొని ఆపాళంగా తినేస్తాను. పళ్లుకాని ఊడిపోయినట్టాయినా, మళ్లీ కట్టించుకో వచ్చును. కడుపు నొప్పి పుడితే, రేపు ప్రొద్దున్నే, సోలడు ఆవిదం తాగేస్తాను." అనిఅన్నాడు.

డాబులు

"చిత్రలేఖనంలో అంతటి మహానుభావుడు మరి లేడండి. ఒకమాటాయన యేదో చెట్టు, పళ్లు నిరూపించే బొమ్మవ్రాసి, వ్రేలకడితే, యెక్కడలేని పక్షులూ వచ్చి, ఆపటం మీద వ్రాలేయట!"

"అంతేనా, అదేంగొప్ప? మొన్న మొన్న యెవడో బెంగాలీపెయింటరు ఒక—పెద్దపులిబొమ్మ వ్రాసీటప్పటికి, దానికి నిజంగా ప్రాణం వొచ్చి, అతన్ని అమాంతంగా మింగేసిందంట!"

వైద్యులు

పెద్దమనిషి — డాక్టరుగారూ! తేలుకాటుకు సరియైన మందు యేదైనా ఉన్నదా, అండి?

డాక్టరు — లేదు.

పెద్దమనిషి — (డాక్టరుతో షేక్‌హ్యాండ్ చేస్తూ.) వైద్యుల్లో కల్లా, మీరొక్కరు నిజం చెప్పినారు.

అంతేకాబోలు

మాస్టరు — విశ్వసించడ మనగా, అర్థమేమి?

విద్యార్థి — ఒకరు చెప్పేది, అబద్ధమని తెలిసికూడా, నిజమని ఒప్పుకో దలచుట.

శ్రీమతి విద్యాసుందరి బెంగుళూరు నాగరత్నము గారికి

శ్రీమతి వి. సరస్వతి గారు

అహహ్మ!

"ప్రస్తుతకాలమున మనస్త్రీలు అభివృద్ధి నందుచున్నారను నాయూహ మీ వ్యాసమును గాంచిన తోడనే యంతరించినది." అని వ్రాసితిరి. ప్రస్తుతము మనస్త్రీలు ఏఏవిషయమున ఎంతమాత్రము అభివృద్ధి చెందియున్నారను విషయము గమనింపవలసియున్నది. స్త్రీలనగా భారతదేశమునందుండు స్త్రీలనందరిని గూర్చి మనము చర్చింప వలసియున్నది. అచ్చటచ్చట విద్యావంతులగు స్త్రీలెందరో మనదేశమున నున్నారు. ఉన్నతోద్యోగములు సేయువారుకూడ నచ్చటచ్చట కనబడుచున్నారు. కాని విద్యావిహీనలైన స్త్రీలసంఖ్యతో బోల్చ వీరిసంఖ్య ఎంతమాత్రము! గృహలక్ష్మియందు వ్యాసములన్నియు స్త్రీలచే వ్రాయబడి యుండవచ్చును. మరియొకచోట ఉపన్యాసములన్నియు స్త్రీలచే నొసగబడి యుండవచ్చును. కాని వాటిని చదువను గ్రహించను శక్తి లేని వనిత లెందరున్నారు? ఇప్పటికిని స్త్రీలకు విద్య యనవసరమని వాదించు మూఢు లెందరు లేరు?

స్త్రీలు మునుపటికంటె ఇప్పుడు అభివృద్ధినొందుచున్న మాటనిజమే. కాని విదేశ సోదరీమణులను చూచిన ఎడల మన యభివృద్ధి చెప్పుకొన దగినంత విపులముగా లేదని తెలియగలదు. ఇప్పటికిని సంఘదుస్థితులకు లోనై వానికి బలియగుచున్న బాలవితంతువుల యొక్క కన్నీరు ఏరుగా మనదేశమున పారుచునే యున్నదిగదా! వితంతూద్వాహ చట్టమున్నదిగదా? ఏల ద్వితీయవివాహము సలుపరాదని మీరడుగవచ్చును. ఇట్లు చేయుటకు సంఘమును తిరస్కరించునంతటి ధైర్యము కావలెను. న్యాయకార్యమునందు లోకమునుగాని సంఘమునుగాని తిరస్కరించు నంతటి ధైర్యము (moral courage) కలుగుటకు బుద్ధి వికసింపవలెను. దీనికి విద్యయేకారణము. శారదాగారి కృప వలన మనకు "బాల్యవివాహ నిషేధచట్టము" లభించినను స్త్రీలయొక్క విద్యాభివృద్ధిలేనిదే

ఈచట్టము ఆచరణలోనికి వచ్చుటకష్టమని తలచెదను. మనస్త్రీలయొక్క దుస్థితిని మేయో కన్య వ్రాసిన “మదర్ ఇండియా” అను పుస్తకమును చదివిన ఎడల చాలవరకు వెల్లడి యగును. ఈపె వ్రాసిన వన్నియు నబద్ధములనియు, అట్లాపె వ్రాయగూడదనియు పెక్కు చర్చలు జరిగినవి. అట్లాపె వ్రాయుట సరియని నేనుచెప్పలేనుగాని అందు సత్యములగు విషయములు చాలయున్నవని మాత్రము చెప్పితీరెదను. మేయోకన్య వ్రాసిన కొన్నిసంగతులను అభిమానముకొలది ప్రయత్నించియు మన మబద్ధమని రూపింపలేము.

“భారతపురుషుడు స్వార్థపరుడు” అనువిషయమై మీరు చర్చచేసితిరి. భారత పురుషుడేగాదు, ప్రపంచము నందంతటను పురుషుడు స్వార్థపరుడే. పురుషుడేగాదు. మానవజాతికే స్వార్థపరాయణత మెండు. అందు పురుషునికి స్వార్థపరాయణత జూపు నధికారముండినది. కావున అతడు జూపగలిగెను. హిందూశాస్త్రప్రకారము పురుషు డెన్ని వివాహములైనను చేసికొనవచ్చును. ఎందరి వనితల పొత్తైనను పొందవచ్చును. అది శాస్త్రవిరుద్ధముగాదు. అత డెంత అనాదరణ చేసినను స్త్రీకి మాత్రము మగ డేగతి! స్త్రీ కూడ బహువివాహములుచేసి కొనవలెననిగాదు నేను చెప్పుట. ఇట్లు ఒక్క పురుషుల పక్షమునే వహించు శాస్త్రము లెంతటి ధర్మశాస్త్రములని నేనాశ్చర్య పడుచున్నాను.

నిజమే! స్త్రీ పురుషునకు నర్ధాంగియే. కాని అతడా అర్ధాంగమునెంత చులకనగా మార్చుచున్నాడు. ఇట్లుసేయు వారెందరో యుండరని మీరనవచ్చును. ఎందరైననేమి? ఇది శాస్త్రీయమేగదా! శాస్త్రములు వ్రాసినది పురుషులేగదా! స్త్రీలే శాస్త్రకర్తలై యుండిన ఎడల శాస్త్రములు తారుమారుగనుండుననియే నాయభిప్రాయము. “నస్త్రీ స్వాతంత్ర్య మర్హతి”. నూరేండ్లయినను స్త్రీలు తమ్ముతా గాపాడు కొనలేరుగా! ఇక అర్థవిషయమున చూడ కుటుంబధనమును పొందుటకు గ్రుడ్డివాండ్రు రోగులు ఎట్లు అనర్హులో అట్లె స్త్రీలును అనర్హలు. ఇక నెక్కడి సమత్వము? పురుషులతోడి సమత్వము మనకు లేనేలేదు. పురుషుని గృహమునకు స్త్రీరాణియనియు, అతనిగృహమునకు ఆమె లక్ష్మియనియు రెండు కల్లబొల్లితీపుమాటలతో నవీననారీలోకము సమత్వము పొందినట్లుగా తృప్తిపొందజాలదు. స్త్రీలై జన్మించిన మాత్రమున మనకు స్వాభిమానము లేక పోవునా? నిజమే. లేకపోయినది. మనస్త్రీలు పురుషులేమివ్రాసిన అవియన్నియు సరియైన వనియు, మానవనిర్మితమగు వేదశాస్త్రపురాణాదులు దైవనిర్మితములనియు, అవియే

కలకాలమును జనులకు మార్గదర్శకములుగా నుండవలెననియు తలచుచున్నారు. ఇది మిక్కిలి పొరపాటు. ఏమందురా? టెన్నిసను మహాకవి ఇట్లని చెప్పుచున్నాడు.—

"Old order changeth yielding place to new and God fulfils himself in many ways lest one good custom should corrupt the world."

(క్రొత్తవానికి చోటిచ్చుచు ప్రాతపద్ధతులు నశించిపోవును. మంచిదేయగుగాక ఒక్కటే పద్ధతిని లోకమును పాడుచేయకుండ ఈశ్వరశక్తి అనేకసన్నివేశముల దెచ్చిపెట్టును.)

వేదశాస్త్ర పురాణములందు వ్రాసియుండునవి ఆయా కాలములకు తగినవి. కాని మనకుగూడ నవియే మార్గదర్శకములనుట పొసగనేరదు. పురాణవాక్యములను తులసీదళములవలె తలను దాల్చువారెందరున్నారు? వాటిని విశ్వసించు వారెందరున్నారు? కావున వేదశాస్త్ర పురాణములతో మనకు బనిలేదు. ప్రస్తుత స్థితిగతులతో మాత్రమే మనకు పనిగలదు. ప్రస్తుతస్త్రీల సాధ్యమునకు పురుషులే కారణ మని నొక్కి వక్కాణింపగలను. బ్రాహ్మణేతరుల నెట్లు (పూర్వవు) బ్రాహ్మణు లణగ ద్రొక్కియుండిరో యట్లె స్త్రీలను పురుషు లణగద్రొక్కియుండిరి. పూర్వమన నేను పౌరాణిక కాలమునుగూర్చి నుడువుట లేదు. ఈమధ్యకాలమని చెప్పవలెను. వేదశాస్త్రపురాణముల నెట్లున్ననేమి? హిందూసంఘమున మాత్రము స్త్రీల కున్నతస్థానము లేదు. స్త్రీశిశువు పుట్టుటతోడనే "ఆడుబిడ్డనా" అనెదరు. ఆ "నా" దీర్ఘమునందే స్త్రీలదుస్థితి తెలియుచున్నది. పురుషుల ననిన లాభము లేదు. ఇకమీద మన స్వస్థానముల మనమెరింగి వాటిని మనము సంపాదింపవలెను. ఈ ప్రయత్నమునందు మనము పాశ్చాత్యసోదరీరత్నములను మార్గదర్శకులనుగా నుంచుకొనుట మంచిది.

నాగరక విప్లవము

శ్రీ శేషాద్రి రమణకవులు

రాటంబుపైని నారజముగా దారంబు కనువిందుగాఁ దీయుకౌశలంబు
ముగ్గుతో శిల్పు లబ్బురపాటు గొనునట్లు వింతపొంకములఁ గల్పించునేర్పు
జోలపాటలఁబాడి చొక్కించి శిశువులఁ బుజ్జగించుచు నిద్రబుచ్చుపేర్మి
పలుకు పల్కునఁ దేనెలొలుకఁ జక్కనికథల్ దెలిపి బాలకులను దిద్దు శక్తి

వింతవన్నియ నూలుతో వివిధగతుల
వలువపై నల్లికలఁగూర్చు పాటవంబు
నేటికాంతలయందుఁ గాన్పింపదయ్యొ
నాధునికనాగరక మెంతకైనఁ దగదె?

ఎట్టి విద్య స్త్రీలకు జెప్పవలయును?:—

అక్టోబరు మాసపు 'రెడ్డిరాణి' పత్రికలో యస్. అమ్మిరెడ్డిగారు 'స్త్రీవిద్య'యను శీర్షిక క్రింద పైవిషయమునుగూర్చి ఇట్లు ప్రస్తావించుచున్నారు:—

"విద్యయనగా నొక్క చదువేకాదు. ప్రపంచమునందలి దేవుని సృష్టిని తెలియజేయు పెక్కుశాస్త్రముల గ్రహించుటయు, న్యాయశాస్త్రముల ప్రకారము మనస్సును త్రిప్పినడచుకొనుటయు. అయితే సకల శాస్త్రములను గ్రహించుటకు మానవజీవితము చాలదు. కాబట్టి యేయేశాస్త్రములను స్త్రీలు నేర్చుకొనిన వారి కుపయోగమో వానినే నేర్పవలయును. అవియేవనగ 1. సంగీతము. 2. భక్తిమార్గములు నెలకొల్పు గ్రంథములు. 3. పతివ్రతల చరిత్రలు. 4. ఆరోగ్యశాస్త్రములు. 5. అర్థశాస్త్రము. 6. కుట్టుపని మున్నగు చేతిపనులు. ఇట్టి విషయములను మనబాలికలకు పాఠశాలయందు బోధించినచో వారు పెద్దవారై మంచిగృహిణులు కాగలుగుదురు. సంగీతము బాలికలు నేర్చుకొనుట అత్యావశ్యకము. వారి కంఠములయందు సహజముగా మార్దవముండును. దానివలన వారు తమ భర్తలు ఒకప్పుడు విచారగ్రస్తులై యున్నప్పుడు యింపుగ పాడి వారి మనముల రంజింప జేయగలుగుదురు. ఆరోగ్యశాస్త్రము ముఖ్యముగ నేర్పబడవలయును. హిందూ స్త్రీల కారోగ్యశాస్త్రము తెలియని కతమున తమ పిల్లలను పెంచువిధి తల్లిదిగాని తండ్రిది ఎంతమాత్రమును కాజాలదు. పిల్లలకు శుద్ధమైన భోజనము పెట్టి దుస్తులు కట్టనిచ్చి విద్యాబుద్ధులు తల్లి చెప్పవలసి యున్నది. అట్టి పనులను చేయుటకు మాత విద్యావతియై యుండవలయును. ఆరోగ్యశాస్త్రమేగాక అర్థశాస్త్రముకూడ మాత నేర్చియుండవలయును. తనభర్త కాయక్లేశపడి ధనము నార్జించును. ఆధనము యుక్తముగా కుటుంబ ఖర్చు నామె చేయవలయును. అర్థశాస్త్రము తెలియని యిల్లాలు తన యిచ్చవచ్చినట్లు వ్యయముచేసి భర్త జీవనమును దుఃఖభాజనము చేయును. అంతియేగాక స్త్రీవిద్యావతియై యున్నచో తన భర్త సుఖదుఃఖముల యందు తోడు నీడయై మెలగి సంసారసుఖ మినుమడింప జేయును".

ప్రాచ్యపాశ్చాత్య వాఙ్మయములు—స్త్రీలు:—

నెల్లూరునందలి వెంకటగిరిరాజావారి కాలేజీ మేగజీనులోని ఆంగ్లవ్యాసమును అనువదించి శ్రీదుర్భా సుబ్రహ్మణ్యశర్మగారు నవంబరు 4-వ తేదీనాటి 'దేశబంధు' పత్రికలో ప్రచురించిన 'ప్రాచ్యపాశ్చాత్యవాఙ్మయములు' అను వ్యాసమునుండి ఉద్ధృతములైన ఈ క్రింది వాక్యములు స్త్రీలకు ప్రత్యేకసంబంధము కలవి:—

"ప్రాచ్య స్త్రీలకు గ్రంథరచనమున నవకాశము లేని కారణమున మాతృప్రేమ, భర్తృపరత, గార్హస్థ్యము - ఇత్యాదులు పురుషులే వర్ణించి స్త్రీ హృదయమును మనకు మఱుఁగుపఱిచినారు. పాశ్చాత్యులలో నిట్లుగాక స్త్రీలే పెక్కండ్రు గ్రంథకర్త్రులైనందున గృహసాంఘికనైతికాదివిషయములకు స్త్రీదృష్టినిబట్టి కూడ వర్ణన లేర్పడినవి. వారు వ్రాసినగ్రంథములు ఉదారభావసమన్వితము లనేకములు కలవు. అట్టివి మనలో లేకపోవుటకుఁ బ్రజాజీవిత విధానమే కదా కారణము. మనలో స్త్రీస్వభావము దుష్టమని వర్ణించునది పురుషుఁడే; వారితో సమాగమము సర్వానర్థ మూలమని వర్ణించువాఁడు పురుషుఁడే; ఇంతియగాక కథాక్రమమున నవసరమైనచోట స్త్రీచేఁ బురుషస్వభావమును నిందింపవలసిన ఘట్టముల వ్రాయువాఁడును పురుషుఁడే; ఈ ప్రకారము మన వాఙ్మయము ఒంటికంటి చూపుతో వెలసినది. స్త్రీ స్వాతంత్ర్యము దేశమునకు క్షేమంకరమా కాదా యను విమర్శ నాకుఁ బ్రకృతము కాదు. పాశ్చాత్యదేశములలో స్త్రీలును గ్రంథరచయిత్రులైనందున వారి వాఙ్మయము ఆ కారణమునను గొంత వర్ధిల్లి యున్నదని నిరూపించుటయే నా యాశయము."

సమిష్టికుటుంబములు-బాల్యవివాహములు:—

శారదాచట్టమునుగూర్చి విమర్శించుచు పూర్వము హిందూసంఘమున బాల్యవివాహములుండుటకు కారణము సమిష్టికుటుంబములని 'ప్రబుద్ధభారత' పత్రికాసంపాదకులు నవంబరుమాసపు తమ పత్రికలో నిట్లు వ్రాయుచున్నారు:—

"సమిష్టికుటుంబముల పద్ధతి మనలో బాల్యవివాహములను పెంచి పోషించినది. సమిష్టికుటుంబమునకు ప్రత్యేకమైన ఆదర్శముగలదు; సంప్రదాయముగలదు. ఒకతరమునుండి మఱియొక తరమునకు వానిని పారంపర్యముగ వెలయింప వలసియున్నది. అట్టి కుటుంబమున సేవచేయుట, ఆజ్ఞాపించుట ఇట్టి ధర్మములను నిర్వహించువారు స్వార్థరహితమైన బుద్ధిగలిగి కుటుంబమునందలి వివిధవ్యక్తుల రుచులకు అనుగుణ్యముగా వర్తింపగలిగి యుండవలెను. ఆకుటుంబమునందలి స్త్రీలు తమ భర్తలకు, బిడ్డలకు మాత్రమేగాక కుటుంబమున కంతను సేవచేయవలసినవారుగా నున్నారు. సంసారమున శాంతి స్త్రీలమూలముననే చేకూఱునను విషయము సర్వవిదితము. తలచినచో వారు సంసారమును స్వర్గముగా చేయగలరు. లేదా నరకకూపముగా మార్పగలరు. కావున వారికి పిన్నటనాటనే మంచిబోధన ఉండవలయును. నూతనాంశములను గ్రహింపగల చిన్నతనముననే వారు సమిష్టికుటుంబముయొక్క ఆదర్శములతోడను అనుభవములతోడను సుపరిచయము నొందవలయును. మనఃపూర్వకముగ విశ్వాసముతో వారు కుటుంబమునందలి వివిధ వ్యక్తులను ప్రేమింపవలయును. అట్టిబోధను గ్రహించుటకును, ప్రేమను చూపుటకును పెద్దలై కొన్ని కొన్ని అభిప్రాయముల నిదివఱకే అలవఱచుకొనియున్న ప్రౌఢలు పనికిరారు. వారు నూతనాదర్శములను గ్రహింపజాలనివారుగా నవీనానుభవములకు ఓర్వలేనివారుగా నుందురు. ప్రౌఢలైనవారు బాలికలవలె తమ భర్తల గృహములందు అంతర్లీనము కాజాలరు. అగుట బాలికలుగా నుండినప్పుడే వారికి వివాహముజరిపి చిన్నతనమునుండి అత్తవారింటి మర్యాదలను గ్రహించుటకు అవకాశము కల్గించు పరిస్థితులు ఏర్పడినవి. సమిష్టికుటుంబముల పద్ధతి దేశమున నున్నంతకాలము బాల్యవివాహము అవశ్యాచరణీయములైనవి. కాని ఇప్పుడు హిందూదేశమున సమిష్టికుటుంబ

ముల పద్ధతి క్రమముగా నశించిపోవుచున్నది. బాల్యవివాహములను పెంచి ప్రోత్సహించిన సమిష్టికుటుంబ ముల పద్ధతి జారిపోవుచుండగా ఇకనట్టి వివాహములపై మోజు తగ్గిపోవుట సహజమే. అవి శాస్త్రనిషిద్ధము లగుటయు మంచిదే."

గ్రామ పునర్నిర్మాణము – స్త్రీ విద్య :—

నవంబరు రెండవ తేదీనాటి 'స్వతంత్ర' పత్రికలో శ్రీయుత పోణకా పట్టాభిరామ రెడ్డిగారు 'గ్రామ పునర్నిర్మాణము' అను శీర్షిక క్రింద గ్రామ పునర్నిర్మాణమునకు ముఖ్య సాధనములలో నొకటియగు స్త్రీవిద్యను గూర్చి యిట్లు ముచ్చటించియున్నారు :—

"స్త్రీలు పురుషులకంటె మిక్కిలి అంధకారమున నున్నారు. లోకకంటకమగు ఘోషాపద్ధతి ఇంకను కొన్ని కుటుంబములను పీడించుచునే యున్నది. పురుషుడు స్త్రీకి ఏ విధమయిన స్వతంత్రత ఇచ్చుటలేదు. స్త్రీ విద్యకు ఇట్టిస్థితిలో అవకాశ మెట్లుండును? వంటయింటికి దప్ప వారెందుకు పనికిరాక యున్నారు. అదియు శుచిగా శుభ్రముగా నుండునా? పురుషులకు విద్యయెంతఅవసరమో అంతకు యినుమిక్కిలి స్త్రీలకవసరము. బండిచక్రములలో ఒకటితిరిగి మరియొకటి తిరుగకున్న బండి కదులుటకు యెట్లు కష్టమో అట్లెసంసారమును నడుపుటకు స్త్రీ పురుషులు సమానబాధ్యత వహింప శక్తి లేకపోయిన అంతేకష్టము. దానిలో సౌఖ్యము, ఆనందము లేదు. విద్యావిధానములో స్త్రీలకు పురుషులకు బాహ్యవ్యవహారములు నిపుణతతో చక్కబెట్టు జ్ఞానమును, స్త్రీలకు గృహకృత్య నిర్వహణ సమర్థత, శిశువులను జాగ్రతగా పెంచి వారిని ఆరోగ్యవంతులుగను, నీతిపదగాములుగను చేయగల నేర్పరితనమును ఒసగునట్టివిద్య అవసరము. స్త్రీలకు స్వాతంత్ర్యము మాటటుండనిచ్చి విద్య చెప్పించుటగూడ తప్పుగానెంచు మహనీయు లింకను మనదేశమున నున్నారనుట మిక్కిలి విషాదకరమయిన విషయము."

తూర్పుగోదావరిజిల్లా జడ్జీగారి సాహసము :—

నవంబరు ౨౨-వ తేదీనాటి 'కాంగ్రెసు పత్రిక' యిట్లు వ్రాయుచున్నది :—

"శారదాచట్టమును తిరస్కరించుటకు పూర్వాచార పరాయణులు మార్గముల నన్వేషించుచున్నారు. వారికి మాజిల్లాజడ్జి శంకరయ్యగారు మార్గమును చూపుచున్నారు. రాజమహేంద్రవరములో వర్తకప్రముఖులగు కే. శే. మట్టె నారాయణగారి 12 ఏండ్ల మైనరు కుమారునకు పెత్తండ్రి సుబ్బారావుగారు 10 ఏండ్ల పిల్లను వివాహము చేయుటకు సంకల్పించెను. వివాహము జరుగకూడదని పిల్లవాని మేనమామ అభ్యంతర పెట్టగా జిల్లాకోర్టులో శంకరయ్యగారివద్దకు విచారణకు వచ్చెను. శంకరయ్యగారు వివాహమున కనుజ్ఞ నిచ్చుచు, శారదాగారి చట్టము త్వరలో అమలులోనికి వచ్చుచున్నది గావుననే తానిట్టి ఉత్తరవు నిచ్చుచున్నానని వ్రాసిరి. పాపము ఆయనకు బాల్యవివాహమందలి అభిమానము మితిమీరుటచే కాబోలు బాల్య వివాహమును ప్రశంసించుచు తీర్పును వ్రాసెను. బాల్యవివాహమువలన పిల్లలు చెడిపోరట. చెడుస్నేహము లబ్బవట. అందుచే త్వరలో చట్టము రానుండుటచే ఈ వివాహమున కనుమతించుచున్నానని జడ్జీగారు తీర్పునందు వ్రాసిరి. బాల్యవివాహములగూర్చి అభిప్రాయములను మేము విమర్శింపము. కాని కేసుయొక్క లోపాలోపములనటుంచి శారదాచట్టము నాధారముగా చేసికొనిమాత్రము తీర్పును వ్రాయుట గర్హ్యనీయము.

ప్రభుత్వము ఆమోదించిన ఈ చట్టమును ప్రతిఘటించుటకు పూర్వాచార పరాయణులు అనేక ఉపాయముల నాలోచింపవచ్చును. కాని ప్రభుత్వ సేవకుడైన శేషమ్మజడ్జీగారు బెంచిమీదనుండి శారదాచట్టమును నిరసించి దానినుండి తప్పుకొనుటకు దారిచూపుట అక్రమము. దేశమందలి నాయకప్రముఖుల అంగీకారముతో చట్టమైన శారదాచట్టమును శంకరయ్యరుగారు బెంచిమీదనుండి నిరసించుట సాహసమే.

శారదాబిల్లు 1930 వ సం॥ ఏప్రిల్ వరకు అమలులోనికి రానుండుటయే చట్టములో లోపమని మా అభిప్రాయము. ఈలోగా శాసనము తొందరగా కండ్లు తెరువని పసిపాపల కంఠములకు ముళ్లు పెట్టు ప్రయత్నములు చేయుట కవకాశము కలుగుచున్నది. అప్పుడే కొనసీమలో ప్రారంభమైనవి. ఈమధ్యనే కాకినాడలో ఒక విద్యావంతుడగు బ్రాహ్మణ ప్రముఖుని ఇంట 8 ఏండ్ల బాలికకు 12 ఏండ్ల బాలునికి సుమారు 20 వేల కట్నముతో వివాహమైనది, ఆషాఢమాసము, మూఢమువంటి అభ్యంతరములుకూడ తొలగిపోయి అపద్ధర్మముహూర్తములందు పెండ్లిండ్లగుచున్నవి. ఈ వివాహములకు ప్రతికూలప్రచారమును చేయు టెంతయు అవసరము. యువజనసమితులు ఈ విషయమై శ్రద్ధ వహింపవలెనని హెచ్చరించుచున్నాము."

రైతు–భార్య సహకారము :—

బెజవాడబస్తీయందు నవంబరు 5–వ తేదీనాడు కూడిన ఆంధ్రదేశ రైతు మహా జనసభకు అధ్యక్షత వహించిన ప్రొఫెసరు గోగినేని రంగనాయకులుగారు (బి. లిట్, ఆక్సన్) తమ ప్రారంభోపన్యాసమునందు 'రైతు–భార్యసహకారము' అను విషయమును గూర్చి యిట్లునుడివి యున్నారు:—

"ఇంటిలోని స్త్రీలు సహకారము చేయనిచో రైతు సంకల్పించు సర్వక్రియలు ఫలములేని వగుచున్నవి. సాంఘిక గౌరవమని భ్రమజెంది క్రొత్త నాగరికత యని ఉబ్బూట లూరి మన రైతులలో నసేకులు ప్రత్యేకముగా మాగాణి రైతులు, అందు ముఖ్యముగా కమ్మ, తెలగ, క్షత్రియులు తమ స్త్రీలను గోషా యని పేరుపెట్టి ఇండ్లయావరణములయందు మూసి మూతవేసి తమ సంసారజీవితమును నిస్సారముచేసికొనుటేగాక ఆర్థికజీవితముకూడ విస్సత్తువైన దానిగా జేయుచున్నారు. పగలంత పొలములలో పనిజేసి వచ్చిన రయితులకు నీడను గోళ్లు గిల్లుకొనుచు ఓసిపో వేయున్న నోసిపో వేయుచు నీ వెంతయనిన నీవెంతయనుచు గౌరవప్రతిపత్తుల దిగనాడి యిరుగు పొరుగు వారలతో పోట్లాడి నోరువాసన జేసికొనుచుండు భార్యలెట్టి సుఖమీయ గల్గుదురు? పనిచేయనివారు పనిచేయువారి కష్టముల నెఱుంగుదురా? పొలములో కష్టించని భార్య కృషీవలునియొక్క శ్రమను అర్థముచేసికొనగల్గునా? పొలమునకు అన్నము తేని భార్య–ఊదబియ్యము తెచ్చి వండని భార్య నిజముపేదయగు హిందూదేశపు రైతునకు ఏమి సౌఖ్యము కల్గించగల్గును? పైగా సన్న సన్నని వస్త్రముల ధరించు భార్యను జేపట్టి అత్తరుల వాసనల నాఘ్రాణించి పరుపులపై బవ్వళించి సుఖడోలికలందుయ్యాలలాడ నేర్చిన రైతు తిరిగి కష్టజీవనమును కొప్పుకొనునా? కావున రైతుసోదరులారా! ఒక్కమాట జ్ఞప్తియందుంచుకొనుడు. కళ్లాములందు తిన్న తిండి యెంతరుచిగానుండునో అటులనే తన తోడుత కష్టించునభార్య రైతున కంతరమ్యముగా నుండును. కష్టపడుచున్న తనభార్య "చెక్కిళుల బర్వెడు ఘర్మముగాంచి యంతనాబడలిక చూడలే కిడుమపాట్లకుజొచ్చి నలంగితంచు నెక్కుడు తమకంబుతోడ దల గ్రుచ్చి కవుంగిట గూర్చు" రైతు యెంతసుఖడో గమనింపుడు.

భార్య సహకారమున్న విధయకరముల రైతునకు పాలేరు అవసరముండదు. భార్య పొలమునకు అన్నము దెచ్చుచో ఆమె మరొకచేలో పనిని పైజాగ్రత్తచేయుచో ఆమె యింటివద్ద పశువులమేపుకొరకు లోని యెద్దులమేత రొంగవేసి ఆవు, గేదల పాలను పిండి నెయ్యి, పెరుగులనమ్మి రైతు ధాన్యరాసుల కాపలాగాసి జొన్నచేలోనుండి కాకుల పారద్రోలి, మాగాణిగట్లనుండి గడ్డినికోసుకొనివచ్చి మినపకాయ పిల్లిపెసరల నేర్చుకొనివచ్చి పొలములోని దిబ్బలపై వామిప్రక్కన స్థలములో యింటివెనుక పెరటిలో కూరగాయల పండ్లకాయల పండించుచో రైతున కెన్నివిధముల లాభమో విచారింపరాదా? భార్యయున్న ఇద్దరుపాలేరులున్నట్లే, భార్యయున్న తమ్ముడొక్కనికంటె హెచ్చు ప్రయోజనముకల్గును. భార్యసహాయమున్న ఇంటి యిష్టదేవత రైతునకు కుడిభుజముగా నిలబడినట్లే. ఇందులకు సందియ మేమాత్రము లేదు. ఆమె యెప్పుడు పనిజేయమిచే అజీర్తివగయిరా వ్యాధులామెను కల్గుట, వైద్యపుఖర్చులు హెచ్చుగుట కల్గుచున్నది. ఆమెచేయదగు కార్యములన్నిటికి ఇతరుల నేర్పరచుట, వారికి జీతమిచ్చుట ఆజీతమంతయు రైతునకు జేరకుండుట, అంత రైతుభృతి జరుగుటే కష్టమగుట తటస్థించుచున్నది. పైగా రైతాంగమందుగల సగముప్రజ, ఊరక తిని కూర్చొనుట, అందువలన, దేశమున ప్రతివత్సరము చేయబడు కృషితగ్గుట, చేయబడిన కృషినుండి పనిజేయనివారు భాగమునొంది కృషిజేయు వారికివచ్చు భాగమును తగ్గించుట కల్గును. ఇందువలనే ప్రస్తుతపు రైతులందుస్థితి మరింత దుర్భరమగుచున్నది.

ఇట్లన్న రైతాంగమునందు స్త్రీలందరు పనిజేయుట లేదనికాని, ఘోషా యందున్నారనికాని అనుట కాదు. నందిగామ, వంగోలు, పల్నాడు-వినుకొండ తాలూకాల కమ్మవారు బందరు, పెద్దాపురము, రాజమండ్రి. దివితాలూకా కాపులలో హెచ్చుమంది పొలములలోనికి వెళ్లి, పనిచేయుచు, తమ తమ భర్తలకు తగు సాహాయ్యము చేయుచున్నారు. దత్తమండలముల రెడ్డి యువతులుకూడను పొలములందు పనిజేయుటకు సంశయించుటలేదు. కాని, స్త్రీలు పొలములందు పనిజేయుట తప్పను భావము, స్త్రీలకు సాంఘికస్వాతంత్ర్యమిచ్చుచో పాతివ్రత్యము పోవునను దుర్భ్రమ, స్త్రీలచే పని చేయించుకొనుట నాగరికతాలక్షణముకాదను భయము, మన క్రొత్తనాగరికుల, చదువుకున్న రైతుల హెచ్చుగా నావరించు చున్నవి.

కాని వారికి సుగాత్రివంటి సుందరీమణుల సొగసు, సౌందర్యము, పాతివ్రత్యమాహాత్మ్యము సరిగా తెలియుట లేదు. తోటలో "తగుచోట్ల తవ్వగోల త్రవ్వి త్రవ్వి వడినిట్టు నట్టును నడచి నడచి, మళ్లను మడవలు మార్చిమార్చి నింపునదగు మోపులు మోసిమోసి, చేమిటికైన దామున్న దేగిదేగి యెల్ల పనులు నొనర్చు" నారీమణుల సత్వము, తత్వము నెరింగిన రైతులకు, స్త్రీ స్వాతంత్ర్యమన్నను, స్త్రీలు పనిచేయుటన్నను గౌరవము, ముచ్చట యని తెలియనొప్పు.

ఇతరదేశములందైన, స్త్రీలు పనిచేయుటలేదా? అమెరికా, ఇంగ్లండు దేశములం దింకను రైతు భార్యలు భూములందుగల పనులలో కొంతసహకారము జేయుచున్నారు. డెన్మార్కు, బెల్జియము, ఫ్రాన్సు, ఇటలీదేశములందు, రైతుభార్యలు హెచ్చుగా యన్ని పనులందును సహకారము జేయుచున్నారు. నాగరికత జెందిన, టెన్నిసు లాదిగాగల యాటలాడు సాంఘికమర్యాదలం దారితేరిన యీ యితరదేశపు టువతులిట్టు తమ భర్తలకు సాయము జేయుచుండ, పేదతనమందున్న, అప్పులందుజిక్కియున్న, నష్టకరమగు వ్యవసాయము ననుసరించు, మన ప్రజలకేల యీ పిచ్చితనపు నాగరికత."

బట్టతల ఉండే దబ్బ వస్తుంది —

ఇంగ్లండులోని 'మాంచెస్టరు గార్డియను' పత్రికలో ఈ మధ్య క్రిందిప్రకటనము చేయబడెను. "బట్టతలలుగల పెద్దమనుష్యులు పన్నెండుగురు కావలెను. వీరి తలలపై మా వ్యాపారమునకు సంబంధించిన ప్రకటనలను చేయుదుము. తలలపై రంగు రంగులతో చేయబడు మా ప్రకటనలు ఆతలలుగలవారి ఆరోగ్యమునకు ఏ విధమైన హానియు చేయజాలవని చేయెత్తి చెప్పగలము. రంగు రంగులతో చిత్రింపబడు మా ప్రకటనములు గల తలలతో వారు బహుజనులు సమావేశమగు ప్రార్థనసమాజములు, నాటకశాలలు, పాటకచేరీలున్నగు ప్రదేశములకు పోయి అచ్చటి ప్రదర్శనము లగువఱకు అచోట నుండవలయును. అట్టి సమయమున వారు తలలపై ఏమియు కప్పుకొనరాదు. వీరిని ఇతరులు హేళన చేయకుండుటకును, ఇతరమగు నెట్టి ఉపద్రవము చేయకుండుటకును వారివెంట నొక నౌఖరును పంపుదుము. ప్రవర్తనమునందెట్టి కళంకమును లేక గౌరవజీవనము చేయుచు బట్టతల గలిగియుండు పెద్దమనుష్యులు మాత్రమే దరఖాస్తులు పంపవలెను." ఈ ప్రకటనమును బట్టి ఇక బట్టతల అందవికారముగనుండి మానవునికి చిత్తవైకల్యము గల్గించుటకు బదులు అర్థసంపాదన సాధనముగనుండి విశేషముగ వాంఛింపబడును కాబోలును? ఆహా నాగరికమహిమ!

గ్రుడ్డివారలకు పత్రిక:—

గ్రుడ్డివారలకు గూడ పత్రికలు వెలువడుట శుభచిహ్నము. ఇంగ్లండులో ప్రకటితమగు హాస్యభరితమగు "పంచి" పత్రిక నికమీద గ్రుడ్డివారల కుపయోగించెడి అక్షరములతో కూర్చి ప్రకటించెదరనియు, మామూలు పత్రికకన్న నిది చాల పెద్దదిగా నుండుననియు తెలియుచున్నది. ఇట్టి పత్రికలు వెలువడుచో అంధులకు పత్రికలు లేని కొరతగూడ తీరిపోగలదు.

సంజీవనీ మూలిక:—

మొక్కలయొక్కయు జంతువులయొక్కయు హృదయములమీద ఓషధులెట్లు పనిచేయునోయని సర్ జగదీశ చంద్రబోసుగారు తమ ప్రయోగశాలలో ప్రయోగించిరి. ఒక మూలికలోని ద్రవ్యముల గుణము సాధించిరి. అది హిమాలయపర్వతములందు లభ్యమానమగును. దాని గుణములను బట్టి అది సంజీవనీమూలిక

యని నిశ్చయించిరి. కీటకములు మొదలగువాని కుండినట్లే మొక్కలకును క్రమమగు హృదయస్పందన ప్రకృతి కలదు. మొక్కలకు గల హృదయస్పందన ప్రకృతి యందు రెండుకోశములుండును. వానియందు మొక్కయొక్క జీవరసము పైకిని క్రిందికిని ప్రసరించుచుండును. విషమూలికయొక్క రసమును ఒక మొక్కలోని కెక్కింప దానివలన దాని హృదయము మాగిపోయినది. అప్పుడు ఈ సంజీవిమూలికారసమును ఎక్కించగా కొంచముసేపటికి దాని హృదయస్పందనము ప్రారంభమైనది. ఈ సంజీవనీమూలికరసమును ప్రయోగింపగా హృదయనాళములందలి విషదోషములు పోయినవి; అసాధారణ శక్తి ఆపాదింపబడినది. విషప్రయోగమున చావ సిద్ధముగనున్న మొక్కలు పైమూలికయొక్క ప్రయోగమున అత్యద్భుతముగ ప్రాణవంతములైనవి. రెండునిముషములకు ముందు చావురూపుపడియున్న మొక్కలు సంజీవనీమూలికాప్రయోగము చేసినతోడనే తిరిగి శోభనొందినవి. ఓషధీప్రయోగమువలన జంతువులలోను మొక్కలలోను సమపరిణామము గలదను విషయమును బోసుగారిదివఱకే కనుగొని యున్నారు. కాని ఇపుడొక కప్పమీదను ఈప్రయోగమును చేసిరి. విషప్రయోగము చేయగా కప్పగుండె కొట్టుకొనుట నిలచిపోయెను. నూతనముగా కనుగొనబడిన మూలికయొక్క రసమును అప్పుడాకప్ప శరీరములోనికి ఎక్కించిరి. నిలచిపోయిన హృదయస్పందనము తిరిగి ప్రారంభమయ్యెను. అంతేకాదు. పూర్వముకన్న ఆ కప్ప ఉత్సాహముతో ఎగురదొడగెను. అలనాడు లక్ష్మణ మూర్ఛ దేర్ప హనుమంతుడు ద్రోణాద్రినుండి తెచ్చినట్లు రామాయణమునందు చెప్పబడియున్న సంజీవిమూలికకు ఈ నాడు బోసుగారు హిమాద్రినుండి తెచ్చిన ఈ మూలిక సజాతీయమైనదా? కాలపురుషుడు నిర్ణయము చేయగలడు.

చెవిలో తేలు :—

నలుబది రెండేండ్లు వయస్సుగల అబ్దుల్ రహీం అను ఒక మహమ్మదీయుడు బెంగుళూరు విక్టోరియా హాస్పిటలునందు విచిత్రమును, అసాధారణమునగు వ్యాధికి చికిత్సను పొందెను. ఒకనాడు తెల్లవారుఝామునుండియు అతనికి చెవిలో భరింపరాని పోటుగలిగెను. సామాన్యమైన చెవిపోటుగా దలచి తానే స్వయముగా చెవిలో నది, ఇది పోసి మాన్ప జూచెను. కాని బాధ మరింత దుర్భరముగా నుండుటచే తొమ్మిది గంటలకు హాస్పిటలుకు చికిత్సార్థమై వచ్చెను. చెవిని పరీక్షింపగా గులివి యుండుటచే పిచికారీ చేయుటకు కంపౌండరుకు ఆజ్ఞయొసంగిరి. పిచికారి చేయగా చెవినుండి ఒకటిన్నర అంగుళము పొడవు గల సజీవమైన తేలు బయల్పడెను. పదినిముషములలో రోగికి నొప్పిగాని పోటుగాని లేక చెవి మామూలు స్థితికి వచ్చెను. ఈ తేలు హాస్పిటలు మ్యూజియమునందు ప్రదర్శనార్థమై యుంచబడెను. ఈకేసు అసాధారణమైనదిగా భావించి మెడికల్ ఆఫీసరుగా నున్న డాక్టరు సుబ్బారావుగారు ఇండియన్ మెడికల్ గజెటునందు ప్రకటించిరి.

లక్ష సంవత్సరముల నాటి నీటిగుఱ్ఱము :—

లక్షసంవత్సరములక్రింద యీ ప్రపంచమున నుండిన నీటిగుఱ్ఱములు ఏనుగులంతవి యుండెడివి. అందొకటి యొకగుంటలోబడి చనిపోయెను. ఈగుంట నేడొక కిరసనాయిలు నూయియై యున్నది. పోలండునందలి క్రాకోవిశ్వకళాపరిషత్తునపండితుండగు గోటిల్ దీనిని కనుగొనెను,

వనితాలోకము

యం. అభయాంబాళ్ :—

మైసూరునందలి మహారాణి కళాశాలలో అర్థశాస్త్రోపాధ్యాయిని. అర్థశాస్త్రమున ఉన్నతవిద్య బడయుటకు ఇంగ్లండు పోయియున్నది.

సీతాజగుమాల్ వర్సియను కన్య

మనోమోహిని జూట్షికన్య :—

లాహోరునగర మందలి ప్రభుత్వ కళాశాలకు చెందినది. ఈమధ్య లాహోరు నగరమున జరిగిన అఖిల పాంచాలీయ విద్యార్థి మహాసభకు ఆహ్వానసంఘాధ్యక్షురాలుగా నుండినది.

త్యాంబిసతి :—

గౌరవనీయులు, మధ్యపరగణాల ప్రభుత్వ సభ్యులును నగు త్యాంబిగారిసతి. నాగపురనివాసిని. కొలది దినముల క్రితము యోటమాలు నగరమున జరిగిన మధ్యపరగణాల మహిళాసభకు అధ్యక్షురాలుగా నుండినది.

సీతాజగుమాల్ వర్సియను కన్య:—

ఈమె కలకత్తా విశ్వవిద్యాలయమున బి. యె పట్టము నొందినది. అనంతరను విద్యాసముపార్జనమునకై విదేశములకు పోయినది. గ్లాస్గో విశ్వవిద్యాలయమున జి. టి. టి. సి పట్టము నొందినది. లండను విశ్వకళాపరిషత్తున యఫ్. ఆర్. జి. యస్ పట్టమును బడసినది. లండను రాయలు ఏషియాటిక

సొసైటియందు సభ్యురాలుగా నుండినది. హైదరాబాదు నందలి మునిసిపలు పాఠశాలలకు పరిపాలనాధికారిగా నియమింపబడినది.

సుభద్రాదేవి:—

ఈమె జర్మను జాతికి చెందినది. అసలు పేరు చార్లటి క్రాసీకన్య. గొప్పవిదుషి. పి. హెచ్. డి పట్టము నొందినది. క్రైస్తవమతమును విసర్జించి జైనమతమును స్వీకరించి తదుచితమగు సుభద్రాదేవియను నామమును దాల్చినది.

ఆర్. రుక్మిణి అమ్మాళ్

ఇ. ఓల్సన్ కన్య:—

ఈమె ఎం. ఏ పరీక్ష నిచ్చిన గొప్ప విద్యావతి. తంజనగరము నందలి ప్రాచ్యపరిశోధన సంఘమునకు అధ్యక్షురాలుగా నెన్నుకొనబడినది.

శ్రీమతి ఆర్. రుక్మిణి అమ్మాళ్ గారు:—

లేడీవెల్లింగ్డను వైద్యపాఠశాలకు చెందినది. మద్రాసు నగరమునందు జరిగిన సంగీతపు పోటీపరీక్షలో ప్రథమబహుమానమును బడసిన యువతీరత్నము.

ఇ. యస్. బ్రిట్టో కన్య:—

బి. యె. యల్. టి పట్టము నొందినది. సబ్ అసిస్టెంటు ఇన్స్పెక్ట్రెసు ఆఫ్స్కూల్సు అధికారమును పొందియున్నది. ఉత్తర ఆర్కాటు జిల్లా విద్యాసంఘమునకు సభ్యురాలుగా నియమింపబడినది.

సుబ్బారుఖముగనేతుకన్య:—

మంగళూరు నందలి సెంటు ఆగ్నీసు కాలేజీలో ఇంటరుమీడియటు పరీక్షకు చదివి జయముగాంచి కృపాబాయి బంగారుపతకమును బడసినది. మద్రాసునందలి రాజధానీ కళాశాలలో ప్రస్తుత మీమె ఆనర్సుతరగతిలో చదువుచున్నది.

వాసంతిరాయిసతి:—

లెఫ్టినెంటు కల్నలు డి. జి. రాయి ఐ. యమ్. యస్. గారి సతి. ఈమధ్య మంగళూరు నగరమున జరిగిన మహిళాసభకు అధ్యక్షురాలుగా ఎన్నుకొనబడినది.

మగడు కాడు మారకుడు:—

బాబురావు నారాయణ మాళేయను నతడు బొంబాయి వి. యస్. మెడికలు కాలేజీలో విద్యార్థి. అహమ్మదునగరము జిల్లాబోర్డు యింజనీయరగు నానాసాహేబు మాళే యితని తండ్రి. నానాసాహేబు తమ్ముడు అప్పాసాహేబు. ఇతడు న్యాయవాది. అన్నదమ్ము లిరువురును అహమ్మదు నగరమున వారి వారి కుటుంబములతో కాపురముండిరి. బాబురావునకు 1927-వ సంవత్సరమున వివాహము జరిగినది. వధువు-ఆమె నామము ప్రయాగ-నైజాము ఇలాకా హింగోళి నివాసుడగు నొకానొక ధనికుని కుమార్తె. ఆమె వయస్సు పదునెనిమిది సంవత్సరములు. నిరుటి సంవత్సరము ఆగష్టుమాసమున బాబురావు తనభార్యను బొంబాయి నగరమునకు గొనిపోయెను. ఆమెతోగూడ ఆమెచెల్లెలు-శాంతియను పేరిది-పదిసంవత్సరముల బాలిక-బొంబాయింటికివచ్చెను. బాబురావు తన భార్యపైగాని మరదలిపైగాని ఉచితమైన ప్రేమ చూపలేదు. తాను బయటికి పోవలసివచ్చినపుడు బాబురావు వారిరువురను యింటతాళముపెట్టి పోవుచుండెను. పొరుగింటివారు ప్రయాగతోగాని శాంతితోగాని మాట్లాడుటకైన వీలులేకుండెను. ఇంతమాత్రముకాదు. బాబురావు భార్యను కనికరములేక బాధించుచుండువాడు. ధనసాహాయ్యమునకై అతడు తన అత్తవారికి అర్జంటు టెలిగ్రాము లిచ్చుచుండువాడు. ఒకసారి అతని టెలిగ్రామునకు బదులుగా ధనము రాలేదు. అగుట నాతడు తనభార్య ప్రయాగ నొక్కతెను మఱునాటికి ధనము కొనిరా హింగోళికి పంపెను. మఱునాటికి ఆమె రాలేదు. అప్పుడు అతడు స్వయముగా అత్తింటికిపోయి తనభార్యను తనతో బంపుమని వారిని బలవంతము చేసెను. అందుమీద వారామెను అతనితో బంపిరి. టాంగాలో నెక్కి భార్యా భర్త లిద్దఱును స్టేషనునకు వచ్చిరి. వారిని దిగవిడుచుటకు వారివెంట ప్రయాగసోదరుడుకూడ వచ్చెను. స్టేషను చెంత బాబురావు తన భార్య మెడలో బంగారుగొలుసు ధరించియుండలేదని కనిపెట్టెను. కోపమువచ్చి అతడు ఆమెను ఆమె సోదరుని ఎదుట-బండివాని ఎదుట చెంపపెట్టు పెట్టెను. ఆమె సోదరు డిదిచూచి బంగారుగొలుసు పెట్టించి తీసికొని వత్తునని సోదరిని యింటికి గొనిపోయెను. ఇంటికి తీసికొని పోయినపిమ్మట ఆమె వంకవారు అప్పటికామెను బొంబాయి పంపకుండుటకు ఏవియో సాకులు చెప్పిరి. బాబురావు చేయునది లేక ఒంటరిగ బొంబాయికి తిరిగివచ్చెను. భార్యను తోడితెచ్చుటకు బాబురావు హింగోళికిపోవుచు తన మఱదలిని బొంబాయిలోని తనయింటబెట్టి తాళము వేసెను. ఆమెకు ఆహారము కిటికీయూచలగుండ నీయవలసివచ్చెను. ప్రయాగ పినతండ్రి బాపుసాహేబు శాంతియొక్క దుర్భరస్థితి తెలిసికొని వెంటనే బొంబాయికివచ్చి ఆబాలిక నెట్లో రక్షించెను. ఈసంగతి బాపుసాహేబు బాబురావు తండ్రికి తెలియజేయగా నాతడు ఆవిషయమై తగు విచారణ చేయుదునని మాత్రము చెప్పెను. బాబురావు తాను బొంబాయికి వచ్చిన రెండురోజులకు

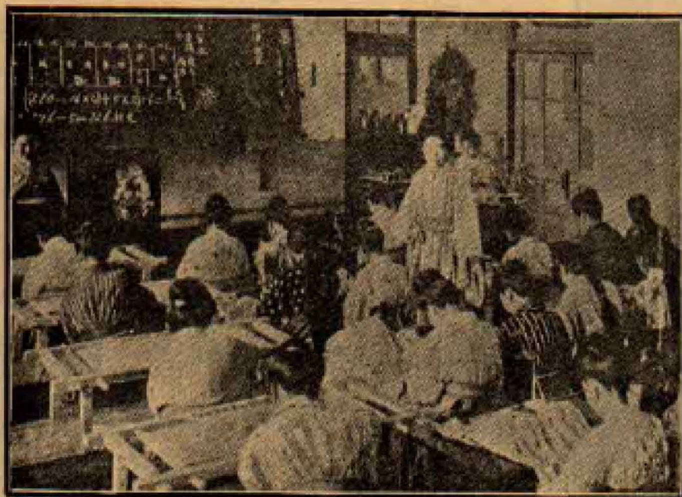
అత్తవారికి దొంగటెలిగ్రాము నిచ్చెను. అది ప్రయాగ పినతండ్రియగు బాపుసాహెబు యిచ్చినట్లుగా వ్రాయబడెను. అందిట్లుండెను. 'బాబురావు అకస్మికాపాయమునకు లోనైనాడు. అతనిస్థితి మిక్కిలి విషమముగానున్నది. వెంటనే ప్రయాగను బొంబాయికి పంపవలెను.' టెలిగ్రాములోని సంగతులు వినిన తరువాత ప్రయాగ ఒక్కనిముసము పుట్టినింట నుండలేదు. బయలుదేరి బొంబాయికివచ్చి వ్రాలెను. క్రిందటి సంవత్సరము నవంబరు పదియవ తేదీని బాబురావు తండ్రి నానాసాహెబు బొంబాయికివచ్చి కొడుకుని కోడలిని అహమ్మదు నగరమునకు గొంపోయెను. మఱిమూడు దినములకు అనగా నవంబరు పదమూడవ తేదీని బాబురావు పరీక్షలకు బొంబాయికి పోయెను. పోయిన కొద్దిరోజులకే తన శరీరారోగ్యము బాగుండ లేదనియు తానింటికివచ్చి వేయుటకు అనుజ్ఞనిమ్మని అతడు తండ్రిపేర జాబువ్రాసెను. తండ్రి అనుజ్ఞనిచ్చెను. బాబురావు అహమ్మదునగరమునకు వచ్చెను. నవంబరు ముప్పదవ తేది రాత్రి తొమ్మిదిన్నర పదిగంటల వేళ నానాసాహెబు కాపురమున్న రెండవ అంతస్తునుండి ఆడుదాని ఏడుపు కేకలు వినవచ్చెను. మఱికొంత సేపటికి ఒకపెద్దధ్వని వినవచ్చెను. బాబురావు తనభార్యను ఆరెండవ అంతస్తునుండి క్రిందకుపడద్రోసెను. ఒక పీరుసమాధి చెంత వెనుక సందులో నామెపడెను. అట్లామె పడినతోడనే బాబురావు, అతని పిన తండ్రి, తండ్రి క్రిందికివచ్చి శవమును పైకి మోసికొనిపోయిరి. ఇట్లు మోసికొనిపోవుచుండగా డ్రెస్సుతో నున్న ఇరువురు పోలీసువారు చూచిరి. ఇదియేమని వారు ప్రశ్నించిరిగాని మువ్వురిలో నొక్కడుకూడ జబా బీయలేదు. అనంతరము పోలీసువారు బాబురావును హత్యానేరముక్రింద ఎరస్టుచేసిరి. ఇది ప్రాసిక్యూషను కథ. కేసు విచారణ యింకను ముగియలేదు.

అన్నోదకములు అక్కఱలేని అంగన:—

శృంగవరపుకోట తాలూకా గంగుబూది అగ్రహారంలో ఒకపాలెమనిషి ఉన్నది. ఆమె రజస్వల అయిన కొన్నాళ్లకు పుట్టింటివద్దనుంచి గంగుబూదిలోని అత్తవారింటికి వచ్చుచుండగా మార్గమధ్యమున అకస్మాత్తుగా పడిపోయినది. ఆమెతోకూడ దిగబెట్టుటకు తండ్రి వచ్చుచుండెను. పడిపోయిన తరువాత ఎన్నిసార్లు పిలచినను ఆపిల్ల పలుకలేదు. దయ్యముపట్టినదేమో అని ఆమెను తిరిగి కన్నవారింటికి తీసికొనిపోయినాడు. అప్పటినుంచి ఎన్నిసాధనములు చేయించినా మాటలు రాలేదు. విశాఖపట్నము డాక్టరు ఆఫీసుకు తీసికొనివెళ్లి చికిత్స చేయించినాగాని మాటలు రాలేదు. అన్నము తినుటలేదు. దాహము త్రాగుటలేదు. దేవుని మాహాత్మ్య మని, భీమునిపట్నములో నరసింహస్వామి దేవునిదగ్గరకు తీసికొనివెళ్లి కొండఎక్కి దేవునిదర్శించి కొండదిగుటకు రమ్మనమని తండ్రినిపిలచినది. అప్పటినుండి మాటలు వచ్చుచున్నవిగాని తిండితినుటయు, దాహముత్రాగుటయు లేదు. ఆమెకు సుమారు ఒక ఏడాదివరకు మాటలురాలేదు. ఆమె ఎప్పుడైనను అర్ధ రాత్రివేళ ఎవరికి తెలియకుండా ఏమైనా తినుచున్నదేమో అని పుట్టింటివద్దను అత్తవారింటివద్దను చాటుగా కాపలావుండి చూచిరిగాని ఆమె ఎప్పుడునూ ఏమియు తినుట కాన్పింపలేదు. నేటికి సుమారు ఏడేండ్లు కావచ్చినది. అన్నోదకములు అవసరములేదు. వృత్తిపనులన్నియు చేయును. భర్తతో కాపురము చేయుచున్నది. ఇపుడు నాలుగేండ్ల యీడుగల ఆడపిల్లయున్నది. ప్రస్తుతము గర్భము ధరించియున్నది. ప్రసవమైన తరువాత పిప్పలిగాని, కాయముగాని, యింగువగాని ఆమెకు అవసరములేదు. బ్రాందివగైరాలు అవసరములేదు. పిల్లలకు పాలు సమృద్ధిగాఉండును. ప్రతిదినము మలమూత్రవిసర్జనము ఉన్నది. దంతధావనముచేయును. వంటచేసి భర్త పిల్లలు వగైరాలకు అన్నము పెట్టును. తానుమాత్రము వేరేఒకచోట కూర్చుండును. పగలు 10 గంటలు వేళప్పుడు ఒకగంట పరుండి నిద్రపోవును. అప్పుడు ఆమెకు శరీరస్మృతివుండదు. ఆమెలేచిన తరువాత స్వప్నముగాని లేదా ఎవరైనా స్వప్నావస్థయందు కనిపించుతారా అని అడిగితే నాకు జ్ఞాపకము ఉండదు అనిచెప్పును. అర్ధరాత్రివేళ ఆమెవద్ద ఒకవిధమైన మాధుర్యమైన సువాసన వేయును. ఇప్పుడు ఆమె వయస్సు సుమారు 25 సంవత్సరము లుండును. ఆరోగ్యవంతురాలైయున్నది. (బొమ్మిరెడ్డిపల్లి అప్పల నర సింహముగారు; 'ఆంధ్రపత్రిక')

మంచూరియా స్త్రీలు

మంచూరియా దేశము ఉత్తరమున సైబీరియా; పశ్చిమమున మంగోలియా, చైనా దేశములు; తూర్పున కొరియా దేశము జపానుసముద్రములచే పరివేష్టితమైయున్నది. ముక్డను రాజధానీనగరము. ఆనగరము చుట్టును ఒక పెద్ద కోటగోడ నేటికిని గలదు. దానిచుట్టు కొలత పదిమైళ్లు. ముక్డను బజారు వీథులలో తిరుగుటకు మిక్కిలి ముచ్చటగ నుండును.

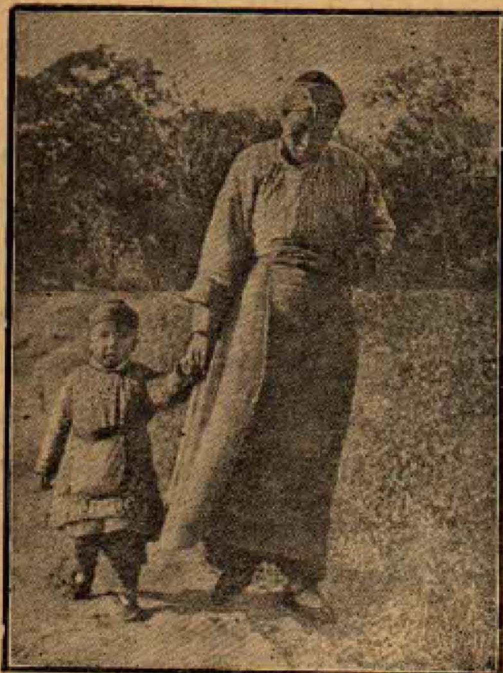
మంచూరియా దేశపు విద్యార్థినులు

బాగుగ పరికింపుడు. బాలిక లందఱును పాశ్చాత్యసాంప్రదాయమున దుస్తులను ధరించియున్నారు. సరిగెపట్టు, జరీమొదలగు వానితో వస్త్రములపై పూవులుకుట్టు విద్యను ఈబాలికలు నేర్చుకొనుచున్నారు. వారి ఎదుట బ్లాకుబోర్డుమీద నొకా నొకా పుష్పాకారమును చిత్రించుటకు కొలత లీయబడియున్నవి. వాని ప్రకారము బాలికలు కన్నులో కన్ను పెట్టుకుని తమ తమ చెంతనున్న వస్త్రములపై ఆపుష్పమును చిత్రించుచు సభ్యనాగరికపు దేశపు స్త్రీలతో సరితూగ పునాదులు వైచుకొనుచున్నారు.

ముఖ్యముగ ఇత్తడిపాత్ర లమ్ము దుకాణములుగల వీథులలో తిరుగుచో కన్నుల వైకుంఠమువలె నుండును. రకరకముల పాత్రలు, పనిముట్లు బయట ప్రకటనపత్రములకు వ్రేలాడునట్లు కట్టబడి యుండును. కొంచము గాలి వేయుచో నవి నేత్రానందకరములై యుండుటకుతోడు శ్రవణపుటపేయమగు శబ్దమును కూడ కలుగజేయును.

ఆ దేశమున ఎలుగుబంట్లు విస్తారము. మంచూరియా దేశమున పలువురు వానిని బట్టి మచ్చికచేసి తమాషా పనులు చేయించుచు జీవనము చేయుదురు. ఆ దేశమున అడవులు మెండు. పెద్దపులులు, చిఱుతపులులు, ఎలుగుబంట్లు మొదలగు ఘాతుకమృగములు ఆ అడవులయందు మెండుకొని యుండును. వానిని వేటాడుటయందు మంచూరియాప్రజలు అమితోత్సాహమును జూపుదురు.

మంచూరియా దేశస్థులు పొడుగుపాటి గోళ్లు తొడుగుకొందురు. మంచూరియా దేశపు పురుషులను చీనాదేశపు పురుషులనుండి ఆనవాలు పట్టుటకష్టము. వారి వేషము, రూపము ఇంచుమించుగా నొక్క పోలికనుండును. కాని చీనాదేశపు స్త్రీలకును మంచూరియా స్త్రీలకును వేషమునందు కాని రూపమునందు కాని ఎట్టి సారూప్యమునులేదు. వారు వేర్వేరు జాతులకు చెందినవారని అతిసులభముగ పోల్చుకొనవచ్చును.

తల్లిచేయిబట్టుకొని తప్పటడుగులు వేయుచు నడుచుచున్నాడు. పసిరిక చేలయందును పాముపెలికలవలె తిరిగియుండు దారులవెంట నడచిపోవుటకు ఆచిట్టి చిట్టి పాదములు ఎంతకష్టపడుచున్నవో?

అమెరికను మిషనరీలువచ్చి మంచూరియా దేశమున తమ సంస్థలు పెక్కుస్థాపించిరి. మంచూరియాదేశపు రాజధానీనగరమగు ముక్డెనునందు అమెరికను మిషనరీలు స్థాపించిన పాఠశాలలలో మంచూరియాదేశపు బాలికలు విద్యబడయుచున్నారు. విద్యబడయుట మాత్రమేకాదు. వారివేషమునుగూడ అలవఱచుకొనుచున్నారు. స్వజాతీయులగు ఉపాధ్యాయినిలు పరంపరాగతమగు దుస్తులను మాత్రమే ధరించియుండ ఆమెయొద్ద విద్యగఱచు బాలికలు ఆదుస్తులను విసర్జించి అమెరికనుపద్ధతి దుస్తులను వైచికొని యుండుటచూడ మిక్కిలి ముచ్చటగనుండును. మొక్కజొన్నలు చిక్కుడుగింజలు ఆదేశము వారి ముఖ్యమైన ఆహారవస్తువులు. చిక్కుడుగింజలనుండి ఆదేశపుస్త్రీలు ఒక విధమైన కృత్రిమక్షీరమును తయారుచేయుదురు. చిక్కుడుగింజలనే అచ్చటిస్త్రీలు కాఫీ చేయుదురు. ఆదేశమున పొగాకుకూడ పండును. అచ్చటచ్చట సిగరెట్లుచేయు ఫ్యాక్టరీలు గలవు. మంచూరియాదేశపు ప్రజలు ఇప్పుడిప్పుడే సిగరెట్లు త్రాగుటకు అలవడుచున్నారు.

పెక్కు ఎకరముల పొలము ఒకేచోటనుండి మంచూరియా కర్షకునకు పనిపాటల యందు కాలము చక్కగ కూడివచ్చును. పెద్దకుంపటి వినియమముగా ప్రతి కర్షకుని ఇంటియందును ఉండితీరును, గాడిదలు, కంచరగాడిదలు, ఎద్దులు మొదలగు జంతువు

లాతనికి వ్యవసాయమునందు మిగుల తోడ్పడును. ఆదేశమున కొన్ని ప్రదేశములందు పట్టుపురుగులను సాకుటకూడ గలదు.

మంచూరియా దేశమునందలి జట్కాబండ్లు అతివిచిత్రముగ నుండును. రోడ్లు కంకర లేక బహుళముగా బురదతో నిండియుండునవిగా నున్నవి. కావున ఆబండ్ల చక్రములు చిత్రముగనుండును. చక్రముచుట్టును నునుపుతేరక ములకలు గలిగి యుండును. జట్కాగుఱ్ఱమునకు ఎండతగులకుండుటకు భూతదయాపరుడగు మంచూరియా దేశీయుడు దానిపైన చక్కని పందిరివంటిది వేయును. మోటారుకారులింకను ఆదేశమున విశేషముగ చొఱబాటులేదు.

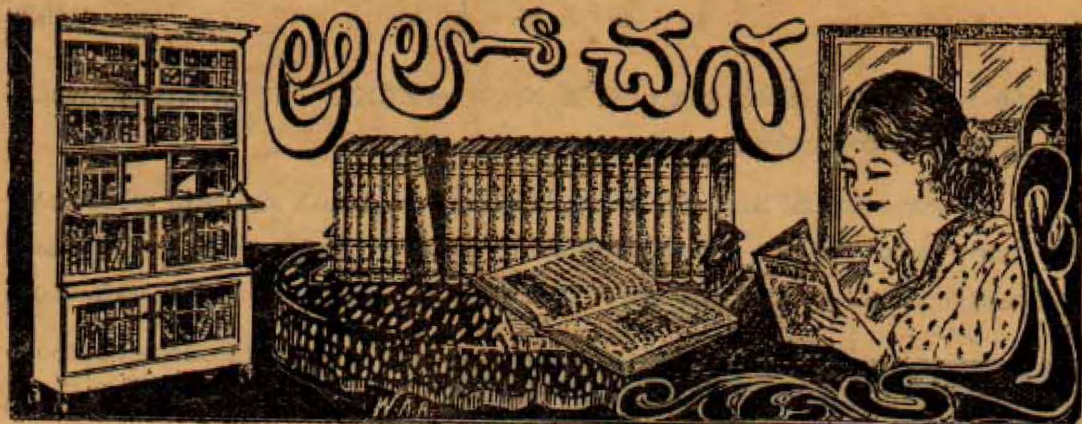

మంచూరియా స్త్రీ శిరోభూషణము

జీవనాధారములకు తడుముకొనుటయందే జీవము చిట్లము కట్టించుకొను నక్కఱలేని మంచూరియా స్త్రీలు ఎల్లవేళల అలంకరించుకొని ఆనందముతో నుందురు. ముఖ్యముగా వారి శిరోభూషణములు పరికింపదగినవి. పుష్పములు కుట్టబడిన టోపీవంటి వారి శిరోభూషణమును పటమున చూడనగును. చీనా దేశపు స్త్రీలవలెనే ఈదేశపు స్త్రీలుకూడ పాదములు ఎంతచిన్నవిగానుండిన అంత అందముగానుండునను అభిప్రాయమును గలిగియున్నారు. వేళ్లను కుంచించుటకును పాదములను మిక్కిలి చిన్నవిగా చేయుటకును వారు బిగువైన జోళ్లను ధరియింతురు. పై పటమునందలి స్త్రీలు ధరించినజోళ్లను చూడుడు.

మంచూరియా దేశమున లోహపు గనులు విస్తారముగనున్నవి. బంగారము, వెండి, రాగి, లోహములు అందు ముఖ్యములు. బాణము సూటిగా వేయుటయందు మంచూరియా దేశస్థుడు మంచి నేర్పుగలవాడు. నడుముకి కట్టుకొను బెల్టునే ఆతడు అమ్ములపొదిగా నుపయోగించును.

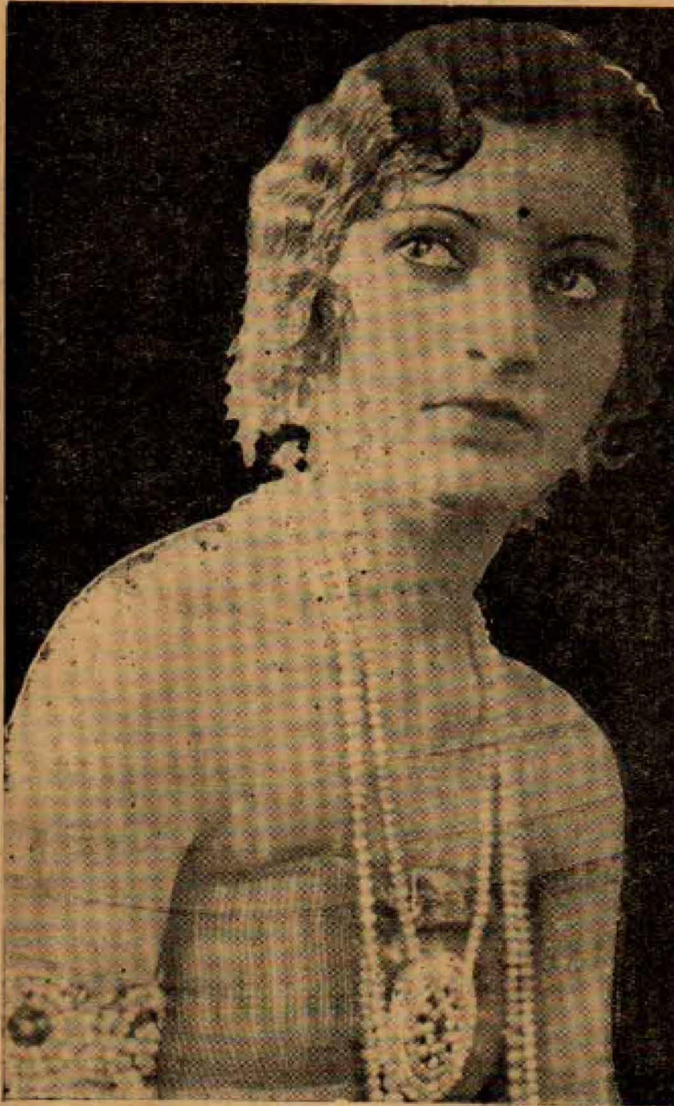
అచ్చటి స్త్రీలు గొప్పపనివారు. ఎంతపనిచేసినను శ్రమయని విసిగికొనరు. గృహకార్యనిర్వహణమున గొప్ప వ్యగ్యహృదయము కలవారు. శౌచము, గృహకార్యనిర్వహణము, శిశుపోషణము మొదలగు స్త్రీల ప్రత్యేకకార్యములను పసిగాచేయుటయందు వారు యితరదేశస్త్రీల కెంతమాత్రమును తీసిపోరు.

బెజవాడ: ఆంధ్ర మహిళా సభ:—

తెలుగు స్త్రీలసభ. తెలుగు దేశమునకు నడిబొడ్డుగా చెప్పబడుచున్న బెజవాడ నగరమున సమావేశము. అధ్యక్షురాలు మాత్రము తమిళకాంత. వినుటకు క్రమవిపర్యము సంభవించినట్లుగానే కనిపించ వచ్చును. కాని తత్వపరిశీలనము చేయువారికి ఇందు వ్యతికర మేమియునుండదు. తమిళులు, ఆంధ్రులు, మహారాష్ట్రులు ఇట్టి ప్రత్యేకజాతీయత నాశనమునొంది సమగ్రభారతజాతీయత పెంపొందుచున్నది. సమగ్రత్వము ఇంకను సమకూఱలేదని చెప్పి ప్రత్యేకత కొఱకు ప్రాకులాడువారికికూడ శ్రీమతి ముత్తులక్ష్మిరెడ్డి గారు ఆంధ్రమహిళాసభకు అధ్యక్షత వహించుటలో నెట్టి అక్రమము పొడగట్టరాదు. ఏమందురా? ఆమె పుట్టుకచే తమిళకాంతయే. కాని ఆమె మెట్టినది ఆంధ్రుల గడప. ఆమె ఆంధ్రప్రముఖుని చేయిపట్టినది. ఆమె ఆంధ్రులయింటి కోడలు. ఆంధ్రులయింటి కోడలైన ఆమె ఆంధ్రమహిళాసభకు అధ్యక్షత వహించుటలో వ్యతిక్రమము ఏమున్నది? శ్రీమతి ముత్తులక్ష్మమ్మగారివలెనే ఇతరజాతియందు జననము నొందినను ఆంధ్ర మహాపురుషుని చేపట్టుటచే ఆంధ్రులయింటికోడలై ఆంధ్రనారీమణియైన శ్రీమతి సరోజినీదేవిగారిని ఆంధ్రమహిళాసభలతోటిపాటే ఆసమయమునందే ఆనగరమునందే సమావేశమైన ఆంధ్రరాష్ట్రీయసభకు అధ్యక్షత వహింప ఆంధ్రప్రముఖులు ఆహ్వానించి యుండిరిగదా! కారణాంతరములచే శ్రీమతి సరోజినీదేవి ఆసభకు అధ్యక్షత వహించనిమాట నిజమే. కాని ఇతర జాతులయందు జననము నొందినను ఆంధ్రులతో సంబంధబాంధవ్యము గలిగి ఆంధ్రతాముద్రనొందిన వారు మన మహాసభలకు అధ్యక్షత వహించుటలో నెట్టి వ్యతిక్రమమును లేదని మా చేయు మనవి. వ్యతిక్రమములేనేలేదు సరిగదా, శ్రీమతి ముత్తులక్ష్మమ్మ

గారి అధ్యక్షతక్రింద సభ నిర్విఘ్నసమాప్తి నొందినది. వేఱొకచో ముద్రితములైన ఆమె ఉపన్యాసములోని భాగములును, ఆహ్వానసంఘాధ్యక్షురాలగు శ్రీమతి తుర్లపాటి రాజరాజేశ్వరమ్మగారి ఉపన్యాసములోని భాగములును, సభలో చేయబడిన తీర్మానములను గమనించువారికి స్త్రీజనాభివృద్ధి హుటాహుటి నడలతో ముందుకు సాగుచున్నదను సంగతి సువ్యక్తము కాగలదు.

నళినితర్ఖాడుకన్య:—

నళినితర్ఖాడుకన్య:—

ఈమె మహారాష్ట్ర జాతికి చెందినది. బొంబాయియందలి సుప్రసిద్ధ కుటుంబములలో నొకటియగు తర్ఖాడు వంశమున జనించినది. తండ్రి పేరు సురేంద్రనాథుడు. ఆతనికి ఈమె తప్ప ఇతరసంతానము లేదు. ఆత్మారాముపాండురంగడు—గొప్ప సంఘసంస్కారి—ఈమె పితామహుడు. ఈమెతల్లి పూనాయందలి సుప్రసిద్ధవంశములలో చిప్లంకరుల ఇంటి యాడుపడుచు. ఆమె 1911_వ సంవత్సరమున జననము నొందినది. అనగా ఆమెకిప్పటికి పదునెనిమిది సంవత్సరములన్నమాట. ఆమె మాతామహుని పాదాంకముల చెంత కూర్చుండి ప్రాథమికవిద్య బడసినది. ఆమెకు చిన్నతనమునుండియు గొప్పకోరికలు ఉద్భవిల్లు

చుండెను. 'నృత్యవిద్యయందు గొప్పపేరు సంపాదింపవలెను. చిత్రకళయందు అపారయశ మార్జింప వలయును. సంగీతమున అద్వితీయురాలిని కావలయును. పాత్రధారణమున ప్రగమనశీలనై ప్రఖ్యాతినందవలయును.' అని ఆమె అహోరాత్రములు తపస్సుచేయుచుండెను. కలిగినవన్నియు సత్సంకల్పములు. క్రమముగా సిద్ధినొందుటలో ఆశ్చర్యము, అనుమానము కల్గుటకు తావులేదు. ఆమె తొలుత ఫిలిముకంపెనీలో పాత్రధారణమునకు దొరకొన్నది. బెంగుళూరు భవానీకంపెనీలో సంస్కృత నాటకరాజమగు శూద్రకుని మృచ్ఛకటికము ఫిలిమునకెత్తు సందర్భమున ఈమె వసంతసేన చెలికత్తెయగు మదనిక వేషమునుధరించినది. ప్రథమ ప్రయత్నమైనను ప్రశంసనీయముగ నిర్వహించినది. ఆనిర్వహించుటలో ఆమె ధనమునకు ఆశపడలేదు. తనయందు నిక్షిప్తమైయున్న పాత్రధారణకౌశల్యమును ప్రచురపఱచుటకే ఆమె ఇందుల కీయకొన్నది. విప్పారియుండు కనుదమ్మిదోయి, విలాసవికసితమగు వదనము కలిసి అవర్ణ్యసౌందర్యము నాపాదింపగా నవయౌవనోద్భాసితమగు నామె సినీమానటినీలోకమున అచిరకాలముననే పేరు ప్రతిష్ఠలు గడించుననుట నిక్కువము. చిత్రకళయందును ఆమె సిద్ధహస్తురాలైనది. స్వభాషయగు మహారాష్ట్రమున ఆమె చక్కని గీతములను రచియించినది. సంకల్పించిన సంగీతనృత్యవిద్యలయందు సమధికపాండిత్యము ఆదీక్షావతి త్వరలో బడయగలదు. ఇట్టి వనితామణిని గన్న మహారాష్ట్రజాతి యెంత మహత్తరమైనదో ఎన్నుట సులభము కాదుగదా?

బీహారు రాష్ట్రము: ఘోషాతిరస్కార సంఘము:—

ఉత్తరహిందూదేశమున ఘోషాదురాచారము ప్రబలము. అందు బీహారురాష్ట్రమున దాని పట్టుహెచ్చు. ఆరాష్ట్రమున ఆంగ్లవిద్యాపాశమున బద్ధులైన పెద్దలుకూడ స్త్రీస్వాతంత్ర్యమనిన కలవరింతురు. ఆరాష్ట్రపు మంత్రులలో నొకడు 'నస్త్రీస్వాతంత్ర్యమర్హతి' అనుదానిని పంచాక్షరీ మంత్రమువలె పారాయణముచేయు పూర్వాచారపరాయణుడు. అట్టి రాష్ట్రమున ఘోషాతిరస్కారసంఘమొకటి బయలుదేరి శ్లాఘనీయమైన పనిచేయుచున్నదన్నచో నిజముగా మెచ్చదగిన విషయమే. ఈమెచ్చుకోలు తన రాష్ట్రమునకు గొనివచ్చిన మహాపురుషులలో రాయబహదూరు విజ్ఞానందసింగుగారు తొలుత పేర్కొనదగినవారు. విజ్ఞానందసింగుగారి వంటి వినిద్రవివేకశాలురు పెక్కురు బయలుదేరి స్త్రీజనాభివృద్ధికి చిరప్రయత్న మొనర్చినగాని పతనమునొందియున్న మన భారతనారీలోకము ఉజ్జృంభితము కానేరదు.

గ్రంథవిమర్శనము

ఆంధ్రబాలరామాయణము:—

ఇయ్యది మహాకవి వాల్మీకి విరచిత సంక్షిప్తరామాయణమునకు నాంధ్రీకరణము. గ్రంథకర్త చింతపల్లి రామకృష్ణశాస్త్రి. గ్రంథము క్రౌను సైజున 23 పుటలు. దీనిలో 106 గీతపద్యములుగలవు. అరయునరయ మూలగ్రంథము సులలితములగు పదజాలములతో పండిత పామరహృదయంగమముగా నున్నదనుట సర్వజన విదితము. ఆంధ్రీకరణముకూడ మూలగ్రంథములోని రసభావాదులను సమగ్రముగా పోషించుచు వాల్మీకికవన ఛాయను బోవుచున్నది. గ్రంథము సర్వజనసుబోధకములును సరసములును నగు పదములతో నొప్పారు తెలుఁగుగీతములతో చదువరుల నాకర్షించుచున్నది. గ్రంథమూల్యము రు 0-4-0 మాత్రము. వలయువారు గ్రంథకర్త పేర ఈమని (గుంటూరు జిల్లాకు) వ్రాసిన బడయగలరు.

—ఉభయభాషాప్రవీణ బులుసు నరసింహశాస్త్రి.

నందకుమారవధ: చైతుసింగు:—

ఇవి క్రిందటి సంవత్సరము భారతి పత్రికయందుఁ బ్రచురింపఁబడిన వ్యాసములు. ఇప్పుడివి విశాఖపట్టణమునందలి కవితాసమితి వారిచే క్రౌను సైజున 48 పుటల చిన్న గ్రంథముగాఁ బ్రకటింపఁ బడినవి. రచయిత మొంగలికంటి సంజీవరావుగారు. గ్రంథపీఠికయందు "చరిత్ర కేవలము విద్యార్థులకును కేవలము ఉపాధ్యాయులకును మాత్రమే గాక సర్వజనసమ్మతమై యుండవలయు"నను మహదాశయమును వెల్లడించినను వీరి వ్యాసములట్టి సర్వజనసమ్మతమైన ధోరణిని వ్రాయఁబడినట్లు గానరావు. ముఖ్యముగా నందకుమారవధ యను వ్యాసము కళాశాలయందుఁ జరిత్రమునఁగొంత ప్రవేశమున్న వారికే బోధపడునట్లున్నది కాని కళాశాలయందుఁ జరిత్రమభిమాన శాస్త్రముగాఁ బఠించియుండని విద్యార్థులకైన దురవగాహ మగునట్లున్నది. క్లైవునకుఁ దరువాత మన దేశమున బ్రిటిష్ ప్రభుత్వ స్థాపనమునకు మూలకారణుఁడైన వారన్ హేస్టింగ్సు బుద్ధిపూర్వకముగాఁ జేసి యుండిన కొన్ని క్రూరకార్యము లీ గ్రంథమున విమర్శింపఁ బడినవి. అప్పటి బ్రిటిష్ రాజనీతి యెంతటి ఘోరకార్యములకైన సంసిద్ధమగును కదకేవిశాలభారతవర్షమును కబళింపఁగల్గెనో ఒక్క వారన్ హేస్టింగ్సుయొక్క చరిత్రమే వేనోళ్లఁ జాటఁ జాలియున్నది. అతడు చేయఁ బాల్పడిన యకృత్యములలో వంగదేశమున బ్రాహ్మణమతమున కాచార్యుఁడై మహారాజ పదమునందున్న నందకుమారుని చంపించుటయు, కాశీరాజ్యాధీశ్వరుఁడైన చైతుసింగును రాజ్యభ్రష్టు నొనర్చుటయు బ్రథమగణ్యములు. సంజీవరావుగారీ విషయముల గూర్చి వ్రాయుచు వానినిగూర్చి తమ కెంత తెలియునో పాఠకులకుఁ గూడ నంత తెలిసి యుండు నన్న రీతిని ఆయా విషయముల విమర్శించుచు వ్రాసినట్లున్నది కాని అవి తెలసి యుండని సామాన్యపాఠకులకు సుబోధ్యమగునట్లు వ్రాసినవారు కారు. నవలాకారులని కొంత ప్రఖ్యాతి నొందియున్న సంజీవరావుగారు

జాతీయ ప్రబోధమునకుఁ జక్కగాఁ దోడ్పడు నిట్టి గ్రంథముల వ్రాయఁదొరకొనుట కభినందించుచు ముం దిట్టి విషయముల తాము చెప్పునపుడు కథలభంగి నైన వ్రాయుదురుగాక యని కోరుచున్నాము. గ్రంథము వెల 0-12-0. వలయువారు విశాఖపట్టణములోని కవితాసమితి కార్యదర్శిగారికి వ్రాయవలయును.

—దివాకర్ల సోమసుందరరావు.

కథాకుసుమమంజరి:—

ఇదియొక చిన్న వచనకావ్యము. గ్రంథకర్తలు విద్వాన్. ఓకుమళ్ల పాపయ్యశాస్త్రిగారు. గ్రంథము క్రౌనుసైజున 63 పుటలు. ఇందులో 8 కథలు మాత్రము కలవు. శైలి బాలురకుఁగూడ విస్పష్టముగాఁ దెలియునదిగా నున్నది. కథలు అపూర్వములు కావు. కాదంబరి, దశకుమారచరిత్రము, మహాభారతము నుండి తీయఁబడినవి చిన్నతరగతి బాలురు చదువుటకు నెంతయు సమంజసముగా నున్నది. ఇందలి గోమిని, ధూమిని కథలలో నించుకమార్పు చేయవలసి యున్నది. ప్రకటనకర్తలు ద్వితీయముద్రణమున నట్టిమార్పు చేయింతురు గాక. గ్రంథము వెల రు 0-6-0 మాత్రము. వలయువారు ప్రకటనకర్తలకు, కే. టి. దేవరాజులునాయుఁడు అండు, కో. కు వ్రాసినఁ బడయఁగలరు.

—ఉభయభాషాప్రవీణ బులుసు నరసింహశాస్త్రి.

ధన్యమణిహారము:—

ఇయ్యది తిరుపతి వాస్తవ్యులగు బ్రహ్మశ్రీ నాగపూడి కుప్పుస్వామయ్యగారిచే రచింపఁబడిన "స్తవరత్నావళి" అనుగ్రంథాంతర్గతమగు నొక భాగము. దీనియందుఁ బది శ్లోకములు మాత్రమే యున్నవి. దీనికి శ్రీ పచ్చయప్ప పాఠశాలాంధ్రపండితులగు, బ్రహ్మశ్రీ తూ. శా. విశ్వనాథ శాస్త్రులవారు శాణోల్లేహన యను పేరిట సాంధ్రవ్యాఖ్యను వ్రాసిరి. శ్రీ వారు లిఖించిన వ్యాఖ్యాన సహాయమువలన గీర్వాణభాషయం దించుకంతయుఁ బ్రవేశములేనివారు సయిత మిందలి శ్లోకాభిప్రాయములను బాగుగా గ్రహించి యానందింపఁ గలరని నా యభిప్రాయము. మఱియు నిందలి శైలి గడుంగడు సులభపదసంయుతమై యలరారుచున్నది. కాన సంస్కృత భాషయందుఁ బరిచయ మించుక కల్గిన మోక్షకాములగు భక్తాగ్రణులకెల్ల స్వాయముగా నత్యుత్సాహముతోఁ జదువ నీగ్రంథ మెంతయుఁ దగియున్నదని నిశ్శంకముగా నుడువవచ్చును. అందుచే సర్వజన వేద్యమనందగు సులభశైలిని గ్రంథరచన మొనర్చిన యేతద్గ్రంథప్రణేత లెంతయు శ్లాఘాపాత్రు లనిన నతిశయోక్తి కాఁజాలదు. ఇందు క్రౌనుసైజున పదునాలు పుటలుగలవు. వెల తెలియదు. వలయువారు. రేణిగుంట పాపనాయనిపేట. యస్. బి. కె. పబ్లికు లైబ్రరి కార్యదర్శిగారికి వ్రాసినఁ బడయఁగలరు.

—విద్వాన్ ఓకుమళ్ల పాపయ్యశాస్త్రి.

చంద్రమౌళి:—

ఇదియొక సంస్కృత గద్యకావ్యము. గ్రంథకర్త్రి, అ. రాజాంబ. గ్రంథము క్రౌనుసైజున 252 పుటలు. ఇతివృత్తము కల్పితమువలె తోఁచుచున్నది. కవనము దివిజగంగాప్రవాహిని. అయ్యును, దీర్ఘసమాసములుగాని, కఠినపదములుగాని, పిచ్చిపిచ్చి వర్ణనలుగాని, మచ్చునకైనను గానరావు. శైలి సర్వజన హృద

యంగమము. గ్రంథములో "గృహకృత్యముల కుపయుక్తములగు సాధనసామగ్రి పేరులు చాలమట్టుకు చూపఁబడినవి. విశేషించి పాకశాస్త్రమును గూర్చి చెప్పఁబడి యున్నది." అని పీఠికలో గ్రంథకర్త్రి చెప్పినది యెంతయు సత్యము. కవయిత్రి స్త్రీయయ్యును స్త్రీజనుల నైసర్గికదుర్గుణములు మున్ముందుఁ జూపి పిమ్మట వానిఁ దొలగించు నుపాయములుకూడఁ జూపెను. చతుర్వర్గసాధనహేతువు గార్హస్థ్యమేయనియును, గృహస్థాశ్రమముయొక్క విలువయును, తదితరాశ్రమము గృహస్థాశ్రమముకంటె న్యూనములనియును సముచితరీతినిఁ జెప్పెను. ప్రౌఢవివాహమే యత్యుత్తమమనియును, బాల్యవివాహ మెంతయును దుర్భరదుఃఖముల కాటపట్టనియును దెల్పెను. తన వివిధశాస్త్రపరిచయము నాయాతావుల తేటపఱచెను. ప్రకరణానుగుణ్యముగా బాణకవికృత పార్వతీపరిణయ నాటకము గ్రంథమున పొందుఁపఱచెను. ఇప్పుడు మృతప్రాయమగు గీర్వాణభాషను నిట్టి యుద్గ్రంథరచన నారంభించిన విదుషీమణులలో మన యాంధ్ర దేశమున నీమెయే ప్రథమురాలని చెప్పవచ్చును. రాజాంబగారు ఇట్టి గ్రంథము లనేకములు వ్రాసి స్త్రీ విద్యాభివృద్ధికిని మృతప్రాయమగు సంస్కృతమును జెంపొందించుటకు యత్నించుగాత అని కోరుచున్నాము. గ్రంథము వెల రు 1-8-0 వలయువారు. ఎ. ఎస్. శివఅండ్. కో, గిండీరోడ్డు, అడయారు. అని వ్రాయునది.

—ఉభయ భాషా ప్రవీణ బులుసు. నరసింహ శాస్త్రి.

ఇప్పుడు:—

గ్రంథకర్త భమిడిపాటి కామేశ్వరరావుగారు. క్రౌను సైజున 136 పేజీలు. మెదరువెయిటు కాగితములు. రేపరుబైండు. వెల రు 0-8-0 మాత్రము. ఈ గ్రంథము 'బాగు బాగు', 'ఎప్పుడూ ఇంతే', 'కచటతపలు' అను మూడు ప్రహసనములు గల సంపుటము. పుస్తకనామము కొంతవింతగానున్నను కొందఱు వివిధపరిశిష్టలనిచ్చి సమర్థించిరి. గ్రంథకర్త నేటికాలపు సంఘమును బహుసూక్ష్మముగా పరిశీలించి అందలి లోపా లోపముల నీప్రహసనములలో దెలియబఱచెను. ఇప్పటి సంఘస్థితిని ఒక్కమాటలో తేల్చివేయ సాధ్యముకాదు. ఏలనన పరస్పర విరుద్ధములగు అనేకవిషయములు ప్రస్తుతము సమన్వయ పరుపబడు చున్నవి. అనగా జాతీయత, అజ్ఞానయుతములగు పూర్వాచారముల నణచివేయుట, వాడుక హిందూమతములోని దురాచారములు నాశనము చేయుట, స్త్రీ స్వాతంత్ర్యము, ప్రకృతిశాస్త్రజ్ఞానము, విదేశపాలనలో దేశప్రేమ మాతృభాషాప్రేమ అలవఱచుకొనుట యిత్యాదివిషయములు సామాన్యులను కలవరపరచి చంచలమతులుగ జేయు పెక్కు వ్యతిరేక విషయములు సమన్వయపరుపబడుచున్నవి. సంపూర్ణసమన్వయము కావలసినవి పూర్వస్థితి ప్రస్తుత సంఘస్థితి. ఈ స్థితినే గ్రంథకర్త తన ప్రహసనములందు చిత్రించి యున్నారు. జీవితగాంభీర్యమెరుగని యువ విద్యార్థులలోని యశోవాంఛ, అద్భుతఘనకార్య నిర్వహణాభిలాష, అసహనము, ఈర్ష్య, నిస్సంఘీభావము, శిక్షలేమి, ఒంటరితనము, బహునాయకత్వము మొదలగు దుర్గుణములిందు చిత్రింపబడినవి. ఈగ్రంథమునం దాంగ్లశబ్దము లధికముగా వాడబడియుండుటచే అందరుజనులుగాక ఆంగ్లవిద్యార్థులు మాత్రమే యిందలి రసమాస్వాదించ గలుగుచున్నారు. ఆంగ్లము వాడుట తప్పని సరియైనది. ఆంగ్లభాషలో విద్య నేర్పబడుచుండుటచే విద్యార్థుల సంభాషణలలో రెండు భాషలును మిశ్రమగుట సహజము. గ్రామ్యముతో మిశ్రమైన వ్యవహారికమిందు వాడబడి యున్నది. శైలి జాతీయములతో పొంగి పొరలి కృత్రిమము కాక జీవకళతో నొప్పారు చున్నది. గ్రంథమందలి శబ్దస్వరూప శ్లేషశబ్దార్థ, హాస్యములును, వాక్యచమత్కృతియు ఆస్వాదకుల నానందభర

వకులు జేయుచున్నవి. పాత్రోచితమును మించే హాస్యమునందౌచిత్యపు లోటు గలుగలేదు. గ్రంథమందు చర్య హాస్యము కొరవడియున్నది. ఈ ప్రహసనముల కథాభాగములు స్వకపోలకల్పితములు. గ్రంథకర్తయొక్క అద్వితీయ హాస్యరచనాశక్తి/హాలికత్వమును చాటుచున్నవి. ప్రాపంచిక జ్ఞానరహితములును, ఇంద్రజాల మహేంద్రజాలా సమన్వితములును, నిర్మలతత్వజ్ఞాన శూన్యములును, అజ్ఞానబోధకములునగు పురాణనాటకములను జదివిజదివి మనస్సు కృశించి ప్రస్తుతమును మఱచి జడమైపోయినది. అట్టి మనస్సునకీ ప్రహసనములు అమృతప్రాయములై పునర్జీవమిచ్చుచున్నవి. గ్రంథకర్త యిట్టిరూపకముల లెక్కలేంటి రచించి ఆంధ్రవాఙ్మయము నభివృద్ధి చేయునుగాక. వలయువారు భమిడిపాటి కామేశ్వరరావుగారు, రాజమండ్రి-అని వ్రాయవలెను.

—ఓరుమళ్ల కామేశ్వరరావు బి. యె.

గ్రంథస్వీకారము

ముత్యాలసరములు...చిన్నకథలు—గురుజాడ వేంకట అప్పారావుగారు; కంస విజయము—శ్రీపాటిబండ పురుషోత్తమ కవిగారు; విజయ—సహవాది వేంకటరత్నముగారు; హిమ్మత్ సింగు—వారణాసి లక్ష్మినారాయణగారు; సత్సు జాతీయము—ఆకుండి వ్యాస మూర్తి శాస్త్రిలుగారు; ఆగ్నేయాశుగములు—కూచినరసింహముగారు; శివకేశవస్తోత్ర మాల—వీరపనేని బసవయ్య చౌదరిగారు; ఉపదేశసారము—బి. వి. నరసింహయ్యరుగారు; అనుగ్రంథములను వందనములతో నందుకొంటిమి. కాలక్రమమున విమర్శింపగలమని మనవి.

—సంపాదకుడు.

నవంబరు చిత్రప్రశ్నకు సమాధానము

నవంబరుమాసపు గృహలక్ష్మియందు మల్లపురెడ్డి సత్యనారాయణగారు వైచిన చిత్రప్రశ్నకు సమాధానములు తెలిపిన వారిసంఖ్య నూటికి పైబడినది. అందు ముప్పది మందికిపైగా స్త్రీలుగలరు. సమాధానములు పంపినవారిలో ఇంచుమించుగా నందఱును 'మేనక' యని వ్రాసిరి. ప్రశ్నవైచినవారు మాకు తెలిపిన సమాధానముకూడ నదియే. ఒకరిద్దఱు 'కస్తూరి'(బాయి) అనివ్రాసిరిగాని అదిసరియైన సమాధానముకాదు. కె. యస్. కోదండరామయ్యగారు మాత్రము మేనకయని తెలుపుచు ఈప్రశ్నకు 'అగజ' యని కూడ సమాధానము కాగలదని తెలిపిరి. ఇదియును సరియైనదే. రెండు సదుత్తరము లిచ్చిరిగావున వారినామమిచ్చుట పేర్కొంటిమి.

—సంపాదకుడు.